

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS MOKYKLOS
BAUDŽIAMOSIOS TEISĖS IR PROCESO INSTITUTAS

TAUTVYDAS KUMŽA
(BAUDŽIAMOJI TEISĖ IR KRIMINOLOGIJA)

NEATSARGI KALTĖ LIETUVOS BAUDŽIAMOJOJE TEISĖJE

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas -
Doc. dr.
Tomas Girdenis

Kaunas, 2026 m.

TURINYS

ĮVADAS.....	2
1. NUSIKALSTAMOS NERŪPESTINGUMAS.....	6
1.1. Nusikalstamos nerūpestingumo intelektualinis kaltės momentas.....	7
1.2. Nusikalstamos nerūpestingumo valinis kaltės momentas.....	15
2. NUSIKALSTAMOS PASITIKĖJIMAS.....	30
2.1. Nusikalstamos pasitikėjimo intelektualinis kaltės momentas.....	30
2.2. Nusikalstamos pasitikėjimo valinis kaltės momentas.....	39
3. NEATSARGIOS KALTĖS NUSTATYMO PROBLEMATIKA.....	45
3.1. Neatsargios kaltės ir kazuso atirbojimo problema.....	45
3.2. Neatsargios ir netiesioginės tyčios atirbojimas.....	53
3.3. Neatsargi kaltė formaliose nusikaltimų sudėtyse.....	63
IŠVADOS.....	68
PASIŪLYMAI.....	71
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	72
ANOTACIJA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBA.....	81

IVADAS

Darbo aktualumas. Dabartinėje teismų praktikoje bei teisės doktrinoje daugiausia dėmesio yra sutelkiama į tyčinės kaltės formos taikymo problematiką bei funkcionalumą. Didžioji dalis šiuo metu galiojančio baudžiamojo kodekso uždraustų veikų yra padaromos tyčia, sąmoningai siekiant pažeisti įstatymo saugomas vertybes, todėl natūralu, kad ši kaltės forma dėl savo pavojingumo ir dažnesnio taikymo praktikoje, kur kas dažniau tampa mokslinių tyrimų objektu, lyginant su neatsargios kaltės institutu. Taip pat svarbu paminėti, kad nusikalstamos veikos, padarytos dėl neatsargumo, laikomos mažiau pavojingos ir už jas įstatymo leidėjas numatė baudžiamąją atsakomybę tik tais atvejais, kai tai nurodyta baudžiamojo kodekso specialiosios dalies straipsnio dispozicijoje. Pritartina J.Šukytės minčiai, kad šiandienos teisinėje literatūroje neatsargios kaltės klausimas buvo nagrinėjamas paviršutiniškai, apsiribojant tik šios kaltės rūšių glaustu ir gana formaliu apibūdinimu. Taip yra todėl, nes teisės specialistų pagrindinė nagrinėjimo kryptis jau ilgą laiką yra tyčinės kaltės formos klausimai.¹ Kadangi neatsargios kaltės institutas šiai dienai nesulaukia pakankamai teisės mokslininkų susidomėjimo, todėl atsiranda neatsargios kaltės teorinio pagrindimo trūkumas, kuris apsunkina šios kaltės formos tinkamą praktinį taikymą. Nevienareikšmiško neatsargios kaltės taikymo pavyzdžių randama teismų praktikoje, pavyzdžiui vienoje baudžiamojoje byloje pirmos instancijos teismas nuteisė asmenį už nužudymą netiesiogine tyčia, o apeliacinė instancija perkvalifikavo nuteistojo veiką į neatsargų gyvybės atėmimą, šiam kvalifikavimui pritarė ir kasacinė instancija. Tokį žymų perkvalifikavimo šuolį lėmė tik kelios faktinės bylos aplinkybės – smūgio sudavimo vieta (į peties sritį) ir pagalbos pasiūlymas nukentėjusiajam. Tiek pirma, tiek apeliacinė instancija šiomis keliomis aplinkybėmis rėmėsi motyvuojant veikos kvalifikavimą, tačiau vertino jas skirtingai². Kitas rezonansinis pavyzdys, kai kaltininko sukeltas eismo įvykis, kuriame žuvo trys žmonės, pirmoje instancijoje pripažintas kaip veika padaryta dėl nusikalstamo pasitikėjimo, o apeliacinė instancija vairuotojo veiksmus perkvalifikavo į nužudymą netiesiogine tyčia, Aukščiausiasis Teismas paliko galioti tokį kvalifikavimo variantą³. Šį sprendimą lėmė tik tai, jog minėtoje byloje teismai įžvelgė skirtingas kaltės formas, interpretuojant analogiškas faktines aplinkybes. Šie keli baudžiamųjų bylų pavyzdžiai iliustruoja, kad teismų praktikoje egzistuoja plona riba tarp neatsargios ir tyčinės kaltės, o net ir smulkių faktinių aplinkybių skirtingas interpretavimas kaltės

1 Jolita Šukytė, „Neatsargios kaltės numatymo nusikalstamų veikų sudėtyse problemos“, Socialinių mokslų studijos, t. 5/2 (2013): 656, <https://www.lituanistika.lt/content/48742>.

2 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. lapkričio 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-394/2010“, žiūrėta 2025 m. balandžio 18 d., <https://www.infolex.lt/tp/183035>.

3 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. gruodžio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-498-746/2015. Teismų praktika. 2015, 44, p. 239-250“, žiūrėta 2025 m. balandžio 18 d., <https://www.infolex.lt/tp/1163688>.

rūšies ir formos nustatymo kontekste gali drastiškai keisti kaltinamojo teisinę padėtį, kurią lems skirtingas nusikalstamos veikos kvalifikavimas.

Darbo autoriaus įsitikinimu, teismai nagrinėdami baudžiamąsias bylas, kuriose asmuo kaltinamas dėl neatsargumo sukėlęs sunkius padarinius, neša didžiulę atsakomybę teisingai pritaikant kaltės formą bei rūšį, kas lemia tinkamą veikos kvalifikavimą, bausmės rūšies ir dydžio parinkimą, o taip pat ir visuomenės interesą, kad kaltininkas sulauktų tinkamo atpildo. Tačiau mokslinėje plotmėje menkai ištirtinėta neatsargi kaltė ir darbų apie jos praktinį taikymą stygius gali sudaryti prielaidas neįgyvendinti baudžiamojo proceso paskirties – ginant žmogaus ir piliečio teises bei laisves, visuomenės ir valstybės interesus greitai, išsamiai atskleisti nusikalstamas veikas ir tinkamai pritaikyti įstatymą, kad nusikalstamą veiką padaręs asmuo būtų teisingai nubaustas (BPK 1 str.). Neatsargios kaltės institutas, nesulaukdamas teisės mokslininkų ir įstatymų leidėjo susidomėjimo, išlieka teismų praktikoje suprantamas nevienareikšmiškai, o tai kelia riziką, jog teismai gali klaidingai kvalifikuoti nusikalstamas veikas. Subjektyviojo nusikalstamos veikos požymio – kaltės nustatymas yra nelengvas uždavinys, ir neatsiejamai priklauso nuo teisėjo asmeninio ir subjektyvaus aplinkybių vertinimo, remiantis savo gyvenimiška patirtimi, žiniomis, net pasaulėžiūra todėl tai dar viena priežastis kodėl būtina gilintis į neatsargios kaltės doktriną, siekiant suformuoti objektyvią ir vienareikšmišką šios kaltės formos taikymo praktiką, pateikiant šiuolaikinį požiūrį į ją ir rengiant teorinio lygmens gaires, padedančias tinkamai nustatyti nusikalstamo pasitikėjimo bei nusikalstamo nerūpestingumo kaltės formas ir pagrįstai jas atibojant nuo netiesioginės tyčios.

Tiriama problema. J.Prapiestis ir D.Prapiestis viename iš savo darbų pastebėjo, kad atlikus kasacinės instancijos teismų sprendimų dėl atskirų kaltės formų ir jų turinio nustatymo ir taikymo analizę, išryškėjo, kad viena iš priežasčių, lemianti teismo klaidas, taikant kaltės institutą yra ne visiškai neatsargios kaltės rūšies atskleidimas baudžiamajame kodekse ⁴, todėl kyla klausimas ar teismų praktikoje aiškinamas neatsargios kaltės turinys yra atskleistas vienareikšmiškai ir visapusiškai? Kokie kriterijai leidžia pagrįstai atriboti šią kaltės rūšį nuo netiesioginės tyčios?

Darbo tikslas. Analizuojant mokslinę doktriną ir teismų praktiką, atskleisti neatsargios kaltės turinį bei identifikuoti pagrindines su šios kaltės rūšimi susijusias praktines problemas.

⁴ Jonas Prapiestis ir Darius Prapiestis, „Kaltės institutas baudžiamojoje kasacijoje“, *Teisės apžvalga (Vytauto Didžiojo universitetas)*, nr. 2(14) (2016 m.): 48–61.

Darbo uždaviniai.

1. Išanalizuoti nusikalstamo nerūpestingumo ir nusikalstamo nepasitikėjimo kaltės formos turinį per jų intelektualinį ir valinį momentą
2. Išryškinti teismų praktikoje kylančias problemas nustatant skirtingas neatsargios kaltės rūšis asmens veikoje
3. Remiantis išanalizuota mokslinių šaltinių medžiaga ir teismų praktika, suformuoti neatsargios kaltės ir netiesioginės tyčios atribojimo kriterijus

Temos naujumas. Lietuvoje mokslinių darbų, kuriuose tyrinėjama neatsargi kaltė yra nedaug, šia tema savo darbuose rašė J.Šukytė, kuri akcentavo neatsargės kaltės formos taikymą formaliose nusikalstamų veikų sudėtyje, J.Prapiestis, D.Prapiestis⁵, kurie gilinosi į šios kaltės formos turinį, V.Piesliakas⁶, I.Truncienė⁷, E.Riaubaitė⁸, A.Abramavičius ir A.Vosyliūtė⁹ nagrinėjo neatsargios ir tyčinės kaltės turinio nustatymą nusikalstamose veikose žmogaus gyvybei ir sveikatai, šiuo klausimu darbų mokslinėje literatūroje randama daugiausiai, palyginus su kitais neatsargios kaltės elementais. Tai reiškia, kad ši tema mokslinėje erdvėje yra tyrinėta fragmentiškai ir nevisapusiškai.

Baigiamojo darbo reikšmė. Šiai dienai akademinėje bendruomenėje baigiamųjų darbų neatsargios kaltės Lietuvos baudžiamojoje teisėje tema nėra, todėl šiame magistro baigiamajame darbe, remiantis išanalizuotais moksliniais šaltiniais, gilintasi į neatsargios kaltės formas, į jų intelektualinį bei valinį momentą, taip pat į neatsargios kaltės taikymo problematiką, siekiant identifikuoti teismų praktikoje egzistuojančias ydingas tendencijas, taikant šios kaltės formos institutą baudžiamosiose bylose. Šiuo magistro baigiamuoju darbu siekta išanalizavus mokslinę doktriną ir teismų praktiką, pateikti visapusišką neatsargios kaltės teorinį pagrindą.

Ginamieji teiginiai

1. Dėl neišsamaus nusikalstamo pasitikėjimo aiškinimo teismų praktikoje sudaromos prielaidos šią kaltės formą painioti su netiesiogine tyčia.

5 Darius Prapiestis ir Jonas Prapiestis, „Kaltės institutas baudžiamojoje kasacijoje“, *Teisės apžvalga*, 2016, nr. 2(14), p. 48-61, nr. 2(14) (2016 m.): 48–61.

6 Vytautas Piesliakas, „Kaltės turinio nustatymo problemos bylose dėl nusikaltimų žmogaus gyvybei ir sveikatai“, *SOCIALINIŲ MOKSLŲ STUDIJOS*, nr. 4(4) (2009 m.): 7–24.

7 Ieva Truncienė, „Kaltė ir jos nustatymas bylose, susijusiose su kelių transporto eismo saugumo ir transporto priemonių eksploatavimo taisyklių pažeidimais“, *Jurisprudencija : mokslo darbai. Vilnius : LTU Leidybos centras*, 2004, t. 53(45), 2004 m., 33–42.

8 Eglė Riaubaitė, „TYČINĖS IR NEATSARGIOS KALTĖS ATRIBOJIMAS NUSIKALTIMUOSE ŽMOGAUS GYVYBEI IR SVEIKATAI“, *JURISPUNDECIJA* 11, nr. 113 (2008 m.): 91–99.

9 Armanas Abramavičius ir Andželika Vosyliūtė, „Neatsargaus gyvybės atėmimo kvalifikavimas Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje“, *Teisės apžvalga*, 2018, nr. 2(18), p. 176-190, nr. 2(18) (2018 m.): 176–90.

2. Skiriant nepakankamai dėmesio subjektyvių faktinių aplinkybių analizavimui, nustatant asmens galėjimą numatyti pavojingus padarinius nusikalstamo nerūpestingumo atveju, ši kaltės forma lieka nevisapusiškai atskleista.

Darbo struktūra. Šį baigiamąjį magistro darbą sudaro trys skyriai, iš kurių pirmas ir antras turi po du poskyrius, o trečias – tris. Pirmoje darbo dalyje atskleidžiami nusikalstamo nerūpestingumo teoriniai aspektai ir gilinamasi į šios kaltės formos intelektualinį ir valinį kaltės momentą. Antroje dalyje dėmesys skiriamas nusikalstamo pasitikėjimo teorinei analizei ir taip pat intelektiniam bei valiniam kaltės turinio elementams. Trečioji darbo dalis skirta atskleisti teismų praktikoje pasitaikančias problemas taikant neatsargią kaltę, atribojant ją nuo kazuso, netiesioginės tyčios, taip pat atkreipiamas dėmesys dėl neatsargios kaltės taikymo formaliose nusikalstamų veikų sudėtyse. Išvadose pateikiamas darbo apibendrinimas pagal įvade iškeltus uždavinius.

Tyrimo metodika. Daugiausiai darbe naudotas dokumentų analizės metodas, šio metodo pagalba analizuoti įvairūs lietuvių ir užsienio teisės mokslininkų darbai, teismų praktikos bylos, išaiškinimai. Lyginamasis metodas naudotas tarpusavyje lyginant skirtingus mokslinius šaltinius, jų autorių pozicijas, ieškant panašumų, skirtumų ir išvedant naujas koncepcijas taip pat šis metodas naudotas teismų praktikos sprendimų lyginimui, kuriuose nagrinėjamas neatsargios kaltės klausimas skirtingose nusikalstamose veikose.

1. NUSIKALSTAMAS NERŪPESTINGUMAS

1.1. Nusikalstamo nerūpestingumo intelektualinis kaltės momentas.

Šiuo metu galiojančiame LR baudžiamojo kodekso 16 str. 3 dalyje nurodyta, kad nusikaltimas ar baudžiamasis nusižengimas yra padarytas dėl nusikalstamo nerūpestingumo, jeigu jį padaręs asmuo nenumatė, kad dėl jo veikimo ar neveikimo gali atsirasti šiame kodekse numatyti padariniai, nors pagal veikos aplinkybes ir savo asmenines savybes galėjo ir turėjo tai numatyti¹⁰. Pagal minėtą baudžiamojo kodekso 16 str. 3 dalį matyti, jog įstatymų leidėjas nusikalstamo nerūpestingumo intelektualinį momentą apibūdina kaip nusikaltimą padariusio asmens nenumatymą, kad jo veikimas ar neveikimas gali sukelti baudžiamajame įstatyme numatytus padarinius. Lotyniška maksima *actus non facit reum, nisi mens sit rea* reiškia, kad asmuo dėl padaryto nusikaltimo nėra kaltas, jei veikė be nusikalstamų ketinimų. Ši principinė nuostata teigia, jog asmens veiksmai (objektyvieji nusikalstamos veikos požymiai) neužtraukia baudžiamosios atsakomybės, jei kartu neįrodoma ir kaltė – žmogaus psichinis santykis su padaryta veika. Nusikalstamo nerūpestingumo atveju asmuo nesupranta, kad jo veiksmai (ketinimai) gali sukelti nusikalstamus padarinius, tačiau supranta savo poelgio faktines aplinkybes, jis supranta, kad atlieka tam tikrą poelgį, bet konkrečią situaciją suvokia ne iki galo, klaidingai vertina savo poelgio socialinę reikšmę¹¹. Tai gali pasireikšti specialių taisyklių laikymosi srityje, kai asmuo pažeisdamas atitinkamas saugaus elgesio taisykles, nesiekia sukelti sunkias pasekmes, pavyzdžiui, vairuotojas, kuris dalyvaudamas eisme pažeidžia kelių eismo saugumo ar transporto eksploatavimo taisykles, pažeidimus interpretuoja nevisapusiškai ir klaidingai vertindamas jų reikšmę ir nenumatydamas padarinių sukelia žalą¹². Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nusikalstamo nerūpestingumo intelektualinį elementą vienoje iš savo nutarčių apibūdina kaip asmens nesuvokimą, kad jis pažeidžia visuotinai priimtas atsargumo taisykles ar specialius darbų atlikimo reikalavimus, ir dėl to nenumato, kad jo veika (veikimas ar neveikimas) gali sukelti pavojingus padarinius – sunkų sveikatos sutrikdymą¹³. Taigi, esminis ši kaltės elementą apibūdinantis veiksnys yra savo veiksmiais galimų sukelti padarinių *nesuvokimas*, todėl tikslinga pasigilinti į šią sąvoką giliau. Bendrąja prasme nusikalstamos

10 „Lietuvos Respublikos Baudžiamasis kodeksas“, *Infolex*, žiūrėta 2025 m. gruodžio 2 d., <https://www.infolex.lt/ta/66150>.

11 Aurelijus Gutauskas, „nusikalstamas nerūpestingumas“, *Visuotinė lietuvių enciklopedija*, žiūrėta 2025 m. birželio 14 d., <https://www.vle.lt/straipsnis/nusikalstamas-nerupestingumas/>.

12 Ieva Truncienė, „KALTĖ IR JOS NUSTATYMAS BYLOSE, SUSIJUSIOSE SU KELIŲ TRANSPORTO EISMO SAUGUMO IR TRANSPORTO PRIEMONIŲ EKSPLOATAVIMO TAISYKLIŲ PAŽEIDIMAIS“, *Jurisprudencija* 53, nr. 45 (2004 m.): 33–42.

13 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2021 m. vasario 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-1-942/2021. Teismų praktika. 2021, 55, p. 399-408“, žiūrėta 2025 m. liepos 4 d., <https://www.infolex.lt/tp/1966857>.

veikos neteisėtumo suvokimas pasireiškia asmens padaryta nusikalstama veika, parodant akivaizdžią nepagarbą įstatymo reikalavimams, jo saugomoms vertybėms ir priešišku teisinei santvarkai¹⁴, o neatsargaus nusikaltimo atveju asmuo nesiekia sąmoningai pažeisti įstatymu ginamų gėrių. Kaltininko nesuvokimas pasireiškia žalos padarymu dėl jo nesupratimo, jog daroma veika yra pavojinga visuomenei, kai šis nesupratimas yra nulemtas dėl asmens nepakankamų pastangų išsiaiškinti įstatymo, specialių taisyklių ar socialinių normų reikalavimus. Analizuojant BK 16 str. 3 dalyje įtvirtintą nusikalstamo nerūpestingumo sąvoką, pastebima, kad šios neatsargumo rūšies intelektualinis momentas yra apibrėžtas tik kaip kaltininko psichinis santykis su priežastinio ryšio vystymusi, nurodant, kad asmuo nenumatė, jog dėl jo veikimo ar neveikimo gali atsirasti baudžiamajame kodekse numatyti padariniai, o apie kaltininko psichinį santykį su pavojinga veika neužsimenama¹⁵, todėl galima teigti, jei asmuo nenumatė padarinių, vadinasi jis ir nesuvokia savo daromos veikos pavojingumo. Taip yra dėl to, nes asmuo veikdamas suklysta vertindamas situaciją ir suvokia tik išorinę savo veiksmų pusę. Taikliai pastebi E. Riaubaitė teigdama, kad negalima teigti, jog nusikalstamo nerūpestingumo nusikaltimuose asmuo visiškai nenumato jokių pasekmių, nes juk kiekviena pakaltinamo žmogaus veikla yra nukreipta siekti vienokio ar kitokio tikslo, tačiau tuo metu apie galimus sunkiausius padarinius asmuo nesuvokia¹⁶. Pavyzdžiui, nusikaltimų žmogaus sveikatai ar gyvybei bylose kaltininkas suduodamas smūgį kitam asmeniui suvokia veikos pavojingą pobūdį – savo veiksmais sukels fizinį skausmą ar įvairaus masto sveikatos sutrikdymą, tačiau neįvertinęs visų galimų padarinių nenumato, kad trenkdamas į atitinkamą kūno vieną sukels įvairaus masto sveikatos sutrikdymą ar net atims gyvybę, pavyzdžiui, suduodant į galvos sritį.¹⁷

Analizuojant vėlesnę Aukščiausiojo Teismo praktiką randama baudžiamųjų bylų dėl nusikaltimų žmogaus sveikatai, kuriose konstatuojama, kad nusikalstama veika padaryta veikiant nusikalstamo nerūpestingumo kaltės forma, o padarinių nenumatytas grindžiamas visos situacijos vertinimu, siekiant išsiaiškinti ko kaltininkas siekė atlikdamas atlikdamas smurtinius veiksmus ir kaip juos vertino. Štai LAT nutartyje, kurioje *A. P. 2016 m. vasario 27 d., tarp 2 ir 3 val., būdamas apsvaigęs nuo alkoholio, pirties salėje, esančioje vieną kartą kojos keliu įspyrė T. G. į tarpkoją, taip padarė jam nesunkų sveikatos sutrikdymą, t. y. dešinės sėklidės plyšimą. Žemesnės instancijos teismai nuteisė A. P už tyčinį nesunkų sveikatos sutrikdymą, o Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų kolegija nesutiko su tokiu veikos kvalifikavimu ir nuteistojo veiką perkvalifikavo į nesunkų sveikatos sutrikdymą dėl neatsargumo pagal BK 139 str 1 d. Teisėjų kolegija nurodė, kad žemesniųjų instancijų teismai per siauriai analizavo įvykio aplinkybes ir*

14 Skirmantas Bikelis, „Nusikalstamos veikos neteisėtumo suvokimo samprata ir jo baudžiamoji teisinė reikšmė“, Jurisprudencija 85, nr. 7 (2006 m.): 57–63, 58

15 Riaubaitė, supra note, 8:95

16 Ibid.

17 Ibid.

susikoncentravo tik į patį smūgio sudavimą, nesigilinant į nukentėjusiojo ir nuteistojo santykius, asmenų elgesį prieš ir po smūgio, kokiai situacijai esant buvo sužalotas T. G. Teismų nustatyta, kad „konflikto ar nesutarimų tarp A. P. ir T. G. įvykio vakarą nebuvo. Vakarelyje **jie bendravo draugiškai** ir, pagal nukentėjusiojo parodymus, jo iniciatyva, **ėmė tarpusavyje „sparinguoti“, imituodami smūgius bei kitus kovos veiksmus**. Šios aplinkybės patvirtina, kad tarp nukentėjusiojo ir nuteistojo nebuvo nedraugiškų ar nusikalstamų ketinimų, jie konkludentiniu tarpusavio sutarimu ėmė tarpusavyje žaisti smūgių ir imtynių veiksmų „sparingą“¹⁸. Abu įvykio dalyviai buvo stipriai neblaivūs, o tai, anot kasacinio teisėjų kolegijos, pablogino asmenų koordinaciją, pablogino jų galimybę valdyti smūgių stiprumą ir tikslumą, o faktą, jog A. P. nesiekė sužaloti T. G. ir jis nesuprato, kad smūgis keliu sukėlė asmeniui sėklidės plyšimą įrodo tai, kad pargriuvus nukentėjusiajam nuteistasis netęsė nusikalstamų veiksmų, o priėjo prie T. G. ir paklausė jo „kas čia yra, ko vaidini“ bei panašiai.¹⁹

Vadinasi, galima teigti, kad kai asmuo veikia nusikalstamai nerūpestingai, jis suvokia daromų veiksmų pobūdį, esmę ir juos darymas įprastai siekia nenusikalstamų tikslų, tačiau dėl subjektyvių ir objektyvių priežasčių neįžvelgia, kad rizikuoja padaryti žalą įstatymo saugomoms vertybėms, kurios nenumatė ir nenorėjo padaryti, todėl kyla klausimas kada galima pagrįstai teigti, jog asmuo, elgdamasis nerūpestingai, nenumatė baudžiamajame kodekse numatytų padarinių kilimo.

J. Wirt Turner jaunesnysis viename iš savo darbų kėlė klausimą, kokio laipsnio nerūpestingumą būtina nustatyti asmens veiksmuose, norint patraukti jį baudžiamojon atsakomybėn už neatsargų gyvybės atėmimą²⁰. Autoriaus nuomone, bet koks savaime neatsargus žmogaus poelgis negali užtraukti atsakomybės, kadangi neatsargi nusikalstama veika padaroma be išankstinio sumanymo, todėl neatitinka bendros nusikaltimo sampratos, todėl siekiant patraukti asmenį baudžiamojon atsakomybėn teismai privalo nustatyti, jog kaltininko veika pasižymėjo išskirtiniu, nepateisinamu neatsargumu, kuris sukėlė ypač sunkius padarinius. Norint įsigilinti į nusikalstamo nerūpestingumo intelektualinį elementą ir nustatyti kaltininko nerūpestingumo laipsnį, J. W. Turner pateikia paprastąją nerūpestingumo teoriją (angl. *Ordinary Negligence Theory*). Šios teorijos pamatinė nuostata sako jog „asmuo elgėsi nusikalstamai nerūpestingai, jeigu jis pagal esamą situaciją turėjo žinoti savo veiksmų pasekmes ir nėra jokios prielaidos, kad jis iš tikrųjų apie jas žinojo“²¹. Iš šio teiginio matyti, jog nusikalstamo nerūpestingumo intelektualinio momento nustatymui svarbu įrodyti, kad kaltininkas savo poelgio

18 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2017 m. spalio 31 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-287-697/2017“, žiūrėta 2025 m. gruodžio 22 d., https://www.infolex.lt/tp/1535649#B_0.

19 Ibid.

20 J Wirt Turner Jr, „Criminal Law--The Standard of Care in Criminal Negligence--Manslaughter“, *Kentucky Law Journal* 27, nr. 3 (1939 m.): 331–34.

21 Ibid., 332.

metu dėl objektyvių aplinkybių nežinojo apie būsimas pasekmes ir jo veiksmai buvo pagrindinis veiksnys, kuris lėmė nusikalstamų padarinių atsiradimą. J.W.Turner, kalbėdamas apie šią teoriją, pažymi, jog asmuo, kuris savo veikloje naudoja bet kokius instrumentus, kurie yra pavojingi kito žmogaus sveikatai ar gyvybei, negali pateisinamai klysti ir nežinoti, kad nesilaikant atitinkamų saugaus elgesio taisyklių gali sukelti pavojų įstatymo saugomiems gėriams. Pavyzdžiui, asmuo paima seną pistoletą, kurio lizde yra šovinys, ir norėdamas pajuokauti, nukreipia į draugą ir nuspaudžia nuleistuką, būdamas įsitikinęs, jog ginklas neiššaus dėl nusidėvėjusio mechanizmo, tačiau pistoletas iššauna ir mirtinai sužeidžia draugą²². Nors šio įvykio kaltininkas praeityje daugybę kartų bandė iššauti šiuo pistoletu ir šūvis neįvykdavo, ir tuo remdamasis tikėjo, kad negresia joks pavojus, tačiau tai nereiškia, jog šioje situacijoje suaugęs ir vidutinio protinio išsivystymo, pilnametis asmuo nežinojo, kad nukreipus užtaisytą revolverį su šoviniu lizde, kelia pavojų kito žmogaus gyvybei²³. Nenumatyti galimų nusikalstamų padarinių nusikalstamo nerūpestingumo kontekste reiškia, kad kaltininkas darydamas nusikalstamą veiką nei menkiausiu laipsniu nenumatė ir nežinojo apie pavojingų padarinių kilimą. Šis požymis padeda ne tik nustatant intelektualinį momentą, bet ir atskiriant nusikalstamo nerūpestingumą nuo tyčinės ar nusikalstamo pasitikėjimo kaltės formų, kurioms esant padariniai daugiau ar mažiau yra numatomi²⁴. Pavyzdžiui, *2011 m. lapkričio 4 d. naktį apie 3–4 val. Plungės rajone, R. T. gyvenamajame name, būdama apsvaigusi nuo alkoholio, neatsargiai, nusikalstamai nerūpestingai paėmusi iš lovos U. T., ją laikė rankose, o jai suspurdėjus, išmetė kūdikį iš rankų ant grindų, po to neįsitikinusi, kad U. T. yra negyva, išnešė ją į lauką, laikydama ją rankose ir bėgdama mišku ne mažiau kaip vieną kartą nugriuvo ir išmetė ją iš rankų ant kieto paviršiaus ir tokiu būdu padarė U. T. daugybinius galvos ir veido sužalojimus, ko pasekoje U. T. mirė*. Lietuvos apeliacinis teismas šioje byloje atkreipia dėmesį į tai, kad pirmos apklausos metu įtariamoji B. B. parodė, jog kūdikis iškrito ji iškelus iš lovytės, kai suspurdėjo rankose. Kūdikiui nukritus ant grindų, nuteistoji manė, kad kūdikis mirė, nes moteriai pasirodė, kad jis nebekvėpuoja, o įsitikinimą, kad U. T. nebegyvas sustiprino tai, kad vaikas neverkė. Pagalvojus, kad kūdikis mirė, B. B. paėmė jį ir nunešusi į mišką ten paliko, o bėgant į mišką U. T. dar vieną ar du kartus buvo iškritęs ant žemės, nes B. B. bėgdama suklupo ir dėl to kūdikį išmetė. Apeliacinės instancijos teismas konstatavo, kad pirmosios instancijos teismas pagrįstai nustatė, kad nuteistosios veiksmai buvo neatsargūs, nes būdama neblaivi ji paėmė ant rankų kūdikį, jam suspurdėjus neišlaikė, ir šis iškrito iš rankų, kas lėmė U. T. neatsargų gyvybės atėmimą²⁵.

22 J.Wirt Turner Jr. supra note 20: 334.

23 Ibid.

24 Ugnė Urbšytė, „Vieno smūgio doktrina teismų praktikoje“, Teisės apžvalga [elektroninis išteklius] = Law review. Kaunas : Vytauto Didžiojo universitetas 2, nr. 20 (2019 m.): 176–183, https://www.vdu.lt/cris/bitstream/20.500.12259/103433/1/ISSN2029-4239_2020_N_2_20.PG_176-183.pdf

25 „Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. sausio 30 d. nutartis, priimta baudžiamojoje byloje Nr. 1A-201-177/2015“, žiūrėta 2025 m. gruodžio 2 d., <https://www.infollex.lt/tp/993349?id=20&item=doc&aktoid=993349>.

Aptariamoje byloje nekylo abejonių, kad asmuo nenumato, jog ant rankų laikomas vaikas gali spontaniškai suspurdėti ir išsprūsti iš rankų, tačiau kiti teismo argumentai vertinant nuteistosios B. B. nusikalstamą nerūpestingumą kelia klausimų. Visų pirma, nuteistoji vaiką iš lovos paėmė ant rankų būdama neblaivi, kas galėjo pabloginti moters koordinaciją, reakciją ir bendrą sugebėjimą tvirtai ir saugiai laikyti kūdikį rankose ir užkirsti kelią sunkiems padariniams. Byloje nenustatyta, kad dėl neblaivumo B. B. nesiorientavo aplinkoje ar nesuvokė savo veiksmų esmės, todėl darbo autoriaus nuomone, būdama suaugusi ir turinti gyvenimiškos patirties ji negalėjo nenumatyti, kad imdama kūdikį į rankas būdama akivaizdžiai neblaivi ji tokiais savo veiksmais kelia pavojų vaikui, bet šiuo klausimu apeliacinė instancija pasisakė priešingai: „*Negalima nepaminėti ir to, kad girtumas neabejotinai turėjo reikšmės, jog ji nesugebėjo tinkamai įvertinti situacijos ir į ją adekvačiai reaguoti*“²⁶. Kitas teisėjų kolegijos argumentas, motyvuojant nusikalstamą nerūpestingumą ir padarinių nenumatymą susijęs su nuteistosios B. B. asmeninėmis savybėmis, tai akcentuoja ši teismo citata: „*prieš nuspręsdama paslėpti kūdikį miške, turėjo įsitikinti, ar jis negyvas. Tačiau aplinkybė, kad ji to nepadarė, įvertinus nuteistosios pradinį išsilavinimą, asmenybę, gyvenimo būdą, rodo jos nesusivokimą ir neleidžia daryti išvados to darius tyčia*“²⁷. Pritartina tokiai teismo pozicijai, nustačius, kad asmuo dėl tam tikrų individualių savybių, pavyzdžiui žemas išsilavinimas, įgūdžių ar žinių stoka gali sudaryti sąlygas klaidingai interpretuoti įvykį, asmens veiksmus ir kokias pasekmes jie gali sukelti. Visgi, darbo autoriaus įsitikinimu, šį kriterijų teismai turėtų taikyti itin atsargiai, prieš tai kruopščiai įsigilinus į situacijos pobūdį ir ar atitinkamos kaltininko savybės ar jų stoka sudarė realias kliūtis numatyti veiksmų pavojingumą.

Sprendžiant ar kaltininkas numatė savo veiksmų nusikalstamas pasekmes, taip pat rekomenduojama atsižvelgti į jo amžių, profesiją, turimus įgūdžius, patirtį, o nusikaltimų žmogaus gyvybei ir sveikatai bylose atsižvelgtina į fizinio pajėgumo skirtumus lyginant su nukentėjusiuoju, jo amžių ar sveikatos būklę²⁸. Šios ir kitos panašios objektyvios aplinkybės pasitarnauja kaip patikimas orientyras sprendžiant apie asmens nusikalstamo nerūpestingumo intelektualinį momentą, kadangi tuomet yra vertinamas ne vien asmens individualus bei subjektyvus situacijos suvokimas iš jo parodymų, bet kartu ir faktinės aplinkybės, kas leidžia sudaryti tikslesnį teisinį vertinimą. Pavyzdžiui kasacinėje byloje *Šiaulių apygardos teismas nagrinėjo baudžiamąją bylą, kurioje A. J. buvo kaltinamas pagal LR BK 187 straipsnio 2 dalį dėl svetimo turto sunaikinimo, nes A. J., medžiodamas prie geležinkelio bėgių, šovė į traukinio cisterną, padarydamas 3500 eurų turtinę žalą AB „ORLEN Lietuva“*. Pirmosios instancijos teismas pripažino A. J. kaltu, tačiau apeliacinės instancijos teismas išteisino A. J., nes nenustatė

²⁶ Ibid.

²⁷ Ibid.

²⁸ Piesliakas, supra note, 6:19

tyčios jo veiksmuose. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas šioje byloje pažymėjo, kad A. J. veiksmams buvo padaryti dėl nusikalstamo nerūpestingumo – **jis nenumatė galimų pasekmių savo veiksmams**, nors kaip patyręs medžiotojas turėjo ir galėjo tai numatyti. Apeliacinės instancijos teismas nustatė, kad A. J. Taikėsi šauti į šerną pravažįvus traukiniui su degalų cisternomis, tačiau prieš atliekant šūvį A. J. koja paslydo, todėl ginklo vamzdis pakilo į viršų ir peršovė traukiniu vežamą cisterną. LAT konstatavo, kad šaudamas į šerną ką tik pravažįvus traukiniui, nuteistasis nenumatė, jog taip veikdamas gali pataikyti į traukinio cisterną ir sugadinti ar sunaikinti svetimą turtą, tačiau, būdamas medžiotojas ir turėdamas pareigą medžioklės metu elgtis atsargiai, galėjo ir turėjo tai numatyti²⁹.

Iš bylos aplinkybių matyti, kad teismas argumentuodamas nusikalstamo nerūpestingumo kaltės formą A. J. veiksmuose akcentuoja nuteistojo galėjimą ir turėjimą numatyti savo veikos padarinius – valinį kaltės elementą, tačiau nesigilino į intelektualinį kaltės elementą, apsistojo ties teiginiu, kad „A. J. šaudamas į šerną ką tik pravažįvus traukiniui, nenumatė, kad taip veikdamas gali pataikyti į traukinio cisterną ir sunaikinti ar sugadinti turtą“³⁰. Todėl lieka neaišku kokiais argumentais teismas rėmėsi teigdamas, kad A. J. nenumatė, jog gali įvykti toks incidentas, kurio metu bus peršauta cisterna. Sprendžiant asmens kaltės klausimą, turi būti įvertinamos objektyvios įvykio aplinkybės, tokios kaip kitų įvykio dalyvių veiksmai, taip pat asmeninės kaltininko savybės: profesinė ir gyvenimiška patirtis, ir kitos aplinkybės. Ne gana to, vertinant kaltininko veiksmus (neveikimą) ir sprendžiant kaltės klausimą būtina nustatyti momentą, kada kaltininkas turėjo realią galimybę pastebėti pavojų keliančias aplinkybes³¹.

Gilinimasis į momentą, kada kaltininkas galėjo žinoti apie pavojų keliančias aplinkybes padeda argumentuotai atsakyti ar asmuo elgdamasis neatsargiai nesuvokė savo veiksmų pavojingumo. Aptartoje byloje preziumuojama, kad A. J., būdamas patyręs medžiotojas, kuris moka valdyti ginklą ir iš jo šaudyti, žino kaip užimti stabilią šaudymo padėtį, kurios metu šūvis būtų tikslus. Kaip jau minėta byloje, išteisintojo šūvį į traukino cisterną lėmė paslydusi koja, dėl ko pakilo ginklo vamzdis. Vadinas, jei A. J. prieš šaudamas užėmė tinkamą šaudymo poziciją, įsitikino, kad tiksliai nusitaikė į šerną, tuomet pagrįstai galima teigti, kad išteisintasis nesuvokė, kad elgiasi pavojingai – nežinojo, kad tokiomis aplinkybėmis kelia pavojų svetimam turtui ir gali peršauti pravažiuojančio traukinio su cisterną, tačiau dėl turimos patirties ir išmanydamas Medžioklės Lietuvos Respublikoje taisyklės turėjo ir galėjo išvengti padarinių.

Atkreiptinas dėmesys, jog teismų praktikoje kaltės turinys atskleidžiamas ne vien kaltininko prisipažinimu padarius nusikalstamą veiką, ne vien išsiaiškinimu kaip jis suvokė ir

29 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2023 m. spalio 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-206-648/2023“, žiūrėta 2025 m. birželio 17 d., <https://www.infolex.lt/tp/2199748>.

30 Ibid.

31 „Klaipėdos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2025 m. birželio 5 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-74-795/2025“, žiūrėta 2025 m. birželio 17 d., https://www.infolex.lt/tp/2319044#B_0.

įvertino savo veiksmų pobūdį, galimas pasekmes, kokių rezultatų buvo tikėtasi, kokios paskatos lėmė veikos padarymą, bet ir analizuojant išorinius veikos požymius tokius kaip veiksmų intensyvumą, kryptingumą, jų pobūdį bei situaciją, kuriai esant jie padaryti.³² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo byloje, kurioje *M. R. pagal BK 137 straipsnio 1 dalį nuteista už tai, kad 2014 m. vasario 9 d., apie 23.00 val., savo bute, mažamečio nukentėjusiojo I. R. kambaryje ant vaikiško staliuko stikliniame inde kepama dešrelės ir naudodama denatūruotą etilo alkoholį, mažamečio nukentėjusiojo I. R. akivaizdoje, jam būnant šalia, į stiklinį indą su keпамomis dešrelėmis šliūkštelėjo denatūruoto etilo alkoholio, tai sukėlė liepsnos pliūpsnį, dėl to užsidegė mažamečio nukentėjusiojo I. R. dėvimi drabužiai ir mažamečiam nukentėjusiajam I. R. konstatuotas terminis nudegimas, sudarantis apie 30 proc. kūno paviršiaus ploto, taip pat viršutinių kvėpavimo takų nudegimas, visa tai vertinama kaip sunkus sveikatos sutrikdymas*³³. Byloje teismas pirmiausia atkreipė dėmesį į tai, kad nenumatymas pirmiausia reiškia asmens daromų veiksmų rizikingumo nesupratimą. Teisėjų kolegija nurodė, kad nuteistosios M. R. rizikingas elgesys pasireiškė dešrelių kepimu vaiko kambaryje, kai ji galėjo tai daryti virtuvėje, o kepant vaikas buvo šalia indo, pati nuteistoji pripažino, kad maistą kepė ant medinio padėklo vaikų kambaryje pirmą kartą, bet nematė, kad toks gaminimo būdas pavojingesnis nei tai daryti virtuvėje ant vaišių stalo, tačiau kasacinio teismo akimis M. R. rizikingas elgesys pasireiškė ne gaminimu vaiko kambaryje bei naudojant itin degų skystį – denatūruotą etilo alkoholį, o maisto kepimu leidžiant mažamečiui vaikui būti šalia nesaugiu atstumu nuo kepimo lentos. Tačiau apelianė veikdama rizikingai nenumatė galimų padarinių savo vaiko sveikatai, jog jos veiksmų pasėkoje bus sunkiai sutrikdyta nukentėjusiojo sveikata, kadangi dešrelės tokiu būdu kepė ne pirmą kartą ir buvo įsitikinusi, kad jos yra užgesusios, kai vėl įpylė spirito, todėl visiškai neturėjo jokio pagrindo tikėtis, kad pliūptelės liepsnos pliūpsnis, kuris sužalos jos vaiką. Vis dėlto, LAT teisėjų kolegijos nuomone, kasatorė neįsitikino, kad kepimui naudotas degusis skystis yra užgesęs ir atvėsęs, dešrelės pakartotinai apliejo spiritu, be to, leido mažamečiam vaikui būti prie įrenginio, kur naudojamas spiritas ir yra ugnis, nors kaip suaugęs žmogus, turintis gyvenimiško patyrimo, ji privalėjo suvokti, kad pilant spiritą ant įkaitusio paviršiaus gali įvykti tokia reakcija, kad ugnis išpliekstų. Faktas, kad iki šiol to dar niekada nebuvo, nereiškia, kad kasatorės veiksmai buvo saugūs³⁴.

Šios nutarties analizė parodė, kad nustatant padarinių nenumatymą, atkreipiamas dėmesys į kelis aspektus:

32 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2020 m. sausio 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-53-628/2020“, žiūrėta 2025 m. gruodžio 2 d., <https://www.infollex.lt/tp/1795467?id=20&item=doc&aktoid=1795467>.

33 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2016 m. balandžio 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-150-696/2016“, žiūrėta 2025 m. liepos 1 d., <https://www.infollex.lt/tp/1253529>.

34 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2016 m. balandžio 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-150-696/2016“, žiūrėta 2025 m. liepos 1 d., <https://www.infollex.lt/tp/1253529>.

1) *į kaltininko ankstesnę patirtį sėkmingai atliekant padidinto pavojaus veiksmus.* Jei anksčiau analogiški ar giminingi veiksmai padaryti nesukeliant žalos ir atlikimo būdas lieka toks pat, tuomet asmuo pagrįstai gali manyti, jog nesukels nusikalstamų pasekmių.

2) *pagrįstas įsitikinimas dėl saugaus elgesio, kuris paremtas asmeniniu situacijos vertinimu.* Šis aspektas reiškia, kad asmuo remiasi faktinėmis aplinkybėmis, pagal kurias gali pagrįstai manyti, jog užsiimant rizikingesnio pobūdžio veikla nesukels pavojaus ar žalos įstatymo saugomiems gėriams. Aptartoje baudžiamojoje byloje šį požymį kasacinis teismas grindžia nuteistosios klaida dėl nepamatytos neužgesusios liepsnos, kurią uždengė dešrelės ir sudarė realią kliūtį pamatyti liepsną: „Teismai, darydami išvadą, be kitų įrodymų, pasirėmė liudytojos M. K. teisiomojo posėdžio metu duotais paaiškinimais, kad **dešrelės buvo tankiai sudėtos, jos degė, tačiau kaltinamoji vizualiai dar visai neužgesusios liepsnos galėjo ir nepamatyti** todėl jai pasklaidžius dešreles tarp dar silpnai degančių dešrelių pateko deguonies ir, užpylus pakartotinai degios medžiagos, dešrelės vėl užsidegė³⁵“.

Kitoje kasacinėje byloje V. V. nuteistas už tai, kad jis 2010 m. vasario–kovo mėnesiais iš S. B. išsinuotomame bute, neturėdamas leidimo, pagamino savadarbį, minos–spąstų tipo sprogmenį, kurio sproginimo galingumas galėjo prilygti apie 20 g sprogstamosios medžiagos – trotilo ekvivalento – ir, tęsdamas nusikalstamą veiką, šį pagamintą savadarbį sprogmenį, neturėdamas leidimo iki 2010 m. liepos 7 d., apie 18.52 val., laikė bute, kol šis sprogo ir sproginimo metu nukentėjusiajam P. B. dėl akustinės traumos buvo nežymiai sutrikdyta sveikata, o nukentėjusiajai S. B. dėl padarytų kūno sužalojimų buvo sunkiai sutrikdyta sveikata. Apeliacinė instancija šioje byloje nustatė, kad nuteistasis sutrikdė nukentėjusiųjų sveikatą veikdamas netiesiogine tyčia, o kasacinis teismas išnagrinėjęs bylą pripažino, kad V. V. veikė nusikalstamai nerūpestingai. Sprendžiant klausimą dėl kaltės formos, teismas nemažai dėmesio skyrė padarinių nenumatymo aiškinimui. Aptariamoje byloje tarp nuteistojo V. V. ir nukentėjusiųjų vyko pokalbis, kad V. V. ketina išsikraustyti iš nukentėjusiesiems priklausančio buto, tačiau nagrinėjamu laikotarpiu asmuo ten dar gyveno. Šis faktas nukentėjusiajam nesutrukdė nepranešus užėti į V. V. nuomojamą butą ir be jo sutikimo iš spintos kraustyti nuteistojo daiktus, tarp kurių buvo popieriumi sandariai apklijuota dėžutė, kurią nukentėjusiajam praplėšus įvyko sproginimas³⁶.

Iš kasacinės nutarties matyti, kad nuteistasis faktiškai nenumatė ir negalėjo numatyti, kad buto šeimininkai atvyks į jo nuomojamą butą ir, pamatę, jog jis neišsikraustęs, ims tikrinti bei apžiūrinėti jo asmeninius daiktus. Nuteistojo V. V. pavojingų nusikalstamos veikos padarinių nesuvokimą šioje situacijoje sustiprino ir tai, jog: „nuteistasis faktiškai nenumatė, kad

35 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2016 m. balandžio 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-150-696/2016“, žiūrėta 2025 m. liepos 1 d., <https://www.infollex.lt/tp/1253529>.

36 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2016 m. vasario 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-23-895/2016“, žiūrėta 2025 m. liepos 2 d., <https://www.infollex.lt/tp/1218893>.

šeimininkai gali atvykti į jo nuomojamą butą ir, pamatę, jog jis neišsikraustęs, tikrinti bei apžiūrinėti jo asmeninius daiktus; 4) V. V. iš nuomojamo buto nebuvo išsikraustęs ir dėl to nebuvo jokio konflikto ar raginimų, šeimininkai jo neperspėjo, kad ateis į butą ir jį tvarkys, taigi ir pats nuteistasis neturėjo galimybės jų įspėti dėl galimo pavojaus; 5) **sprogmuo, kuris sprogo <...> buvo įdėtas į dėžutę, ši dėžutė apklijuota popieriumi ir įdėta į lagaminą spintoje**³⁷. Atkreiptinas dėmesys, kad šioje byloje nustatant nusikalstamą nerūpestingumą V. V. veikoje, ypač svarbi aplinkybė, jog sprogmuo buvo padėtas neakivaizdžioje buto vietoje, sandariai apklijuotas popieriumi ir paslėptas tarp nuteistojo daiktų. Darbo autoriaus nuomone, šios faktinės aplinkybės leidžia teigti, kad nuteistasis pagrįstai nenumatė, kad kils baudžiamajame įstatyme numatyti padariniai, nes iš įvykio konteksto negalėjo numanyti ir tikėtis, kad buto savininkai ne tik užeis į nuomojamą butą, kraustys daiktus, o radus dėžutę su sprogmeniu, ją ims plėšyti.

1.2. Nusikalstamo nerūpestingumo valinis kaltės momentas

Bendrajai prasme valinis kaltės elementas apibūdina asmens pastangas nusikalstamiems padariniams atsirasti³⁸, tai yra asmens noras arba nenoras, kad padariniai atsirastų, kuris pasireiškia protinių bei fizinių pastangų sutelkimu bei nukreipimu pasirenkant elgesio variantą, susilaikant nuo tam tikrų veiksmų ar siekiant konkretaus tikslo³⁹. Kaip šiame darbe jau buvo aptarta, asmuo, kuris veikia nusikalstamai nerūpestingai, savo veiksmais nenori sukelti žalos įstatymo saugomoms vertybėms, todėl šios kaltės formos kontekste apibūdinant valinį kaltės momentą tikslesnis apibūdinimas būtų *asmens pastangos išvengti nusikalstamų padarinių atsiradimą objektyvųjį ir subjektyvųjį kriterijus*. Vadovaujantis baudžiamajame įstatyme įtvirtinta nusikalstamo nerūpestingumo definicija, šios kaltės formos valinis kaltės elementas susideda iš dviejų dalių, tai yra galėjimo ir turėjimo numatyti pavojingus padarinius, kilusius dėl kaltininko veiksmų, atsižvelgiant į jo asmenines savybes bei faktinę situaciją. Tokį aiškinimą palaiko Lietuvos Aukščiausiasis Teismas: „nusikalstamas nerūpestingumas apibūdinamas dviem požymiais: 1) nenumatymu, kad dėl veikimo ar neveikimo gali atsirasti BK nustatyti padariniai; 2) galėjimu ir turėjimu pagal veikos aplinkybes ir asmenines savybes numatyti, kad padariniai atsirastų... Galėjimas ir turėjimas pagal veikos aplinkybes ir asmenines savybes numatyti, kad padariniai atsirastų, **apibūdina valinį nusikalstamo nerūpestingumo elementą**“⁴⁰. Turėjimas

37 Ibid.

38 Darius Prapiestis ir Jonas Prapiestis, supra note, 4:54

39 Liutauras Stulgaitis, „KALTĖS FORMOS BAUDŽIAMOJOJE TEISĖJE“, Verslo aktualijos būsimųjų specialistų požiūriu 2022, 2022 m., 418–23.

40 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2017 m. spalio 31 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-287-697/2017“, žiūrėta 2025 m. gruodžio 3 d., <https://www.infolex.lt/tp/1535649?id=20&item=doc&aktoid=1535649>.

numatyti padarinius yra suprantamas kaip objektyvusis (norminis) nusikalstamo nerūpestingumo kriterijus, kuris nustato pareigą elgtis atsargiai darant veiką. Ši pareiga išplaukia iš įstatymo reikalavimų, atliekamos profesinės funkcijos, tarnybos pareigų, ankstesnės veiklos, gyvenimiškos patirties ar visiems suprantamų bendrųjų gyvenimo taisyklių⁴¹, kadangi bet kurioje gyvenimiškoje situacijoje galioja bendras įpareigojimas asmeniui elgtis taip, kad savo veiksmais jis nepadarytų žalos kitiems⁴².

Pavyzdžiui, bendrų visuotinai žinomų atsargumo taisyklių svarba nustatant nusikalstamą nerūpestingumą kaltininko veiksmuose išryškėjo LAT byloje kurioje *R. S. pripažinta kalta ir nuteista už tai, kad ji 2022 m. birželio 28 d. apie 21.31 val. Islandijos ir Vilniaus gatvių sankryžoje Vilniuje, sėdėdama ant automobilio „Toyota Prius“, galinės sėdynės ir atidarydama galines kairės pusės dureles, jomis trenkė į dešinę plaštaką dviračiu važiuojančiam K. Š. ir taip padarė nukentėjusiajam dešinės plaštakos IV piršto galinio pirštakaulio atvirą skeveldrinį lūžį, taip dėl neatsargumo nesunkiai sutrikdė K. Š. Sveikatą*. Šioje byloje pirmos instancijos teismas išteisino R. S. kadangi nenustatyti jos neatsargūs pavojingi veiksmai taip pat nenustatyta neatsargi kaltė, nes nuteistoji negalėjo ir neturėjo numatyti, kad atidarant duris tuo metu dideliu greičiu palei automobilio dureles išnirs dviratininkas, o apeliacinė instancija nepritarė tokiam teismo sprendimui ir nuteisė R. S. pagal BK 139 str. dėl nesunkaus sveikatos sutrikdymo dėl neatsargumo⁴³. Kasacinis teismas atmetė nuteistosios skundą, motyvuojant tuo, kad jeigu nuteistoji nagrinėjamoje situacijoje būtų elgusis rūpestingai, laikiusis bendrų saugaus elgesio taisyklių (kurios, be kita ko, įtvirtintos ir Kelių eismo taisyklių 148 punkte), nepriklausomai nuo dviračiu važiuojusio K. Š., teismo teigimu aptariamoje situacijoje R. Š. pagal savo asmenines savybes ne tik galėjo bet ir turėjo numatyti, kad neapdairus durelių darymas sukels nusikalstamus padarinius, tokią teismo poziciją atspindi šios bylos citata: „*Suprantama ir logiška, kad esant tokioms sąlygoms asmenys, atidarydami automobilio dureles ir išlipdami iš automobilio, kiekvienu atveju privalo įsitikinti, kad tai daryti yra saugu ir tokiais veiksmais niekam nebus sukeltas pavojus*“⁴⁴. Ne gana to, nuteistoji, kaip gynybinę poziciją, pateikė argumentą, jog žemesnės instancijos teismas netinkamai aiškino jos padarytus KET pažeidimus numatytus 9, 52 ir 148 punktuose todėl jos atžvilgiu buvo netinkamai pritaikytas įstatymas inkriminuojant BK 139 straipsnį, tačiau kasacinė teisėjų kolegija pabrėžė, kad pagal nustatytas

41 Doktorantė Ieva Truncienė, „KALTĖ IR JOS NUSTATYMAS BYLOSE, SUSIJUSIOSE SU KELIŲ TRANSPORTO EISMO SAUGUMO IR TRANSPORTO PRIEMONIŲ EKSPLOATAVIMO TAISYKLIŲ PAŽEIDIMAIŠ“, Jurisprudencija 53(45) (2004 m.): 33–42.
<https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/3256>

42 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2025 m. birželio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-95-654/2025“, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d., https://www.infolex.lt/tp/2318974#B_0.

43 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2024 m. gruodžio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-270-511/2024“, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d., https://www.infolex.lt/tp/2285883#B_0.

44 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2024 m. gruodžio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-270-511/2024“, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d., https://www.infolex.lt/tp/2285883#B_0.

R. Š. padarytos nusikalstamos veikos aplinkybės, jos pavojinga veika sietina tiek su KET įtvirtintais reikalavimais, tiek ir su įprastų visuotinai žinomų bendrųjų atsargumo reikalavimų nesilaikymu, bet aptariamoje byloje, teismo įsitikinimu, nusikalstamus padarinius lėmė būtent nuteistosios neatsargūs veiksmai ir jau paminėtos bendros visuotinai žinomos atsargumo taisyklės.

Kitoje byloje Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nagrinėjo baudžiamąją bylą, kurioje Ž. S., K. S. ir E. U. nuteisti už neatsargų gyvybės atėmimą tokiomis aplinkybėmis: T. A. U. 2011 m. gruodžio 17 d., apie 23.00 val., Raseinių r., gyvenamajame name, būdamas apsvaigęs nuo alkoholio bei psichotropinių medžiagų, rankomis, kojomis sudavė ne mažiau kaip 23 smūgius Š. K. į įvairias kūno vietas, padarė jam įvairaus pobūdžio sužalojimus ir 2011 m. gruodžio 17-18 d. naktį, Ž. S., K. S. ir E. U., veikdami bendrininkų grupe su T. A. U., bendrais veiksmais Ž. S. priklausančiu automobiliu nuvežė be sąmonės esantį Š. K. į Raseinių r. esantį mišką, kuriame iškasė duobę bei į ją paguldė Š. K. užkasė jį žemėmis, kurios suspaudė jo veido apatinę dalį, kaklą, krūtinės ląstą, taip bendrais veiksmais padarė įvairius kūno sužalojimus, dėl to nukentėjęs Š. K. mirė nuo mechaninės asfiksijos. Taip T. A. U. nužudė Š. K., o Ž. S., K. S. ir E. U. dėl neatsargumo atėmė jam gyvybę. Byloje vienas nuteistasis pripažintas kaltu dėl nužudymo, o likę trys pripažinti atėmę gyvybę dėl neatsargumo. Tokį kaltės formos skirtumą lėmė tai, kad T. A. U. vienas atskirai nuo likusių nuteistųjų (kitame kambaryje) mušė nukentėjusįjį, o kai jis buvo be sąmonės, nuteistieji pamanė, kad jis miręs todėl nuvežė į mišką ir užkasė Š. K., kol šis dar buvo gyvas. Kasacinis teismas konstatavo, kad minėti trys nuteistieji nenumatė, kad užkasa Š. K. gyvą, tačiau turėjo tai numatyti remiantis šiomis bylos aplinkybėmis, išplaukiančiomis iš visuotinai žinomų ir suprantamų gyvenimo taisyklių konteksto: 1) matydami, kad nukentėjęs guli sumuštas be sąmonės ant grindų nei vienas iš jų net nebandė kviesti greitosios medicinos pagalbos, kad būtų įvertinta nukentėjusiojo būklė ir suteikta kvalifikuota pagalba, 2) manydami, kad Š. K. mirė, netikrino jo kūno temperatūros, nebandė duoti jam pauostyti amoniako, kurio įprastai yra automobilio vaistinėlėje, neapliejo šaltu vandeniu, nebandė išsiaiškinti kaip stipriai T. A. U. sumušė nukentėjusįjį – tai yra nesiėmė įprastų priemonių, kad būtų suteikta pagalba sąmonę praradusiam žmogui, 3) nuo sužalojimų padarymo iki užkasimo nebuvo praėjęs ilgas laikas, o ant nukentėjusiojo kūno nebuvo nebuvo akivaizdžių sunkių sužalojimų, kurie duotų tvirtą pagrindą išvadai dėl Š. K. mirties⁴⁵.

Visuotinai suprantamu dalyku laikytina tai, jog suaugęs vidutinio protinio išsivystymo žmogus matydamas mirštantį žmogų turi kviesti kvalifikuotą pagalbą, tačiau darbo autoriaus įsitikinimu, žinios kaip teikti pagalbą be sąmonės esančiam ir dar sumuštam žmogui (apliejimas vandeniu, gaivinimas, davimas uostyti amoniaką) neturėtų būti laikomos visuotinai suprantamos,

45 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. vasario 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-58-697/2015“, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 21 d., https://www.infollex.lt/tp/999413#B_0.

visgi, tai medicinos mokslo sritis, kuri tiksliai apibrėžia kaip teikti pagalbą todėl būtų naivu tikėtis, kad žmogus tai žinos iš „bendro supratimo“. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas vienoje iš nutarčių yra pasisakęs, kad neįmanoma apibrėžti bendro pobūdžio rūpestingumo pareigos sampratos, todėl kiekvienu atveju reikia atsižvelgti į konkrečią situaciją, kurioje veikia asmuo, ir kokią veiklą jis vykdo, nes ši dinamiškumu pasižyminti definicija, nuolat kinta priklausomai nuo aplinkybių⁴⁶.

Klausimų neturėtų kilti dėl visuotinai žinomų atsargumo standartų, kurie įpareigoja žmogų būti atidžiam, rūpestingam, nuovokiam, kad būtų užkirstas kelias sunkiems padariniams, pavyzdžiui saugus elgesys su ugnimi. Kasacinis teismas nagrinėjo baudžiamąją bylą, kurioje *M. S. nuteistas už tai, kad nesilaikydamas įprastų, visuotinai pripažintų atsargumo reikalavimų, draudžiančių pilti degius skysčius ant atviros liepsnos, pylė degų skystį ant šašlykinėje buvusiu ir teberusenantių malkų, dėl ko kilo ugnies pliūpsnis, kuris apdegino šalia buvusio M. J. kūną ir taip jam sukėlė sunkų sveikatos sutrikdymą*. Byloje paliktas galioti apeliacinės instancijos priimtas apkaltinamasis nuosprendis motyvuojant tuo, kad nuteistasis įvykio metu buvo 17 metų amžiaus, mokėsi gimnazijoje, praeityje yra naudojęs degų skystį užkuriant ugnį, taipogi skaitė degaus skysčio naudojimo instrukciją ir **iš bendro išprusimo žinojo**, kad negalima pilti degų skystį ant atviros liepsnos⁴⁷. Iš šios kasacinės teismo nutarties matyti, kad nuteistojo M. S. turėjimas numatyti nusikalstamus padarinius grindžiamas ne tik pareiga laikytis elementarių visuotinai žinomų saugaus elgesio taisyklių, bet ir faktas, kad jaunuolis degų skystį praeityje jau buvo naudojęs ugniai kurti, todėl turėjo patirties kaip elgtis su degiais skysčiais.

Patirtis – tai praktika paremtas jutiminis tikrovės pažinimas, žinių ir mokėjimų visuma, kurią žmogus įgyja aktyviai veikdamas išorinį pasaulį praktinėje, ypač darbo, veikloje⁴⁸, tai reiškia, kad gyvenimiška patirtis gali būti suprantama kaip per gyvenimą sukauptos įvairios praktinės įvairių sričių žinios bei potyriai, kurie padeda žmogui priimti tinkamiausią sprendimą gyvenimiškoje veikloje. Pakankama gyvenimiška patirtis teismų praktikoje yra laikomas kriterijumi, kuriuo vadovaudamasis teismas sprendžia apie asmens pareigą numatyti pavojingų padarinių atsiradimą, nes jis siejamas su asmens sėkmingu atitinkamos veiklos atlikimu praeityje, kas duoda pagrindą manyti, jog asmuo elgdamasis rizikingai praeityje išbandytoje veikloje turi žinoti kaip elgtis, norėdamas išvengti nusikalstamų padarinių. Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo byloje *R. S. nuteista už tai, kad žinodama, kad laukiasi, elgėsi nerūpestingai ir buvo visiškai abejinga kūdikio vystymosi procesui – nesilankė pas gydytojus,*

46 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. sausio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-5-942/2015. Teismų praktika. 2015, 43, p. 293-30“, žiūrėta 2025 m. gruodžio 3 d., <https://www.infolex.lt/tp/981989?id=20&item=doc&aktoid=981989>.

47 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. spalio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-412-697/2015“, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 31 d., https://www.infolex.lt/tp/1143927?id=20&item=doc&aktoid=1143927#B_0.

48 „patirtis“, *Valstybinė lietuvių enciklopedija*, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 21 d., <https://www.vle.lt/straipsnis/patirtis/>.

*nesidomėjo vaisiaus raida ir galimais rizikos veiksniais, o prieš gimdymą vartojo alkoholį, dėl to 37 nėštumo savaitę 2019 m. būdama apsvaigusi nuo alkoholio (nustatyta 2,02 promilės etilo alkoholio koncentracija), pagimdė naujagimę – A. S., pastarosios kraujyje nustatyta mirtina 4,09 promilės etilo alkoholio koncentracija. Tai sukėlė naujagimei hipoksiją ir centrinės nervų sistemos pažeidimą, taip R. S. dėl neatsargumo sunkiai sutrikdė nukentėjusiosios naujagimės A. S. sveikatą. Šioje byloje nuteistoji gynėsi, kad negalėjo ir neturėjo žinoti, jog gimdymas prasidės sekančią dieną po vartoto alkoholio, tačiau teismas, remdamasis byloje nustatytais faktais, konstatavo, jog „nuteistoji, būdama pilnametė, pakaltinama, **turinti gyvenimiškos patirties, besilaukianti antrojo vaiko**, žinojo, kaip turi elgtis nėščioji. Tai patvirtina ir pačios R. S. parodymai. Ji teigė žinojusi, kad turi lankytis pas gydytoją (pirmojo nėštumo metu tai ir darė<...> taip pat žinojo, kad nėštumo metu turi visai nevartoti alkoholio, nes tai kenkia kūdikiui.<...>Taigi, turėdama patirties apie nėštumo ir gimdymo procesą, R. S. turėjo ir galėjo numatyti, kad dėl jos nevienkartinio neigiamo elgesio vartojant stiprųjį alkoholinį gėrimą gali kilti pavojingi padariniai“⁴⁹.*

Įprastai konstatuojant objektyvųjį nusikalstamo nerūpestingumo kriterijų, išplaukiantį iš teisės aktų, būtina nurodyti atitinkamą teisės aktą, kuriame numatytos kaltininko pareigos ir kurių nesilaikymas sukėlė žalingus padarinius. Pavyzdžiui, eismo įvykių bylose turėjimas numatyti padarinius išplaukia iš įstatymo nustatytos pareigos vairuotojams išmanyti Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatymo nuostatas, mokėti eismo taisyklės ir jų laikytis, imtis visų būtinų atsargumo priemonių, nekelti pavojaus kitų eismo dalyvių, kitų asmenų ar jų turto saugumui ir aplinkai.

Teismų praktikoje teigiama, kad specialios elgesio saugumo taisyklės gali būti nustatomos tiek įstatymais, tiek įstatymų įgyvendinamaisiais ar vietinio (lokalaus) pobūdžio teisės aktais, o sprendžiant klausimą, ar nusikalstama veika padaryta pažeidžiant teisės aktų nustatytas specialias elgesio saugumo taisykles, būtina išanalizuoti, kokie draudimai ir įpareigojimai asmeniui yra nustatyti konkrečioje jo veiklos srityje ir kokios teisėtos veikos apimties bet kuris asmuo iš jo gali pagrįstai tikėtis⁵⁰.

Įstatymai, instrukcijos, nuostatai ir panašūs teisės aktai įpareigodami asmenį elgtis atsargiai, nustato jo kompetenciją, teises ir pareigas, tačiau vien atitinkamo teisės akto, nustatančio pareigą asmeniui elgtis atsargiai jo reglamentuojamoje veikloje, neužtenka sprendžiant klausimą dėl jo turėjimo numatyti padarinius. Norint konstatuoti, kad kaltininkas turėjo numatyti nusikalstamus padarinius, būtina nustatyti, jog kaltininkas žinojo apie specialių

49 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2021 m. vasario 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-1-942/2021. Teismų praktika. 2021, 55, p. 399-408“, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 22 d., https://www.infolex.lt/tp/1966857#B_0.

50 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2017 m. lapkričio 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-327-788/2017“, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 31 d., <https://www.infolex.lt/tp/1548238>.

taisyklių galiojimą ir su jomis buvo supažindintas. Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nagrinėjo baudžiamąją bylą, kurioje „*V. V. dėl nusikalstamo nerūpestingumo atėmė gyvybę G. Č. pažeisdamas esminius teisinius reikalavimus, keliamus žemės kasimo darbų saugumui: buvo neblaivus; vairuodamas ekskavatorių ir leisdamas šulinio rentinį į iškastą duobę, neįvertino atliekamo darbo pavojingumo, ekskavatoriaus padėties tarp ekskavatoriaus ir iškastos duobės bei keliamo svorio; nepastatė aptvarų ir neįsitikino, kad darbo zonoje nėra pašalinių žmonių*“. Kasacinė teisėjų kolegija atmetė nuteistojo argumentus, kad jis negalėjo ir neturėjo numatyti kilusių padarinių, nes byloje nustatyta, jog V. V. iki aptariamo įvykio dirbo ekskavatorininku, turėjo ekskavatorininko pažymėjimą, **buvo supažindintas su saugiais darbo metodais dirbant ekskavatoriumi, išklauses įvadinį darbų saugos instruktažą ir instruktažą darbo vietoje**, taigi neabejotinai žinojo pažeistų teisės normų, reglamentuojančių saugų elgesį naudojant įrenginius statyboje, nuostatas⁵¹.

Profesija ar užimamos pareigos – tai dar vienas kriterijus nusikalstamo nerūpestingumo kontekste, kuris padeda atsakyti į klausimą ar kaltininkas turėjo juridinę pareigą būti atsargus savo atliekamoje veikloje. Pagal turimą asmens profesiją (specialybę) galima teigti, jog žmogus turi specialių žinių ir įgūdžių atitinkamoje veikloje, todėl žino kokios apimties pastangų prireiks norint saugiai atlikti savo darbo funkcijas ir nesukelti pavojaus įstatymo saugomoms vertybėms. Šis kriterijus iš dalies panašus į gyvenimiškos patirties kriterijų nusikalstamo nerūpestingumo valinio elemento kontekste, kadangi abu nurodo asmens turimus gebėjimus, supratimą ir žinias, kurios leidžia išvengti žalos įstatymo saugomiems gėriams. Profesija nuo gyvenimiškos patirties skiriasi tuo, jog užimamai profesijai reikalingas specialus apmokymas, asmuo tam yra įgijęs išsilavinimą, baigęs specialius kursus, iš ko objektyviai galima teigti, kad žmogus konkrečioje srityje turi kompetencijos ir supranta savo veiksmų galimas pasekmes ir yra informuotas kaip jų išvengti.

Tarp įvairių profesijų pastebima, kad teismų praktikoje ypač didelis dėmesys skiriamas gydytojams, kaip savo srities specialistams. Ir tai suprantama, visgi, nuo gydytojo profesinių žinių ir priimamų sprendimų, kurie siejami su turima kvalifikacija, priklauso kito žmogaus gyvybė. Baudžiamųjų bylų jurisprudencijoje matyti, kad sveikatos priežiūros specialistai dėl netinkamo gydymo sukeltų padarinių atsako už įvairaus laipsnio sveikatos sutrikdymą, gyvybės atėmimą dėl neatsargumo, ar tarnybos pareigų neatlikimą motyvuojant tuo, jog baudžiamojon atsakomybėn traukiamas asmuo turėjo numatyti kokius padarinius sukels jo gydymas. Vienoje iš LAT nutarčių nustatyta, kad „*gydytoja M. J., pažeisdama nustatytus ir jai pagal profesiją priklausančius vykdyti medicinos normų bei stacionaro gydytojo chirurgo pareiginių nuostatų atitinkamus punktus, netinkamai atliko peiliu į pilvą sužaloto paciento pirminį chirurginį žaizdos*

51 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2017 m. lapkričio 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-327-788/2017“, žiūrėta 2025 m. rugsėjo 2 d., <https://www.infolex.lt/tp/1548238>.

sutvarkymą, dėl to nenustatė, jog žaizda pilve yra kiauryminė, pažeista plonoji žarna, nors pagal sužalojimo pobūdį ir aplinkybes, savo asmenines savybes galėjo ir turėjo tai numatyti bei nedelsiant jo neoperavo. Taip pat nustatyta, kad ji apžiūrėjusi ligonį, neįvertino jo būklės, nepaskyrė papildomų tyrimų, dėl to nepastebėjo besivystančio difuzinio peritonito bei nukentėjusiojo negydė, dėl to ligoniui sukilo sunkus šokas, kuris buvo pastebėtas per vėlai, dėl to kilo komplikacijos ir jis mirė. Kasacinė teisėjų kolegija M. J. kaltę grindė tuo, kad ji turėdama reikiamą gydytojo chirurgo kvalifikaciją, neužkirto kelio paciento būklės blogėjimui. Nutartyje kasacinis teismas pažymėjo, kad nuteistosios veika, be kita ko, pasireiškė **gydytojo chirurgo pareiginių nuostatų pažeidimais**, kuriuose tiksliai reglamentuoti gydytojo chirurgo veiksmai ir diagnozavimo būdai: „Durtinių pilvo sužalojimų diagnozavimo ir galimų komplikacijų (peritonito, šoko) gydymo metodika yra numatytos pilvo traumų gydymo algoritmuose ir tai gydytojas chirurgas privalo žinoti.“⁵². Iš aptariamos bylos matosi, kad tarp nusikalstamos veikos subjekto turimos profesinės kvalifikacijos ir jo užimamų pareigų egzistuoja artimas ryšys. Kaip ši byla parodė, nuteistoji buvo supažindinta su gydytojo-chirurgo pareiginiais nuostatais, kurie apibrėžė jos kaip gydytojos pareigas ir detalios reglamentuoja jos pareigybei privalomus žinoti atskirų ligų gydymo ir diagnostikos metodus, o kadangi M. J. turėjo medicininį išsilavinimą, buvo įgijusi gydytojos-chirurgės specialybę todėl turėjo ne tik žinoti jai keliamus pareiginius reikalavimus, bet ir mokėti juos taikyti gydytojo praktikoje.

Nusikalstamo nerūpestingumo valinio momento kitas būtinas elementas yra galėjimas numatyti pavojingus padarinius pagal esamas veikos aplinkybes. Tai yra subjektyvusis šios kaltės formos nustatymo kriterijus, pagal kurį sprendžiama kaltininko, turinčio pareigą elgtis atsargiai, reali galimybė numatyti savo veiksmų padarinius konkrečioje situacijoje, tai nustatoma pagal asmens turimas asmenines savybes tokias kaip kvalifikaciją, jo žinių kokybę, patirtį, turimas priemones skirtas atlikti darbui arba pagal faktinę situaciją, pavyzdžiui paros metas⁵³. Galėjimas numatyti remiasi į įvairius žmogaus asmeninius faktorius, fizines ir psichines savybes pagal konkrečios situacijos pobūdį, priklausomai nuo to, kokių savybių ar įgūdžių turėjimas leistų numatyti pavojingus padarinius. Prie jau minėtų savybių dar paminėtini asmens individualūs fiziniai duomenys, taip pat kaltininko galimybės numatyti veikos padarinius gali būti sietinos su vietas, laiko, situacijos ypatybėmis⁵⁴.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato nutarimo „Dėl teismų praktikos nusikaltimų žmogaus gyvybei bylose“ 26 punkte nurodyta, kad galėjimas numatyti veikos pavojingus

52 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2006 m. rugsėjo 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-563/2006“, žiūrėta 2025 m. rugsėjo 29 d., <https://www.infollex.lt/tp/63563>.

53 Gintaras Švedas ir Aurelijus Gutauskas, „Probleminiai Gydytojo Ar Kito Sveikatos Priežiūros Specialisto Baudžiamosios Atsakomybės Už Neatsargiai Padarytą Žalą Paciento Gyvybei Arba Sveikatai Pagal Lietuvos Respublikos Baudžiamuosius Įstatymus Aspektai“, Vilnius University Open Series, 2022 m. lapkričio 18 d., 371–393, 383 doi:10.15388/KSK.2022.18.

54 D. Prapiestis ir J. Prapiestis, supra note 4:56

padarinius yra kriterijus, kuris nurodo asmens realią galimybę konkrečiu atveju suprasti ir numatyti veikos pavojingumą, apie tai teismas sprendžia įvertinęs kaltininko kompetencijas, sveikatos būklę ir panašias savybes, tam kad būtų išsiaiškinta asmens vidinė būklė ir sužinota ar konkrečioje situacijoje jis galėjo tinkamai interpretuoti įvykio socialinę reikšmę. Konstatuojant, kad asmuo konkrečioje situacijoje galėjo numatyti pavojingus padarinius, pavyzdžiui, jog dėl jo veiksmų bus sunkiai sutrikdyta kito žmogaus sveikata ar net atimta gyvybė, turi būti nustatyta, kad kaltininkas turėjo objektyvias galimybes numatyti galinčius kilti padarinius ir teisingai įvertinti situaciją pagal savo individualias savybes, t. y. gyvenimišką patirtį, protinį išsivystymą ir panašiai, be to, neturi būti sąlygų, kurios ribotų asmens galimybę numatyti padarinius. Pavyzdžiui, jei asmuo pastumia kitą asmenį ir šis dėl to nusibrozdina kelį ir nukraujavęs miršta įvykio vietoje, kadangi nukentėjusysis sirgo hemofilija (reta liga, dėl kurios labai sunkiai susidaro krešulys). Tokiu atveju asmuo, kuris pastūmė nukentėjusįjį negalės būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn dėl neatsargaus gyvybės atėmimo dėl neatsargumo, nes pagal faktines aplinkybes neturėjo ir negalėjo žinoti, kad asmuo serga reta genetinė liga⁵⁵.

Analizuojant lietuvišką mokslinę literatūrą, joje randama ne daug informacijos apie žmogaus individualias savybes, kuriomis grindžiamas galėjimas suvokti savo veiksmų pavojingumą ir numatyti kilsiančius padarinius, todėl norint išsamiau atskleisti subjektyvųjį nusikalstamo nerūpestingumo kriterijų, tikslinga aptarti protingo žmogaus doktriną (*Reasonable person*).

Protingas žmogus – tai fikcija, apibūdinanti asmens idealą, kuris pasižymi moralės bei mąstymo gebėjimais, kurių iš žmogaus tikisi visuomenė⁵⁶. Šis standartas apibrėžia ribą tarp asmens laisvės elgtis kaip jis nori ir kitų žmonių saugumo interesų, kai elgesys pasižymi rizikingumu, ši fikcija yra lanksti ir paremta visuomenėje vyraujančiomis vertybėmis. Pagal šią doktriną iš asmens tikimasi, kad šis savo kasdieniame gyvenime elgsis taip, kaip iš jo reikalauja bendruomenė - laikysis socialinių normų ir visuotinai priimtų taisyklių, todėl asmuo yra įpareigotas atitikti jam visuomenės keliamus reikalavimus, o jų nepaisydamas jis atsako už padarytą žalą nepaisant to, kad asmuo savo neapdairiais veiksmais sukėlęs nusikalstamus padarinius, buvo emociškai nestabilus ar greitai susijaudinantis.⁵⁷ Negana to, R.Ahmed nurodo, kad intelekto sutrikimų turintiems individams taip pat turi būti taikomas protingo žmogaus kriterijus, kadangi tokio asmens ribotos kognityvinės funkcijos neužkerta kelio kasdienėje veikloje sutelkti dėmesį į kitų žmonių interesus nepatirti žalos. Tačiau minėtas autorius teigia, jog asmens fizinė negalia protingo žmogaus standarto atžvilgiu yra vertinama kitaip. Tais

55 Riaubaitė, supra note, 8:96

56 R. Ahmed, „The Standard of the Reasonable Person in Determining Negligence - Comparative Conclusions“, Potchefstroom Electronic Law Journal (PELJ) 24, nr. 1 (2021 m.): 1–55, 5, doi:10.17159/1727-3781/2021/v24i0a8631.

57 Ibid., 5

atvejais, kai asmuo patiria tam tikrą fizinę negalią, pavyzdžiui, širdies smūgį, sąmonės netekimą arba staigų atminties praradimą ne dėl jo paties kaltės, tuomet laikoma, kad individas negalėjo numatyti padarinių, kurie kilo dėl išvardintų fizinių trūkumų, bet jei toks asmuo dėl savo kaltės pamiršta išgerti vaistus ar kitaip pasirūpinti sveikata ir dėl to atsiradęs fizinės sveikatos pablogėjimas nulėmė žalos atsiradimą, tuomet traktuojama, kad tokio žmogaus elgesys neatitinka protingo žmogaus kriterijaus ir jis bus traukiamas baudžiamojon atsakomybėn⁵⁸. Tęsiant šią mintį svarbu paminėti, kad protingo žmogaus standartas įpareigoja individą, turintį fizinę negalią, kad jis laikytųsi tokio atsargumo, kokio reikalauja jo turima negalia. Šis standartas paprastai taikomas akliems ar kurtiems asmenims arba asmenims, turintiems motorinės funkcijos praradimą. Protingas aklas arba kurčias asmuo turi elgtis taip, kad jo negalia nesukeltų pavojaus rizikos kitiems. Jei žmogus pagrįstai nežino apie savo sveikatos sutrikimą ar negalią, pavyzdžiui netikėtai patiria širdies smūgį arba nualpsta, tuomet jis nebus atsakingas, kadangi jis negalėjo to numatyti, tačiau tais atvejais, kai asmuo turi diagnozuotą sveikatos problemą ir apie tai žino, tačiau lengvabūdiškai jos nekontroliuoja, tokiu atveju asmuo negalės pasiteisinti, jog negalėjo numatyti, kad dėl sveikatos pablogėjimo kils pavojingi padariniai⁵⁹.

Protingo žmogaus standartas nėra susijęs su asmens pranašesnėmis fizinėmis savybėmis, iš jo nereikalaujama, kad jis pasižymėtų išskirtiniais įgūdžiais, žiniomis ar net pernelyg dideliu atsargumu, kadangi protingo žmogaus standartas yra lanksčiai pritaikomas pagal konkrečias bylos aplinkybes,⁶⁰ ir toks protingo žmogaus kriterijaus aiškinimas atsispindi Lietuvos teismų praktikoje. Kasacinis teismas nagrinėjo baudžiamąją bylą, kurioje *Ž. P. nuteistas pagal LR BK 229 str. už tai, kad būdamas kredito unijos valdybos narys ir pagal šias pareigas prilygintas valstybės tarnautojui, pažeisdamas finansinę veiklą reglamentuojančius teisės aktus ir aplaidžiai nevykdydamas Unijos vidiniais teisės aktais nustatytų pareigų ir reikalavimų, septyniais atvejais priėmė ekonomiškai nepagrįstus sprendimus dėl paskolų suteikimo, neatsižvelgus į riziką, nesant pakankamai paskolos vertės užtikrinimo priemonių ir bendrovėms negražinus paskolų, taip kredito unijai padarė 8 225 208 eurų turtinę žalą*. Byloje kasacinį skundą pateikęs nuteistasis gynėsi argumentu, kad jis negalėjo numatyti, kad dėl jo priimamų sprendimų kils didelė turtinė žala, kadangi jis ėjo kredito unijos nario pareigas neturėdamas finansų srities išsilavinimo, todėl *Ž. P.* neįtardamas ir nežinodamas, kad turi elgtis kitaip, manė, kad veikia atsakingai ir pareigingai todėl iš nuteistojo nebuvo galima tikėtis įstatymus atitinkančio elgesio. Vis dėlto, kasacinė teisėjų kolegija atmetė tokius kasatoriaus argumentus, teigdama, jog 1) *Ž. P.* tapo kredito unijos valdybos nariu turėdamas aukštąjį išsilavinimą, kurio reikėjo norint užimti šias pareigas, asmuo

58 Ahmed supra note, 41:20

59 American Law Institute Restatement Third of Torts 2010 § 11(a). cituota iš R. Ahmed, „The Standard of the Reasonable Person in Determining Negligence - Comparative Conclusions“, Potchefstroom Electronic Law Journal (PELJ) 24, nr. 1 (2021 m.): 23

60 Ibid., 14

prieš tapdamas nariu jau turėjo pakankamą gyvenimišką ir darbinę patirtį, kad suprasti paskolų teisinius santykius ir kredito unijos interesą suteikti paskolas nepatiriant nuostolių, 2) Ž. P. nors ir žinojo apie finansų įstaigų veiklą reglamentuojančius įstatymus ir kredito unijos vidaus teisės aktus, tačiau turėdamas pareigą su jais susipažinti ir vadovautis, to lengvabūdiškai nepadarė, o vietoje to rėmėsi ydinga paskolų suteikimo tvarka ir 3) siekiant tinkamai įvertinti paskolų rizikingumą, specifinės ekonominės ar finansinės žinios net nebuvo reikalingos⁶¹.

Kasacinis teismas šioje byloje paliko galioti apkaltinamąjį nuosprendį Ž. P. atžvilgiu. Iš šios kasacinio teismo nutarties matyti, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra linkęs lanksčiai vertinti valinio elemento buvimą asmens veikoje ir specialių tam tikros srities žinių neturėjimas neužkerta kelio elgtis pagal protingo žmogaus doktriną, jei galimybę numatyti savo veiksmų neigiamas pasekmes, pagal konkrečią situaciją, suteikia kitos individualios savybės tokios kaip turima gyvenimiška, darbinė patirtis, kritinis mąstymas ar bendras išprusimas, tokių aiškinimą idealiai atspindi ši LAT teisėjų kolegijos citata: „*paskolų bylose užfiksuoti duomenys apie tai, kad paskolų gavėjų vadovai neturi jokios verslo patirties, taip pat kardinalūs įkeičiamo turto vertės skirtumai vertintojų pateiktose ataskaitose paskoloms gauti **net ir specifinių žinių neturinčiam asmeniui turėjo sukelti pagrįstų abejonių dėl paskolų suteikimo tikslingumo**, tačiau nė vienu atveju Ž. P. nesusilaikė ir neprieštaravo dėl sprendimų suteikti paskolas priėmimo*“⁶².

Išimtis gali būti taikoma asmenims, kurie veikdami atitinkamoje srityje, turi joje patirties ar didesnę kompetenciją nei kiti žmonės. Tokia išimtis yra pagrįsta, nes tam tikros srities specialistui, pavyzdžiui gydytojui, dėl jo turimų žinių, patirties bei įgūdžių yra keliami aukštesni atsargumo reikalavimai dirbant didele rizika pasižyminčioje veiklos srityje. Analizuojant teismų praktiką dėl gydytojų netinkamo pareigų atlikimo nulemtų sunkių padarinių (žmogaus mirtis), matoma pastovi tendencija, jog teismai pripažįsta mediką kaltu dėl tokių veikų kaip BK 132 str. ar BK 229 str., veikiant nusikalstamo nerūpestingumo kaltės forma, o subjektyviojo šios kaltės formos elemento egzistavimą kaltininko veikoje grindžia gydytojo medicininiu išsilavinimu bei turimais įgūdžiais. Kaip antai byloje, kurioje Ž. S., dirbdamas abdominalinės chirurgijos gydytoju chirurgu <...> dėl neatsargumo operacijos metu pažeidė pacientei A. Ž. blužnį, dėl to, išsivysčius blužnies kraujavimui, šis vidaus organas buvo pašalintas. Blužnies operacijos šalinimo metu Ž. S. dėl neatsargumo kartu su blužnimi atidalijo pacientės kasos uodegos audinius, taip pažeidė A. Ž. kasą, dėl to išsivystė ūmus kasos uždegimas ir 2015 m. vasario 14 d. pacientė A.Ž. mirė. Nutartyje kasacinio teismo nuomone, nors nuteistasis Ž. S. nenumatė, kad kils pacientės mirtis, tačiau atsižvelgus į jo turimą chirurgo išsilavinimą ir turimą kompetenciją atlikti tokio pobūdžio operacijas, jis turėjo ir galėjo numatyti savo veiksmų padarinius, be to,

61 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2023 m. birželio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-185-648/2023“, žiūrėta 2025 m. spalio 29 d., <https://www.infollex.lt/tp/Default.aspx?id=20&item=doc&AktoId=2173644&cid=84600>;

62 Ibid.

būdamas abdominalinės chirurgijos gydytoju, asmuo galėjo suprasti, kad nekvalifikuotas, neatidus, per skubėjimą atliktas veiksmas šios operacijos metu pažeis kasą, todėl Ž. S. elgėsi nusikalstamai nerūpestingai⁶³.

Kitoje byloje M. Ž. nuteistas už tai, kad 2013 m. gegužės 16 d., laikotarpiu nuo 12.30 iki 14.05 val., dirbdamas chirurgu urologu<...>laparoskopinės varikocelktomijos metu, operuodamas M. V., netinkamai atliko chirurginę intervenciją, nes pažeidė kraujagyslę – kairiąją išorinę klubinę veną, dėl to išsivystęs ūmus vidinis kraujavimas 19.15 val. sukėlė šio mirtį, taip dėl neatsargumo atėmė M. V. gyvybę, t. y. įvykdė nusikalstamą veiką, nurodytą BK 132 str. 1 d. teismas dėl M. V. inkriminuotos nusikalstamos veikos kaltės formos lakoniškai pasisakė, kad „pagal bylos aplinkybes jis operacijos metu, pažeisdamas greta operuojamos vietos esančią klubo veną, buvo nepakankamai apdairus, nenumatė, kad tuo gali sukelti kilusius padarinius – žmogaus mirtį, tačiau pagal savo, kaip gydytojo urologo, išsilavinimą, patirtį ir kompetenciją turėjo ir galėjo tokius padarinius numatyti“⁶⁴.

Na ir kasacinėje byloje, kurioje S. S. nuteistas už tai, kad dirbdamas Zarasų r. savivaldybės viešosios įstaigos „Zarasų ligoninė“ chirurgijos skyriaus bendrosios praktikos gydytoju–chirurgu ordinatoriumi, 2005 m. liepos 9 d., 20.05 val., priėmimo skyriuje, pažeisdamas gydytojo chirurgo pareiginius nuostatus, atsainiai atliko eismo įvykio metu sužaloto E. K. A. apžiūrą, neįtarė ir nenustatė kepenų ir blužnies sužalojimų, neįtarė vidinio kraujavimo į pilvaplėvės ertmę, nesiėmė priemonių vidiniam kraujavimui sustabdyti ir atitinkamų pilvo ertmės organų sužalojimų diagnostikos priemonių, t. y. matydamas sunkią paciento sveikatos būklę ir turėdamas numatyti galimas pasekmes – paciento mirtį, neatliko reikiamų gydymo veiksmų ko pasekoje dėl vidinio kraujavimo 2005 m. liepos 9 d., 23.20 val. E. K. A. mirė. Kasacinė teisėjų kolegija, vertindama S. S. kaltės klausimą irgi taip pat argumentavo, jog nuteistasis būdamas kvalifikuotu gydytoju pagal savo kompetenciją ir sveikatos priežiūros įstaigos, kurioje dirba, lygio reikalavimus, turėjo mokėti diagnozuoti pilvo ertmės organų sužalojimus bei atlikti pilvo ertmės organų operacijas, todėl galėjo numatyti, kad dėl netinkamos diagnozės pacientas gali mirti nuo vidinio kraujavimo⁶⁵.

Tam tikrais atvejais aukštesnis atsargumo reikalavimas keliamas ir asmenims, kurie neturi reikiamos patirties ar įgūdžių, o tai didele dalimi priklauso nuo pačios veikos rizikingumo pobūdžio arba dėl padidinto pavojaus šaltinio naudojimo. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas vienoje iš savo nutarčių, cituodamas LR Konstitucinio Teismo 2013 m. gruodžio 6 d. nutarimą

63 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2022 m. balandžio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-67-942/2022“, žiūrėta 2025 m. spalio 29 d., <https://www.infollex.lt/tp/Default.aspx?id=20&item=doc&AktoId=2077726&cid=80643>;

64 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2019 m. balandžio 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-78-511/2019“, žiūrėta 2025 m. spalio 29 d., <https://www.infollex.lt/tp/1722340>.

65 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. sausio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-62/2011“, žiūrėta 2025 m. spalio 29 d., <https://www.infollex.lt/tp/185863>.

teigia, „kad didesnio pavojaus šaltinis – tai asmens valdomas objektas ar jo vykdoma veikla, kelianti didesnę nei įprasta pavojų aplinkiniams, apibūdinamą kaip didelė žalos atsiradimo rizika, kurios negalima pašalinti įprastomis atsargumo priemonėmis. Taigi didesnio pavojaus šaltinio valdymas suponuoja valdytojui didesnę nei įprastą rūpestingumo ir atsakingumo pareigą: vien dėl to, kad valdo didesnio pavojaus šaltinį arba užsiima didesnio pavojaus veikla, jis privalo elgtis ypač rūpestingai ir apdairiai, laikytis teisės aktuose nustatytų ir (arba) iš protingumo principo kylančių reikalavimų“⁶⁶. Savaime didesnio pavojingumo veikloje vidutinio protinio išsivystymo žmogus negali pasiteisinti negalės numatyti, jog kelia pavojų įstatymo saugomoms vertybėms vien dėl to, jog neturi pakankamai įgūdžių ir patirties, kad tam galėtų užkirsti kelią.

Tokio aiškinimo praktinis pavyzdys galėtų būti, kai transporto priemonę vairuoja pradedantysis vairuotojas. Pagal protingo žmogaus standartą iš nepatyrusio vairuotojo reikalaujamas toks pats atsargumas kaip iš profesionalaus vairuotojo, kadangi dalyvaudamas eisme toks žmogus prisiima atsakomybę už keleivių ir kitų eismo dalyvių saugumą.⁶⁷ Padidinto pavojingumo šaltinio koncepcija galėtų būti taikoma tam tikrų gyvūnų priežiūros kontekste, kai šunys ar kiti grėsmingi augintiniai sužaloja kitus žmones. Vienoje iš kasacinio teismo nutarčių buvo nagrinėjama byla, kurioje E. Š.-K. dėl neatsargumo nesunkiai sužalojo žmogų tokiomis aplinkybėmis: ji, būdama dviejų rotweilerių mišrūnų veislės šunų vardu R. ir N. laikytoja, pažeidė bendrąją pareigą kiekvienam asmeniui laikytis tokio elgesio taisyklių, kad savo veiksmais nepadarytų kitam asmeniui žalos, su šunimis elgėsi neatsargiai ir neužtikrino, kad šunys nesukeltų grėsmės žmonių gyvybei ar sveikatai, nesiėmė būtinų atsargumo priemonių todėl 2020 m. spalio 8 d. apie 20.30 val. namo, esančio Plungėje, neaptvertame kieme, žinodama, kad netoliese yra mažametė U. S., turėdama tikslą pavedžioti šunis, atidarė voljerą ir į kiemą išleido rotweilerių mišrūnų veislės šunis, o šuo vardu R. užpuolė ir apkandžiojo kieme esančią mažametę U. S ir dėl patirtų sužalojimų buvo nesunkiai sutrikdyta mažametės nukentėjusiosios sveikata. Byloje kasatorė neigė, kad ji galėjo numatyti, jog kieme paleisti šunys užpuls mažametę, gindamasis, jog rotweileriai buvo dresuoti, anksčiau nėra sukėlę grėsmės, be to, ši veislė nėra įtraukta į kovinių ir pavojingų veislių sąrašą, tačiau teisėjų kolegija nesutiko su šiais argumentais nurodant, kad prieš išleisdama šunis iš voljero E. Š.-K. Žinojo, jog nukentėjusioji augintiniams yra svetimas žmogus šunims ir galėjo numatyti, kad šunys, gindami savo teritoriją, nuo nepažįstamosios, gali užpulti ir sužeisti mergaitę, todėl E. Š.-K. Turėjo sudaryti kliūtis šunims laisvai judėti kieme, kol mergaitė buvo netoliese⁶⁸.

66 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2025 m. vasario 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-23-719/2025“, žiūrėta 2025 m. spalio 31 d., https://www.infollex.lt/tp/2298750#B_0.

67 R. Ahmed, supra note, 55:15

68 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2023 m. sausio 31 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-8-648/2023“, žiūrėta 2025 m. spalio 31 d., https://www.infollex.lt/tp/2140740#B_0.

Teisėjų kolegijos mintis, jog šioje byloje kasatorės atsakomybės nešalina faktas, kad rotveilerių veislės šunys nėra laikomi pavojingais ir teisės aktai jiems netaiko specialios laikymo ir priežiūros tvarkos (dėl ko ji neva negalėjo numatyti pavojingų padarinių kilimo) leidžia teigti, kad šunys ar kiti potencialą sužeisti turintys gyvūnai, laikomi didesnio pavojingumo šaltiniu. Autoriaus nuomone, tokia pozicija gali būti grindžiama gyvūno elgesio nenusipėjamumu bei primityviais instinktais, dėl kurių protingas augintinio laikytojas įpareigotas visais atvejais galvoti apie kitų asmenų saugumą ir imtis priemonių užkirsti kelią žalos atsiradimui.

Autoavarijų kontekste galėjimas numatyti padarinius reiškia vairuotojo realią galimybę konkrečioje situacijoje suprasti daromos veikos rizikingumą ar pavojingumą ir numatyti eismo įvykį, dėl kurio gali kilti nusikalstamų padarinių. Apie tai turi būti sprendžiama kiekvienu konkrečiu atveju įvertinus eismo sąlygas bei situaciją, kaltininko asmenines savybes (ar konkrečioje situacijoje iš vairuotojo buvo galima reikalauti įstatymus atitinkančio elgesio, ar jo veiksmai buvo adekvatūs kilusiam pavojui, ar jis turėjo realią galimybę išvengti nusikalstamų padarinių)⁶⁹. Taigi, eismo įvykių atveju sprendžiant klausimą ar vairuotojas, arba kitas eismo dalyvis, galėjo numatyti ir išvengti žalos, vertinamos eismo įvykio aplinkos ir pačio vairuotojo savybės, kurios leidžia išvengti pavojaus. Tokios taisyklės praktinio taikymo pavyzdys gali būti byla, kurioje *„Teismų sprendimais nustatyta, kad įvykio vietoje matomumas buvo geras, jo niekas neužstojo, kitų transporto priemonių po įvykio nebuvo, diena buvo saulėta, kelio danga – sausa, transporto priemonę, važiuojančią keliu, buvo galima pastebėti iš didesnio nei 800 m atstumo. Įvertinus nurodytą įvykio situaciją, taip pat ir tai, kad J. U. automobilį vairuoja nuo 2002 m., jai dažnai tenka taip išvažiuoti iš gyvenvietės, kurioje yra ir jos namai, ji turėjo ir galėjo numatyti, kad kelyje atsiras kliūtis ir kad nesilaikant KET reikalavimų gali įvykti eismo įvykis.“*⁷⁰. Pateiktoje byloje vairuotojos J. U. KET pažeidimas lėmė eismo įvykio kilimą, o pagal faktines aplinkybes ir jos asmenines savybes nuteistajai nebuvo apsunkinta galimybė išvengti susidūrimo su pagrindiniu keliu atvažiuojančia transporto priemone.

Pagal formuojamą teismų praktiką nustatant asmens kaltę būtina išsiaiškinti ar kito eismo dalyvio padarytas Kelių eismo taisyklių pažeidimas neatėmė galimybės numatyti nusikalstamus padarinius ir jų išvengti: *„Bylos duomenimis, tada, kai E. P. automobiliu pradėjo posūkio į kairę manevrą, V. P. vairuojamas motociklas, iš priekio važiuojantis 106 km/val. greičiu, buvo 62,5 m atstumu nuo susidūrimo vietos. Jeigu prieš įvykį motociklo greitis būtų buvęs toje vietoje maksimalus leistinas, t. y. 50 km/val., tai susidariusioje situacijoje transporto priemonių susidūrimas nebūtų įvykęs, nes tokiu greičiu važiuojančiam motociklui privažiavus vietą, kurioje*

69 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2024 m. gegužės 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-95-1073/2024“, žiūrėta 2025 m. spalio 29 d., <https://www.infollex.lt/tp/Default.aspx?id=20&item=doc&AktoId=2243218&cid=88308>;

70 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2017 m. gegužės 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-110-699/2017“, žiūrėta 2025 m. lapkričio 15 d., <https://www.infollex.lt/tp/1473002>.

įvyko eismo įvykis, automobilis būtų papildomai nuvažiavęs apie 31 m atstumą ir atlaisvinęs motociklui kelią.<...> V. P. leistino greičio viršijimas apribojo išteisintojo E. P. galimybę numatyti BK 281 straipsnio 5 dalyje nurodytų padarinių atsiradimą ir tuo pačiu galimybę jų išvengti.“⁷¹.

Iš pastarųjų LAT nutarčių analizės matyti, kad eismo įvykių bylose asmens galimybė numatyti ir išvengti sunkių padarinių nulemta: 1) eismo įvykio aplinkos faktorių – matomumas, apšvietimas (paros metas), kelio dangos būklė; 2) asmens individualių savybių – vairavimo patirtis, kelio, vietovės pažinimas; 3) kitų eismo dalyvių veiksmai, kurie pažeidžia Kelių eismo taisykles – leistino greičio viršijimas, transporto priemonių lenkimas vingyje, kur prastas kelio matomumas, stabdymo metu staiga atsistosję viešojo transporto keleivis ir t.t.

Formuojama teismų praktika linkta prie nuostatos, jog pėsčiojo padarytas Kelių eismo taisyklių pažeidimas - ėjimas per gatvę ne pažymėta perėja, o šalia jos, neatleidžia vairuotojo nuo pareigos artėjant prie nereguliuojamos pėsčiųjų perėjos laikytis visų būtinų atsargumo priemonių, kurias numato KET. Kasacinis teismas laikosi pozicijos, kad partrenkus žmogų pėsčiųjų perėjoje ar jos zonoje, vairuotojo kaltės paprastai nepašalina teiginiai, kad buvo nepalankios oro sąlygos, nepakankamas matomumas ar jam matomumą užstojo kita eismo juosta važiavusi ar sustojusi mašina ir pan.⁷² Lietuvos Aukščiausiasis Teismas kaip atsvarą pateikia išimtį minėtai teisės taisyklei, pagal kurią vairuotojo atsakomybė dėl pėsčiųjų sužalojimo pėsčiųjų perėjoje nekyla tik nesant pačio vairuotojo KET pažeidimo arba nesant vairuotojo kaltės dėl padaryto KET pažeidimo ir kilusių padarinių, t. y. kai vairuotojas važiuoja leistinu greičiu, o pėsčiasis staiga išbėga į kelio eismo juostą, kuria juda automobilis, greitai bėga per perėją ir dėl to vairuotojas neturi galimybės laiku sustabdyti automobilio ir išvengti eismo įvykio.

Išvardinti pavyzdžiai kuomet vairuotojui nekyla baudžiamoji atsakomybė už pėsčiojo partrenkimą remiasi situacijomis, kai vairuotojas neturi techninių galimybių išvengti susidūrimo ir dalyvauja eisme laikydamasis visų KET reikalavimų, tačiau kuo išsiskiria tokios aplinkybės kaip prastas matomumas dėl oro sąlygų arba kliūties? Pavyzdžiui, tirštas rūkas nakties metu, ar slidi kelio danga sudaro itin sudėtingas vairavimo sąlygas važiuojant leistinu greičiu (ar net lėčiau), kas mažina galimybę laiku pamatyti pėsčiąjį ir išvengti susidūrimo. Visgi, LAT praktikos analizė parodė, jog eismo įvykio metu susidūrus su pėsčiuoju ir sprendžiant apie vairuotojo galimybę numatyti nusikalstamus padarinius ir jo kaltės klausimą, teismas atkreipia dėmesį ne į aplinkybes, kurios galėjo apsunkinti galimybę išvengti eismo įvykio, o į tai ar pagal susiklosčiusią situaciją kaltininkas galėjo imtis visų reikalingų atsargumo priemonių, kad

71 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2017 m. balandžio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-99-511/2017. Teismų praktika. 2017, 47, p. 532-540“, žiūrėta 2025 m. lapkričio 15 d., <https://www.infolex.lt/tp/1462615>.

72 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2017 m. vasario 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-25-489/2017“, žiūrėta 2025 m. lapkričio 15 d., <https://www.infolex.lt/teise/Default.aspx?id=20&item=doc&AktoId=1424053&cid=53674>;

išvengtų užvažiavimo ant pėsčiojo esant blogam matomumui dėl oro sąlygų, slidžiai kelio dangai ir kitų eismo sąlygas sunkinančių faktorių.

Taigi, apibendrinant šį skyrių galima teigti, jog atlikta mokslinės literatūros ir teismų praktikos analizė indikuoja, kad nustatant pavojingų padarinių nenumatymą nusikalstamo nerūpestingumo atveju, atkreipiamas dėmesys ne tik į kaltininko psichinį santykį su jo padaryta veika ar kaip jis suprato savo veiksmus ir ko siekė, bet ir analizuojant faktines aplinkybes, kaltininko realius veiksmus, jų intensyvumą, atlikimo ar neatlikimo priežastis, objektyvias sąlygas, kurioms egzistuojant kaltininkas pagrįstai galėjo tikėtis, kad nekils žala baudžiamojo įstatymo saugomiems gėriams. Turėjimas numatyti sunkius padarinius – tai iš teisės aktų reikalavimų, išsilavinimo, asmeninės patirties, turimos profesijos ar iš visuotinai žinomų atsargumo taisyklių kylanti pareiga asmeniui būti atsargiam užsiimant atitinkama veikla. Visuotinai žinomos taisyklės skiriasi nuo kitų norminių kriterijų apibūdinančių sričių tuo, kad šios taisyklės pasižymi dinamiškumu ir yra pritaikomos pagal konkrečią situaciją. Galėjimas numatyti žalą įstatymo saugomoms vertybėms yra nukreiptas į kaltininko individualias fizines bei intelektines savybes, situaciją, kurioje veikė bei kitų žmonių veiksmus, siekiant atsakyti į klausimą ar asmuo turėjo realią galimybę išvengti žalos dėl savo veiksmų. Protingo žmogaus doktrina teigia, jog protingas žmogus užsiimdamas rizikinga veikla elgsis taip, kad užtikrintų visuomenės narių interesus nepatirti žalos. Aukštesni protingumo standartai keliami asmenims, kurie užsiima padidinto pavojaus veikla, pavyzdžiui, dalyvauja eisme vairuodami automobilį ar prižiūri pavojingus gyvūnus, iš tokių asmenų tikimasi didesnio atsargumo todėl jų atžvilgiu galėjimas numatyti pavojingus padarinius vertinamas griežčiau.

2. NUSIKALSTAMAS PASITIKĖJIMAS

2.1. Nusikalstamo pasitikėjimo intelektualinis kaltės momentas

Baudžiamojo kodekso 16 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta nusikalstamo pasitikėjimo formuluotė, kuri teigia, kad nusikaltimas ar baudžiamasis nusižengimas yra padarytas dėl nusikalstamo pasitikėjimo, jeigu jį padaręs asmuo numatė, kad dėl jo veikimo ar neveikimo gali atsirasti šiame kodekse numatyti padariniai, tačiau lengvabūdiškai tikėjosi jų išvengti⁷³. Gramatiškai aiškinant šią įstatyme įtvirtintą nuostatą nusikalstamo pasitikėjimo kaltės formos intelektualinį elementą sudaro asmens žinojimas, kad jo veika kelia žalos riziką įstatymo saugomoms vertybėms ir jis riziką sąmoningai prisiima.

73 „Baudžiamasis kodeksas“, žiūrėta 2026 m. sausio 10 d., <https://www.infolex.lt/ta/66150>.

Įstatymų leidėjas nepateikia nusikalstamo pasitikėjimo intelektualinio momento apibrėžimo, bet iš BK 16 str. 2 d. įtvirtinto apibrėžimo matyti, kad kaltininkas suvokia savo veikos rizikingą pobūdį, nes siekia išvengti su šia veika susijusių nusikalstamų padarinių. Pagal E. Riaubaitę, esant nusikalstamam pasitikėjimui – padariniai numatomi kaip labai mažai tikėtini. Tai reiškia, kad nusikalstamo pasitikėjimo atveju asmuo numato, kad jo veika tam tikromis sąlygomis gali sukelti sunkius įstatymo uždraustus padarinius, pavyzdžiui žmogaus mirtį, tačiau tikisi, kad šiomis konkrečiomis aplinkybėmis pavojingi padariniai nekils. Nusikalstamo pasitikėjimo atveju kaltininkas atlieka pavojingus veiksmus ir supranta kokius padarinius gali sukelti, tačiau jie nėra pagrindinis, o tiksliau tai yra šalutinis ir nepageidaujamas tikslas arba, anot kaltininko, tai pasekmės, kurios jam atrodo labai mažai tikėtinos⁷⁴. Vadinasi, pirmiausia kaltininko galvoje kyla sumanymas pasiekti savo tikslą, kuris nesusijęs su nusikalstamos veikos požymių realizavimu, tačiau asmuo žino, kad norėdamas įgyvendinti sumanymą, tam turės atlikti veiksmus, kurie neabejotinai sukels pavojų kitų žmonių teisėms, bet savo ketinimų neatsisako, o riziką pateisina pagrįstu įsitikinimu, jog padariniai nekils. A. M. Trochimovas teigia, kad esant nusikalstamam pasitikėjimui, žmogus savo veiksmų rizikingumą supranta tik pradžioje, iki kol priima sprendimą veikti, o pradėjęs pavojingus veiksmus apie riziką ir pavojingą jų pobūdį nebegalvoja. Anot mokslininko, asmens įsitikinimas, kad žala nekils „neutralizuoja“ kaltininko suvokimą apie daromos veikos pavojingumą⁷⁵. Sutiktina su šios pozicijos teiginiu, kad asmuo prieš imdamasis veiksmų suvokia jų pavojingumą įstatymo saugomiems gėriams, tačiau abejotina, kad pradėjęs rizikingus veiksmus, šis suvokimas dingsta. Kaltininkas prieš pradėdamas veikti įsisąmonina kokios pasekmės gali kilti ir tam numato „priemones“, kurios turi padėti išvengti sunkių teisinių pasekmių visos rizikingos veikos atlikimo metu, tai reiškia intelektualinis momentas apima asmens psichinį santykį su veika nuo jos pradžios iki sunkių padarinių atsiradimo, kurių nepavyko išvengti ne dėl jų nenumatymo, o dėl aplaidaus požiūrio į galimas pasekmes ir klaidingai įvertintų galimybių jų išvengti. Pati pavojinga veika yra siejama su elgesiu, kuris tiesiogiai kėsina į baudžiamojo įstatymo saugomas vertybes (žmogaus sveikata, gyvybė, nuosavybė ir pan.), todėl socialiai nepriimtas poelgis neturėtų būti tapatinamas su pavojingu veikimu, tai atspindi šioje Vilniaus apygardos teismo baudžiamojoje byloje, kurioje D. C. nuteistas pagal BK 137 str. 1 d. : „*pasak D. C., jo pagrindinis tikslas buvo išpilti alų ant I. M.. Šios aplinkybės sudaro pagrindą išvadai, kad nuteistasis pakeldamas taurę su alumi link nukentėjusiosios siekė ne sužaloti nukentėjusiąją, o ją apipilti alumi. **Kito žmogaus apipylimas alumi savaime nelaikytinas nusikalstamai pavojingu elgesiu, todėl šioje konkrečioje situacijoje nėra pagrindo konstatuoti, kad nuteistasis pakeldamas taurę, siekdamas apipilti***

⁷⁴ Riaubaitė, supra note 8:94

⁷⁵ Козлов А. П. Понятие преступления. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2004. С. 630. cituota iš Eglės Riaubaitės, „TYČINĖS IR NEATSARGIOS KALTĖS ATRIBOJIMAS NUSIKALTIMUOSE ŽMOGAUS GYVYBEI IR SVEIKATAI“, *JURISPUNDECIJA* 11, nr. 113 (2008 m.), 94

alumi nukentėjusiąją, suvokė pavojingą nusikalstamos veikos pobūdį.“⁷⁶. Rizikingai veikai pagrįsti padeda faktai apie asmens veiksmus, kurie pažeidžia teisės aktuose įtvirtintus reikalavimus, ypač KET nesilaikymo atveju: „*sąmoningas Kelių eismo taisyklių pažeidimas suponuoja daromos veikos rizikingumo sampratą, o tai jau vienas iš nusikalstamo pasitikėjimo kaltės požymių.*“⁷⁷

Teisinėje literatūroje randamas požiūris, kad nusikalstamo pasitikėjimo intelektualinis elementas pasižymi tuo, jog asmens psichinis santykis neapima pačios veikos, o tik padarinių numatymą⁷⁸. Tai reiškia, kad asmuo veikdamas nusikalstamo pasitikėjimo kaltės forma sąmonėje apdoroja tik galimas savo veikos neigiamas pasekmes, tačiau tai nereiškia, kad žmogus nesuvokia, jog pati veika yra pavojinga, kadangi rizika pasižymintys veiksmai siejami su sąmoningu saugaus elgesio taisyklių nesilaikymu, pavyzdžiui Kelių eismo taisyklių reikalavimų, dėl ko kaltininkas supranta, kad taip elgdamasis sudaro sąlygas nusikalstamiems padariniams atsirasti, todėl darbo autoriaus nuomone, nors baudžiamajame įstatyme nėra apibūdintas asmens psichinis santykis su veika, tačiau sistemiškai aiškinant intelektualinį momentą galima teigti, kad nusikalstamo pasitikėjimo atveju žmogus ne tik suvokia galimus padarinius, bet ir supranta rizikingos veikos pobūdį.

Literatūroje nusikalstamo pasitikėjimo intelektualinis elementas aiškinamas kaip asmens individualus supratimas, kad jo elgesys sukels nusikalstamas pasekmes, galima net teigti, kad asmuo siekdamas nenusikalstamų tikslų, tyčia savo veiksmais ar neveikimu sukelia pavojų žalai atsirasti, tačiau to nenori ir siekia jos išvengti remdamasis asmeninėmis žiniomis ar situacijos vertinimu⁷⁹. Nusikalstamo pasitikėjimo intelektualiniam elementui apibūdinti E.Colvins pasiūlė sąmoningo aklumo doktriną (ang. *Wilful blindness*), pagal kurią savo veikla užsiimančiam žmogui kyla pagrįstas įtarimas, kad jo atliekami veiksmai yra rizikingi ir gali sukelti žalos kitiems, tačiau toks asmuo sąmoningai pasirenka nesigilinti į atsargumo priemonių užtikrinimo klausimus ir akiai pasikliauti savo jėgomis, žiniomis bei subjektyviu situacijos vertinimu taip lengvabūdiškai tikėdamasis išvengti nusikalstamų padarinių⁸⁰. Pagal šią doktriną kaltininkas tyčia nesigilina į rizikingos veikos galimas pasekmes, nors jam tokia informacija yra prieinama arba kyla pagrįstas įtarimas. Kitaip tariant, toks asmuo veikia reikiamomis sąlygomis, kad būtų

76 „Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2022 m. gruodžio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-492-1035/2022“, žiūrėta 2026 m. vasario 1 d., https://www.infollex.lt/tp/2130386#B_0.

77 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. balandžio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-127/2010. Teismų praktika. 2010, 33“, žiūrėta 2026 m. vasario 1 d., https://www.infollex.lt/tp/173880#B_0.

78 Kamilė Ališauskaitė ir Žukauskas Arūnas, „NETIESIOGINĖ TYČIA IR NUSIKALSTAMAS PASITIKĖJIMAS“, „Studentų taikomieji tyrimai“ Respublikinės mokslinės-praktinės studentų konferencijos, skirtos Marijampolės kolegijos veiklos 20-mečiui, 2021 m., 6–10, 7

79 Eric Colvin, „Recklessness and Criminal Negligence“, University of Toronto Law Journal 32, nr. 3 (1982 m.): 345–373, 346

80 Ibid. 349

užtikrintas svetimo turto ar asmenų saugumas, tačiau tai žinodamas elgiasi neapdairiai⁸¹. Aptarta doktrina pabrėžia, kad nustatant kaltininko psichinį santykį su objektyviaisiais veikos požymiais nusikalstamo pasitikėjimo kontekste būtina nustatyti ar asmuo žinojo apie padarinių atsiradimo riziką arba galėjo pagrįstai apie tai įtarti, tačiau lengvabūdiškai nesiėmė visų jam prieinamų priemonių pavojui išvengti. Tiesa, nepaisant to, kad remiantis „*Willful blindness*“ doktrina kaltinamieji faktiškai nežinojo tam tikrų reikšmingų nusikalstamos veikos aplinkybių, tačiau šios doktrinos pagrindu, jų nežinojimas (vien įtarimas) gali būti prilyginamas žinojimui apie padarinių kilimą. Šiuo metu ir anglų, ir amerikiečių baudžiamosios teisės doktrinoje ir teismų praktikoje nusistovėjo siauresnė „*Willful blindness*“ doktrinos taikymo tradicija, pagal kurią žinojimui prilyginami tik tie atvejai, kai kaltininkas vengė išsiaiškinti veikos aplinkybes laikydamas jas labai galimomis, t. y. būdamas beveik tikras dėl jų⁸².

Vengimui išsiaiškinti veikos aplinkybes galima prilyginti klaidingai suprastą priežastinio ryšio raidą dėl paviršutiniško situacijos aplinkybių vertinimo. Šiuo atveju asmuo suvokia, kad apskritai tokia veika pasižymi pavojingumu, tačiau tik ne šiuo konkrečiu atveju, todėl veikdami lengvabūdiškai tikisi išvengti padarinių. Pavyzdžiui, *Panevėžio apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. gegužės 3 d. nuosprendžiu A. A., T. B., D. R. ir M. V. nuteisti už tai, kad 2003 m. liepos 18 d., apie 20.30 val., Anykščiuose, prie Šventosios upės užtvankos, sąmoningai nesilaikydami atsargumo taisyklių, suvokdami, kad veikia rizikingai kito žmogaus gyvybės atžvilgiu, tačiau lengvabūdiškai tikėdamiesi išvengti pavojingų pasekmių, paėmę už rankų ir kojų, įmetė nuo upės kranto betoninio įtvirtinimo į maudytis nepritaikytą Šventosios upės vietą prie užtvankos M. J., kuris, neturėdamas galimybės saugiai išlipti į krantą, nuskendo. Taip nuteistieji dėl neatsargumo atėmė gyvybę M. J.*⁸³. Byloje kasaciniam teismui nekilo abejonių, kad nuteistųjų veiksmai atitiko nusikalstamo pasitikėjimo kaltės formą (o ne kazusą, kaip teigė nuteistųjų gynyba). Minimoje byloje kasatorius, nesutikdamas su apkaltinamuoju nuosprendžiu, teigė, jog nesuprato pavojingo veikos pobūdžio, argumentuojant, kad prieš metant M. J. į vandenį, nuteistieji puikiai žinojo, kad jis moka plaukti todėl nenumatė ir negalėjo numatyti, jog draugas nuskęs. Visgi, visi nuteistieji pripažino žinoję, kad upės dalis, kur įmetė mirusįjį, yra nepritaikyta maudytis, visi galimi išlipimo iš vandens būdai buvo nesaugūs ir anksčiau žuvusiojo M. J. neišbandyti. Netgi tada, kai nuteistieji siūlė pagalbą išlipant ant kranto, situacija vis tiek išliko rizikinga, todėl šios aplinkybės sudarė pagrindą teigti, kad nuteistieji sudarė situaciją, kurioje rizikavo sukelti mirtiną pavojų M. J. gyvybei ir tai suvokė. Šios nutarties aplinkybės iliustruoja pavyzdį, kai kaltininkas, vengia iki galo įvertinti savo veiksmų galimas

81 Lara Kirfel ir Ivar R Hannikainen, „Why Blame the Ostrich? Understanding Culpability for Willful Ignorance“, *Advances in Experimental Philosophy of Law*, Bloomsbury Press: London, 2022 m., 77–99, 78

82 Skirmantas Bikelis, „Tyčinė kaltė baudžiamosios teisės teorijoje ir teismų praktikoje“ (daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2007), 74-75 <https://cris.mruni.eu/cris/handle/007/15929>.

83 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2007 m. sausio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-3/2007“, žiūrėta 2026 m. sausio 27 d., <https://www.infolex.lt/tp/75077>.

pasekmes, nors pagal faktinę situaciją ir kitas aplinkybes turėjo priežastį įtarti, jog atlikdamas atitinkamus veiksmus sukels sunkius padarinius, kurių tikėjosi išvengti.

Norint išsamiau atskleisti nusikalstamo pasitikėjimo intelektualinį momentą būtina pasigilinti į klausimą, o kaip galima apibūdinti pavojingų padarinių numatymą šios kaltės formos atveju? BK 16 str. 2 d. numatytos formuluotės ir teisinės literatūros analizė leidžia teigti, kad įstatymų leidėjas *numatymą* supranta kaip abstrakčią nusikalstamų padarinių atsiradimo galimybę arba kaip mažiausią padarinių atsiradimo galimybę. Nusikalstamų padarinių tikimybės numatymas reiškia, jog kaltininkas ne iki galo suvokia priežastinio ryšio tarp pavojingų veiksmų, pavyzdžiui, Kelių eismo taisyklių pažeidimai, ir galimų padarinių vystymosi eigos, nors tinkamai įtempęs savo psichines jėgas galėtų suvokti⁸⁴. Dėl netinkamo priežastinio ryšio interpretavimo kaltininkas numato tik teorinę padarinių atsiradimo tikimybę todėl nebūtų tikslo teigti, kad kaltininkas numatė realią žalą tikimybę. Tiesa, tarp teisės mokslininkų nėra vieningos nuomonės ar į nusikalstamos veikos pavojingumo suvokimo turinį dera įtraukti pavojingų padarinių numatymą ir priežastinio ryšio tarp veikos ir padarinių supratimą. Pavyzdžiui rusų profesorius A.Rarogas griežtai atiboja nusikalstamos veikos pavojingumo suvokimo pobūdžio ir padarinių numatymo sąvokas. Anot profesoriaus, veikos pavojingumo suvokimas siejamas su asmens psichiniu santykiu su realiais faktais, o numatymas – į ateitį orientuotas žmogaus intelekto veiklos produktas, tai yra, būsimo įvykio atspindys. Nors, kaip pažymi mokslininkas, tai dvi skirtingos sąvokos, bet jos yra neatskiriamos viena nuo kitos, kadangi sunku įsivaizduoti ar galima suvokti visos nusikalstamos veikos pavojingą pobūdį, nesuvokiant (nenumatant) vieno iš svarbiausių jos požymių – padarinių, kurie didele dalimi lemia nusikalstamos veikos pavojingumą⁸⁵. Visgi, aktualu tai, jog baudžiamasis kodeksas nedetalizuoja numatymo sąvokos, kas leidžia atsirasti abstrakčiam padarinių numatymo supratimui, kuris suprantamas individualiai pagal žmogaus gyvenimišką patirtį, išsilavinimą, asmenines savybes ir kitas aplinkybes.⁸⁶ Reikia pritarti E.Truncienei, jog abstraktaus padarinių numatymo aiškinimas apsunkintų nusikalstamo pasitikėjimo taikymą, nes kiltų problema atskiriant šią ir tyčinę kaltės formą. Abstrakčiai numatyti galima bet ką, kas neprieštarauja logikai, gamtos dėsniams, visuomeninei tvarkai, netgi neatsižvelgus ar egzistuoja sąlygos sukeliančios vieną ar kitą reiškinį, o dėl to tampa sunkiau atsakyti ar kaltininkas veikdamas nusikalstamai pavojingai pagrįstai numatė dėl kokių veiksmų ir kokius padarinius jis gali sukelti⁸⁷. Apskritai, abstraktaus padarinių numatymo sąvoka neturėtų būti vartojama nusikalstamo pasitikėjimo atveju. Lietuvių kalbos žodyne žodis „abstraktus“

⁸⁴ Truncienė, supra note 7:35

⁸⁵ Skirmantas Bikelis, „Nusikalstamos veikos pavojingo pobūdžio suvokimas tyčioje“, *Jurisprudencija* 60, nr. (52) (2004 m.): 63–73. 67

⁸⁶ Stulgaitis, supra note 39:419

⁸⁷ Truncienė, op. cit., 36

apibūdina tai, kas yra nekonkreto, gauta nesiremiant patirtimi arba tai, kas nesusiję su tikrove⁸⁸. Vadovaujantis bendrine šio žodžio reikšme, abstraktų padarinių numatymą galima apibrėžti kaip fragmentišką situacijos vertinimą, kai žmogus panašiose situacijose numato žalos atsiradimo galimybes, tačiau konkrečiu atveju tiki, kad pasekmės nekils, nors to negali pagrįsti faktinėmis aplinkybėmis. S.Bikelio nuomone, abstraktaus numatymo sąvoką vartojantys skirtingi autoriai, kaip matyti iš jų pateikiamų pavyzdžių, turi galvoje situacijas, kai asmuo, nedideliu laipsniu numatydamas savo veikos padarinius, pavyzdžiui, greitį viršijantis arba neblaivus vairuotojas ramina save arba ramina kitus keleivius teigdamas, kad „nieko neatsitiks“, nors žino, kad kitiems žmonėms panašiose situacijose tai gali atsitikti. Pateiktame praktiniame pavyzdėlyje būtinė formuluotė „nieko neatsitiks“ gali reikšti, kad padarinių vairuotojas nenumato, bet taip pat gali teigti, kad padariniai yra numatomi kaip mažai tikėtini, kitaip tariant jis spėja kas bus⁸⁹. Tiesa, abstrakčiam padarinių numatymui būdinga tai, jog kaltininkas nėra tikras dėl padarinių kilimo, tačiau savo veiką laiko dėsningu priežastinio ryšio vystymosi rezultatu konkrečiu atveju. Vadinasi, kaltininkas (pavyzdžiui neblaivus vairuotojas) žino, kad sėsdamas už vairo aktyvuoja priežastinio ryšio tarp pavojingos veikos ir padarinių vystymosi grandinę, bet numato egzistuojantį veiksnį, kuris **turėtų** užkirsti kelią nelaimėi⁹⁰. Žodis „turėtų“ išduoda kaltininko neužtikrintumą, jog numatomų aplinkybių užteks užkirsti kelią padariniams. Spėjimas apie galimas pasekmės dėl kaltininko veiksmų toli gražu netinkamas aiškinant padarinių numatymą nusikalstamo pasitikėjimo kaltės formos atveju todėl teismams grindžiant savo sprendimus nederėtų remtis teiginiu, kad kaltininkas abstrakčiai numatė kokius nusikalstamus padarinius sukels.

Kitas svarbus aspektas analizuojant nusikalstamo pasitikėjimo intelektualinį elementą yra pačio rizikingo elgesio suvokimas. Asmuo veikdamas nusikalstamo pasitikėjimo kaltės forma supranta, kad veiksmai, kuriuos jis atlieka, pasižymi rizika sukelti žalą įstatymo saugomoms vertybėms ir jis šiai rizikai „pritaria“. Svarbu akcentuoti, kad asmuo tokią savo veiklą pripažįsta kaip keliančią riziką⁹¹. Rizikinga veikla laikoma pripažįstama kaltininko, jei atliekant tam tikrus veiksmus jam yra žinomas faktas, kad jų tęsinys bus pagrindinė žalos atsiradimo priežastis. Pati rizikinga veikla gali būti susijusi su netinkamu jos atlikimu, pavyzdžiui, pažeidžiant nustatytas taisykles, instrukcijas, o pats kaltininkas žino, kad privalo jų laikytis⁹². Teisinėje literatūroje randama samprotavimų ar rizikingo elgesio suvokimas yra būtinas konstatuojant nusikalstamą pasitikėjimą. Paprastai neginčijama, kad nusikalstamo pasitikėjimo kaltės formai reikalingas tam

88 „Kas yra Abstraktus? Žodžio Abstraktus reikšmė“, *LIETUVIUZODYNAS.LT*, žiūrėta 2026 m. sausio 19 d., <https://www.lietuviuzodynas.lt/terminai/Abstraktus>.

89 Bikelis, supra note 80:124

90 Bikelis, supra note 85:68

91 Alexander Greenberg, „Awareness and the Recklessness/Negligence Distinction“, *Criminal Law and Philosophy* 18, nr. 2 (2024 m. liepos 1 d.): 351–367, 355

92 Abramavičius ir Vosyliūtė, supra note 9:179

tikras supratimas kokią pavojingų padarinių riziką kelia viena ar kita asmens veika, tai yra kaltininko individualus situacijos vertinimas pagal savo kognityvines funkcijas. Kita pozicija – rizikingo elgesio suvokimo įrodinėjimas pagal faktines aplinkybes, kurioms esant veikė kaltininkas. Tai reiškia, kad teismams atsakyti į klausimą ar kaltinamasis suvokė, kad elgėsi rizikingai leidžia ne tik jo paties parodymai, kaip jis suprato ir įvertino savo veiksmus, o analizuojant pačių veiksmų pobūdį ir kokiam situacijos kontekste jie buvo atlikti⁹³. Tai gana praktiškas kriterijus, nes vidutinis, protiškai išsivystęs bei pakaltinamas asmuo pagal savo turimą gyvenimišką patirtį ir išprusimo laipsnį negali pasiteisinti, jog nežino savo atliekamų veiksmų socialinės reikšmės ir kokiomis pasekmėmis rizikuoja. Taigi, galima teigti, jog rizikingo elgesio suvokimas - tai kaltininko psichinis santykis tarp potencialiai žalingų jo poelgių ir pavojingų pasekmių numatymo, kuris įrodomas analizuojant kaip asmuo vertino atliekamus veiksmus bei kokius padarinius galėjo numatyti, o rizikos suvokimo įrodinėjimą palengvina duomenys apie pačių veiksmų pavojingumą įstatymą saugomoms vertybėms, kokiomis sąlygomis jie atlikti. Darbo autoriaus įsitikinimu, rizikingo elgesio suvokimo analizė suteikia papildomų argumentų teigti, kad intelektinis ryšys sieja ne tik kaltininką ir jo numatomus padarinius, bet ir pavojingą veiką, kurią interpretuoja kaip potencialiai pavojingą. Ne gana to, net ir labai mažai tikėtinų padarinių numatymas indikuoja, kad asmuo suvokia, jog veika išlieka keliančia žalos rizika ir tai suvokdamas kaltininkas neatsisako savo ketinimų.

Lietuvos baudžiamųjų bylų praktikoje pastebima, jog teismai vengia gilintis į kaltininko psichinį santykį su jo daroma veika, o tai gali lemti klaidingą neatsargios kaltės formos nustatymą. Kauno apylinkės teismo baudžiamojoje byloje *„Kaltinamasis M. R. 2013 m. rugsėjo 21 d., apie 2.30 val. , Kėdainių r. konflikto metu elgdamasis rizikingai, metaliniu raktu vieną kartą sudavė smūgį ir išdaužė automobilio Honda Civic priklausančio K. J., lango stiklą, bei juo pataikė priekyje dešinėje keleivio pusėje sėdinčiam R. J. į galvą, padarydamas jai muštinę galvos žaizdą, ir taip šiais veiksmais dėl neatsargumo sunkiai sutrikdė jai sveikatą. Šioje byloje M. R. nuteistas pagal BK 137 str. dėl sunkaus sveikatos sutrikdymo dėl neatsargumo. Bylą išnagrinėjęs teismas nurodė, kad nuteistojo veiksmai atitinka nusikalstamo nerūpestingumo kaltės formą, su kuo nėra pagrindo sutikti. Pagal nustatytas bylos aplinkybes nuteistasis M. R. kartu su draugais leido laiką savo automobilyje, kol prie jų atvažiavo asmenys iš vietinio kaimo ir ėmė konfliktuoti su M. R. ir jo draugais. Konflikto eigoje vienas iš atvykusių asmenų, automobiliu Honda Civic, ėmė vaikyti M. R. po kelią, dėl ko nuteistasis pasiėmęs metalinį raktą ėmė daužyti automobilio stiklus, žibintus bei kėbulą, kol galiausiai automobilis nuvažiavo į griovį ir sustojo. M. R. tęsdamas savo veiksmus toliau daužė raktu per automobilį, kol pataikęs į stiklą jį išdaužė ir sudavė priekinėje keleivio vietoje sėdėjusiai nukentėjusiai į galvos sritį, taip*

93 Geoffrey Christopher Rapp, „The Wreckage of Recklessness“, Washington University Law Review 86, nr. 1 (2008 m. sausio 1 d.): 111–80, 148

ją sunkiai sužeisdamas. M. R. savo parodymuose teigė, jog daužydamas raktu į griovį nuvažiavusį automobilį, jis nematė, kad šalia vairuotojo sėdi mergina, be to, automobilio salone šviesa nedegė, o įvykio metu buvo tamsus paros metas, taipogi nukentėjusiosios sužaloti nenorėjo, nes ji nuteistajam nieko blogo nepadarė. Teismas pateikdamas argumentus dėl M. R. kaltės formos pasisakė, kad „*akivaizdu, jog kaltinamasis turėjo tyčią apgadinti a/m „Honda Civic“ kurios vairuotojas atsitrenkė 2 kartus į jo automobilį. Visgi kaltinamasis tokioje situacijoje, tamsiu paros metu, t.y. naktį, nežinodamas tikslaus automobilio „Honda Civic“ atvykusių keleivių skaičiaus, daužė metaliniu kryžminiu raktu automobilio „Honda Civic“ langų stiklus, kapotą, žibintus, todėl tokiomis aplinkybėmis jis rizikavo ir turėjo numatyti pavojų, jog gali sužeisti automobilyje buvusių asmenis.*“⁹⁴

Atsižvelgus į išdėstytas šios bylos aplinkybes, pagrįstai galima teigti, kad nuteistasis aiškiai suvokė savo veikos rizikingą pobūdį – tyčiniai veiksmai nukreipti į automobilio gadinimą. Negana to, M. R. žinojo, kad viduje yra žmonių (anot jo, tik vairuotojas), todėl suvokė, kad daužydamas raktu į automobilio langus gali juos išdaužti ir šitaip sužeisti salone esančius asmenis. Vadinas, šioje faktinėje situacijoje atlikti nuteistojo veiksmai neparodo, kad asmuo nenumatė, jog sukels sunkius padarinius, o priešingai – pats automobilio stiklų daužymas metaliniu įrankiu pasižymi potencialiu pavojumi net ir šalia stovintiems asmenims (dužus stiklui atsiskyrusios šukės gali pataikyti į žmogų ir sužaloti), kas reiškia, kad automobilio salone sėdintis asmuo patiria kur didesnę riziką būti sužeistas. Intensyviai daužydamas automobilio kėbulą ir langus M. R. suvokė šią riziką sužeisti viduje esančius asmenis, o neatsisakydamas savo ketinimų elgėsi lengvabūdiškai, todėl darbo autorius mano, jog M. R. psichinis santykis su veika indikuoja nusikalstamo pasitikėjimo kaltės rūšį nuteistojo veikoje, o ne nusikalstamą nerūpestingumą, kaip tai nurodo teismas.

Ši ydinga kaltės formos nustatymo praktika atsispindi ir šioje byloje, kurioje „*V. T. nuteistas pagal BK 137 straipsnio 1 dalį už tai, kad 2010 m. gegužės 15 d., apie 0.15 val., dėl neatsargumo sunkiai sužalojo nukentėjusįjį E. A., būtent: norėdamas išsimaudyti tvenkinyje, esant blogam matomumui, neįvertinęs, kad prieš jį į vandenį nuo tiltelio išoko nukentėjusysis E. A. ir kad šis neišniro iš vandens, t. y. elgdamasis rizikingai, įsibėgėjęs per visą tiltelio ilgį ir nuo jo šokdamas į vandenį, petimi kliudė tuo metu išnyrančiam iš vandens nukentėjusiajam E. A. dešinę veido pusę akies srityje, padarydamas E. A. sunkų sveikatos sutrikdymą.* Byloje kasacinė teisėjų kolegija nesutiko su apeliacinės instancijos sprendimu, jog kaltininkas V. T. veikė nusikalstamo pasitikėjimo forma, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nuteistojo veiksmuose įžvelgė nusikalstamą nerūpestingumą. Nustatant nuteistojo kaltės formą yra reikšmingos šios bylos faktinės aplinkybės: nakties metu iš pirties išėjo tvenkinyje pasimaudyti nuteistasis V. T. ir

94 „Kauno apylinkės teismo Kėdainių rūmų 2015 m. sausio 20 d. nuosprendis Nr. 1-22-336/2015“, žiūrėta 2026 m. vasario 28 d., <https://www.infolex.lt/tp/1073414?id=20&item=doc&aktoid=1073414>.

nukentėjusysis E. A., pastarasis pirmas įsibėgėjęs šoko nuo tiltelio į vandenį, o netrukus nuo tiltelio įsibėgėjęs šoko ir V. T. Remiantis bylos duomenimis, V. T. šoko į vandenį, ir į tą pačią vietą, kur šoko E. A., vos tik nukentėjusysis atsidūrė vandeny, nors šalia buvę du liudytojai, matydami, kad nuteistasis jau ketina šokti, jį stabdė šaukdami, nes nukentėjusysis dar nebuvo išniręs iš vandens, tačiau V. T. nepaisė aplinkinių raginimų palaukti, kol E. A. išnirs bei pasitrauks, ko pasekoje šuolio metu išnirus nukentėjusiajam ši kliudė, taip padarydamas jam sunkų sveikatos sutrikdymą⁹⁵. Išdėstytos faktinės bylos aplinkybės duoda pagrindą teigti, kad nuteistasis aiškiai suprato tokio poelgio pavojingumą įstatymo saugomos vertybės atžvilgiu (žmogaus sveikata) bei savo veiksmų rizikingumą ir numatė sunkius padarinius kaip mažai tikėtinus. Kaip minėta šiame darbe analizuotoje teisės literatūroje, asmuo suvokia savo veiksmais keliamą riziką įstatymų saugomoms vertybėms pagal savo individualias asmens savybes ir (arba) analizuojant pačią veiką kartu su situacijos kontekstu. V. T. aiškiai matė, kad jis šoka į tvenkinį netrukus po E. A., negana to, buvo tamsus paros metas ir tai apsunkino galimybę matyti vandens telkinio vietą, į kurią šokama, be to, prieš nuteistajam atsidūrus vandenyje jį garsiai stabdė netgi du žmonės, kas leidžia teigti, kad jie iš šalies matydami situaciją numatė galimus padarinius, jei V. T. šoks prieš nukentėjusiajam išneriant į paviršių. Kaip kasacinė teisėjų kolegija pabrėžė, V. T. nusikalstamos veikos padarymo metu buvo pakaltinamas, pilnametis, turintis pagrindinį išsilavinimą, todėl šios asmeninės savybės sustiprina poziciją, kad asmuo tinkamai įvertino savo veiksmų priežastingumą su galimomis pasekmėmis. Kasacinis teismas pateikdamas argumentus, jog nuteistasis veikė nusikalstamo nerūpestingumo kaltės forma, remiasi tuo, kad asmuo šokdamas į vandenį tokiomis aplinkybėmis, nesilaikė elementaraus atsargumo taisyklių, todėl nenumatė pavojingų padarinių, nors pagal savo asmenines savybes ir įvykio situaciją galėjo ir turėjo tai numatyti. Darbo autoriaus teigimu, būtent elementarių atsargumo taisyklių akivaizdus nesilaikymas parodo, kad nuteistasis, būdamas suaugęs, protiškai išsivystęs (pakaltinamas) ir turintis pakankamai gyvenimiškos patirties suprato savo veiksmų pavojingumą, numatė teorinę tikimybę, jog iškart po nukentėjusiojo šokdamas į tą pačią, neapšviestą vandens telkinio vietą jis gali kliudyti E. A. ir jį sužeisti, tačiau to nenorėjo, bet lengvabūdiškai tikėjosi padarinių išvengti. Šie keli teisminės praktikos pavyzdžiai rodo, kad ši problema turi sistemiškumo požymių. Baigiamojo darbo autoriaus nuomone, teismai nėra linkę analizuoti kaltininko daromos veikos pavojingumo suvokimo kadangi praktikoje skirtingas kaltės formos rūšies nustatymas nesukuria realių teisinių padarinių.

Lietuvos teismų praktikoje nurodyta, kad nors įstatyme, apibūdinant nusikalstamą pasitikėjimą, kaltininko psichinis santykis su daroma veika nėra atskleistas, tačiau iš teismų praktikos baudžiamosiose bylose matyti, kad teismai aiškindami intelektualinį elementą sutinka,

95 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2014 m. vasario 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-74/2014“, žiūrėta 2026 m. sausio 26 d., <https://www.infollex.lt/tp/803976>.

kad kaltininkas suvokia, jog veikia rizikingai, nes paprastai pažeidžia kokias nors taisykles, instrukcijas ir pan., kurių privalo laikytis, ir kartu numato tokią savo elgesio abstrakčią pavojingų padarinių atsiradimo galimybę⁹⁶. Baudžiamųjų bylų analizė parodė, kad vien vairavimo esant neblaiviam faktas, dėl ko sukeliamas eismo įvykis, kuriame žūsta ar sunkiai sužalojami kiti asmenys, nesudaro pagrindo teigti, jog kaltininkas suvokė tokią veiką kaip rizikingą, kuri neišvengiamai sukels sunkius padarinius, kiekvienu atveju teismai individualiai sprendžia apie kaltinamojo psichinį santykį. Štai kasacinėje nutartyje *R. S. nuteistas už tai, kad, 2018 m. balandžio 22 d. apie 4.17 val. Vilniuje, Pilaitės pr. ir Laisvės pr. sankryžoje būdamas apsvaigęs nuo alkoholio, kai jo kraujyje buvo daugiau negu 1,5 promilės alkoholio, vairuodamas kelių transporto priemonę pažeidė kelių eismo saugumo ir transporto priemonės eksploatavimo taisykles ir dėl to įvyko eismo įvykis, dėl šio įvykio buvo nesunkiai sutrikdyta dviejų žmonių sveikata, taip pat žuvo žmogus*. Šioje byloje R. S. automobilį vairavo ankstų rytą – apie 4.00 val., nesant intensyvaus eismo – Pilaitės pr. faktiškai buvo tuščias, vos vienas kitas automobilis, prie Pilaitės pr. ir Laisvės pr. sankryžos, kur įvyko eismo įvykis, stovėjo tik nukentėjusiųjų E. O. ir K. K. vairuojami automobiliai. Nuteistasis tamsiu paros metu esant geram matomumui vairavo automobilį būdamas apsvaigęs nuo alkoholio, jam nustatyta mažiausia koncentracija – 1,56 promilės etilo alkoholio, negana to, R. S., vairuodamas transporto priemonę, viršijo leistiną greitį – važiavo didesniu nei 130 km/h greičiu – ir laiku nestabdydamas įvažiavo į Pilaitės pr. sankryžoje su Laisvės pr. prie sankryžos degant raudonam šviesoforo signalui sustojusius automobilius. Teisėjų kolegijos nuomone, šioje situacijoje R. S. sėsdamas už vairo neblaivus suvokė tik rizikingą veikos pobūdį – vairavimą apsvaigus nuo alkoholio, o padarinius numatė kaip mažai tikėtinus, nes iki vairavimo ilgai negėrė alkoholio, šventės metu daug judėjo, jautėsi išblaivėjęs todėl remdamasis šiomis aplinkybėmis R. S. tikėjosi, kad jo būseną leis tinkamai įvertinti eismo sąlygas ir saugiai vairuoti.⁹⁷

2.2. Nusikalstamo pasitikėjimo valinis kaltės momentas

Šios kaltės formos valinis elementas yra kaltininko lengvabūdiškas tikėjimas išvengti nusikalstamų padarinių. Valinis elementas pasižymi pastangomis, kurių, anot kaltininko, turi užtekti, kad užsiimant pavojinga veika nebūtų padaryta žala kitiems ir pasiektas tikslas. Esant nusikalstamam pasitikėjimui valinis momentas reiškia asmens nenorą sukelti padarinius, kuris

96 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2021 m. liepos 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-132-942/2021. Teismų praktika. 2021, 56, p. 532-582“, žiūrėta 2026 m. sausio 23 d., https://www.infolex.lt/tp/2008760#B_0.

97 Ibid.

susijęs su tikėjimu, kad žala nekils. A. P. Kozlovo teigimu asmuo, veikdamas nusikalstamai pasitikėdamas, pereina keletą etapų: 1) asmuo įvertina situaciją iš baudžiamosios teisės pozicijų - supranta, kad veika pasižymi nusikalstamai veikai būdingu pavojingumu; 2) įvertina aplinkybes, kurios, jo manymu, gali padėti išvengti galinčių kilti padarinių - asmuo, vertindamas savo elgesį ir veikimo metu susiklosčiusią situaciją, kartu ieško ir būdų, kaip, jo manymu, išvengti nusikalstamų pasekmių; 3) pripažįsta, kad nusikalstamas rezultatas neįvyks⁹⁸.

Kaltininko pastangos (valia) nesukelti žalos veikiant rizikingomis sąlygomis yra grindžiamos asmens savybėmis, žmogaus sukurtų objektų ar gamtos jėgų veikimu bei kitomis realiai egzistuojančiomis aplinkybėmis. Asmeninės žmogaus savybės gali būti turima patirtis, žinios, meistriškumas, jėga ar įgūdžiai, kurie turi padėti saugiai veikti pavojų keliančiomis sąlygomis, taip pat kitų įvykyje dalyvaujančių žmonių žinomas arba numanomas atsargumas. Kita objektyvių aplinkybių grupė susijusi su situacijos, kurioje kaltininkas veikia, ypatumais – kelio dangos būklė, matomumas, nuspėjamas kitų asmenų elgesys, kaltininko naudojamų įrankių, priemonių kokybė bei patikimumas⁹⁹. Tikrovėje egzistuojančios aplinkybės, kurios turi padėti išvengti žalos ir kurias galima objektyviai įvertinti ar pamatuoti yra esminis nusikalstamo pasitikėjimo valinio kaltės momento bruožas. Šių aplinkybių (savybių), kurios, anot kaltininko, turi neleisti kilti padariniams gali egzistuoti ir kelios, tačiau kiekviena iš jų turi būti suvokiama kaip reali ir galinti užkirsti kelią sukelti nusikalstamus padarinius. Tikėjimas abstrakčiomis aplinkybėmis tokiomis kaip sėkmė, pranašystėmis ar panašiai, kurios neturi objektyvaus pagrindo ir iš esmės negali užkirsti kelio žalingiems padariniams atsirasti, nelaikomas tikėjimu kaip nusikalstamo pasitikėjimo kaltės elementu, o remdamasis tokiomis aplinkybėmis asmuo veikia netiesiogine tyčia.¹⁰⁰ Asmens valios pastangos šios kaltės formos kontekste reiškia, kad jis pradeda atlikti potencialiai pavojingus veiksmus tik tuomet, kai yra įsitikinęs, jog tam tikros aplinkybės, individualios savybės arba situacijos ypatumai sudarys sąlygas saugiai vykdyti veiką. Nepaisant kaltininko manymo, kad jis situaciją pilnai kontroliuoja, nusikalstamo pasitikėjimo atveju padariniai kyla dėl asmens lengvabūdiško aplinkybių įvertinimo. Tai reiškia, kad asmuo numato „saugiklius“, kurie pagal savo pobūdį gali padėti išvengti sunkių padarinių ir tiki, kad jų egzistavimas leis rizikingą veiką įvykdyti saugiai, tačiau jis pervertina numatomų aplinkybių įtaką priežastingumo grandinėje ir neteikia reikšmės aplinkybėms, kurios iš tikrųjų gali turėti įtakos padarinių atsiradimui¹⁰¹. Pagal lietuvių kalbos žodyną žodis „lengvabūdiškai“ apibūdina neapgalvotą, paviršutinišką, nerimtą poelgį¹⁰², vadinasi kaltininkas, elgdamasis nusikalstamai pasitikėdamas tikisi nesukelti padarinių, tačiau dėl nepakankamų pastangų, kurias

⁹⁸ Riaubaitė, supra note 8:95

⁹⁹ D. Prapiestis ir J. Prapiestis, supra note 5:58

¹⁰⁰ Riaubaitė, op. cit.

¹⁰¹ Ibid., 58-59

¹⁰² „lengvabūdiškas apibrėžimas ir reikšmė“, žiūrėta 2026 m. vasario 7 d., <https://zodis.eu/reiksme/lengvabudiskas>.

lėmė nerimtas požiūris į situaciją arba paviršutiniškas jo veiksmų ir galimų padarinių priežastinio ryšio įvertinimas, žalos išvengti nepavyksta. Esminis lengvabūdiškumo bruožas – kaltininko nepagrįstas įsitikinimas, kad pavojingumu pasižyminčios veikos metu sunkūs padariniai nekils dėl tam tikrų egzistuojančių aplinkybių, kurių reikšmę jis pervertina¹⁰³. Pagal pateiktą šios sąvokos aiškinimą lengvabūdiškumo išraiška gali būti asmens apsiskaičiavimas, neteisingas arba nepakankamas faktų išmanymas apie veiksnius, kurie kaltininko supratimu užkirs kelią padarinių atsiradimui. Lengvabūdiškas tikėjimasis panašiai aiškinamas ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato Nr. 18 „Dėl teismų praktikos nužudymų bylose“ 23 punkte, kuriame nurodyta, kad teismas prieina išvadą, kad kaltininkas netinkamai įvertino arba pervertino tas aplinkybes, kurios turėjo padėti nesukelti padarinių ir tos aplinkybės objektyviai negalėjo užkirsti kelią pasekmėms. Pateiktame išaiškinime pabrėžiamas ne vien aplaidus kaltininko požiūris dėl pasirinktų nepakankamai efektyvių priemonių, bet faktas, jog pačios kaltininko numatytos aplinkybės apskritai nėra pakankamos žalai išvengti. Tai reiškia lengvabūdiškas tikėjimasis išvengti padarinių susideda iš kaltininko paviršutiniško ir nevisapusiško įsigilinimo į faktines situacijos aplinkybes, kurioms esant, atlieka rizikingą veiką, kas lemia, jog asmens pasirinktų priemonių, metodų, asmeninių žmogaus ar aplinkos savybių nepakanka norint veiką atlikti saugiai arba netinkamai interpretuoja jų vaidmenį konkrečioje situacijoje užtikrinant saugumą. Pavyzdžiui, vairuotojas, atlikdamas pavojingą manevrą judrioje miesto gatvėje, paprastai pasitiki tam tikru objektyviu faktoriumi arba objektyvių faktorių visuma: savo vairavimo įgūdžiais, patirtimi, reakcija, stažu, vairuojamos transporto priemonės techninėmis charakteristikomis ir pan. Pavyzdžiui, išvažiuodamas į sankryžą, kai dega raudonas šviesoforo signalas, transporto priemonės vairuotojas suvokia, kad tokiais savo veiksmais šiurkščiai pažeidžia Kelių eismo taisykles ir kad dėl to gali įvykti susidūrimas su per sankryžą važiuojančiomis kitomis transporto priemonėmis. Šis susidūrimas sąlygotų sunkių padarinių atsiradimą, tačiau vairuotojas pasitiki savimi, savo automobilio mobilumu, galingumu, ankstesne sėkminga patirtimi, savo automobilio stabdžiais¹⁰⁴. Tokioje situacijoje neišvengus eismo įvykio vairuotojas gali teisintis tikėjęs, kad minėti veiksniai padės išvengti susidūrimo, tačiau šis įsitikinimas paremtas nevisapusišku situacijos įvertinimu, sunku būtų teigti, kad važiavimas per sankryžą degant raudonam šviesoforo signalui judrioje miesto gatvėje tikint, kad pavyks išvengti eismo įvykio, nes praeityje toje pačioje vietoje važiuojant per sankryžą tokiomis pačiomis aplinkybėmis nebuvo sukeltas eismo įvykis yra pakankama priemonė išvengti žalos.

Teismų praktikoje teismai, nustatydami objektyvias aplinkybes, neleidžiančias kilti sunkiems padariniams atkreipia dėmesį į kaltininko turimus individualius įgūdžius, patirtį, įvykio situaciją ir sprendžia ar jų užtekėtų, kad nebūtų padaryta žala. Baudžiamojoje byloje *V. Ž.*

¹⁰³ Kamilė Ališauskaitė, supra note 78:8

¹⁰⁴ Truncienė, supra note 7:36

nuteistas už tai, kad 2014 m. lapkričio 22 d., apie 20.50 val., Vilkaviškio r. sav., vairuodamas automobilį „VW Golf“ būdamas apsvaigęs nuo alkoholio iki artimo vidutiniam girtumui 1,32 prom. girtumo, viršijo saugų ir leistiną gyvenvietėje važiavimo greitį, važiuodamas ne mažesniu kaip 70 km/val greičiu, gatvės vingyje nesuvaldė automobilio, išvažiavo į priešingo eismo pusę, kur kliudė ir mirtinai sužalojo pėsčiąją L. L. Kasacinis teismas pritarė žemesniųjų instancijų teismų išvadoms dėl nuteistojo kaltės formos, kurias grindė šiomis aplinkybėmis: byloje nenustatyta, kad V. Ž. palyginti ilgai vairavo automobilį būdamas neblaivus ir neketino ilgai vairuoti, taip pat prieš eismo įvykį nepadarė šiurkščių eismo taisyklių pažeidimų ir nebuvo sukėlęs pavojingą situaciją, papildomai apeliacinės instancijos teismas išvadą dėl nuteistojo V. Ž. kaltės formos pagrindė aplinkybėmis, kad intensyvus eismas kelyje nevyko, kelias buvo tuščias. LAT teisėjų kolegija papildomai pasisakė, jog „Eismo įvykis įvyko, kai eismas kelyje nebuvo intensyvus, **greitis buvo viršytas santykinai nedaug** (palyginimui žiūrėti kasacinę plenarinės sesijos nutartį baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-498-746/2015) V. Ž. turėjo vairuotojo pažymėjimą, **todėl turėjo pakankamus vairavimo įgūdžius**, kad galėtų suvaldyti automobilį. Atkreiptinas dėmesys, kad byloje nėra jokių duomenų, jog V. Ž. automobilio valdymo, stabdžių sistemos būtų veikusios netinkamai“¹⁰⁵. Kitoje baudžiamojoje byloje pateikiamas pavyzdys, kai iš dalies panašios eismo sąlygos ir vairuotojo savybės buvo pakankamos išvadai, kad kaltininko pastangos išvengti trijų asmenų sunkaus sveikatos sutrikdymo buvo pagrįstai įvertintos veikiant nusikalstamo pasitikėjimo kaltės forma. Lietuvos apeliacinis teismas nagrinėjo bylą, kurioje „2018 m. vasario 5 d. apie 9.50 val., Panevėžio rajone, kelyje Panevėžys–Pasvalys–Ryga vairuodamas Estijos Respublikoje pagrobtą automobilį BMW 730, stabdomas policijos automobilio nepakluso policijos pareigūno teisėtam bei aiškiai išreikštam reikalavimui sustoti, padidino vairuojamo automobilio greitį ir važiuodamas apie 200 km/h greičiu, dėl ko policijos pareigūnui panaudojus tarnybinį šaunamąjį ginklą ir peršovus D. G. vairuojamo automobilio kairės pusės galinio rato padangą, nesuvaldė vairuojamo automobilio, išvažiavo į priešpriešinę eismo juostą ir susidūrė su šia juosta važiavusiomis dviem transporto priemonėmis, t. y. dėl nusikalstamo pasitikėjimo sunkiai sutrikdė trijų žmonių sveikatą.“. Šioje byloje apeliacinės instancijos teismas pritarė pirmos instancijos teismo teiginiams, jog egzistavo aplinkybės, kurias nuteistasis D. G. suvokė kaip objektyviai egzistuojančias, kurios mažintų ar apskritai pašalintų galimybę atsirasti neigiamiems padariniams. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismas šiomis aplinkybėmis laikė: 1) D. G. pavojingai vairavo užmiesčio kelyje, kur eismas ne toks intensyvus, 2) D. G. bėgo nuo policijos važiuodamas tiesioje atkarpoje, kur nebuvo šalutinių kelių, 3) įvykis vyko dienos metu, esant geram matomumui 4) D. G. vairavo automobilį būdamas blaivus, 5) dėl

105 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2016 m. spalio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-312-697/2016“, žiūrėta 2026 m. vasario 16 d., <https://www.infolex.lt/teise/Default.aspx?id=20&item=doc&AktoId=1352611&cid=50196%3b>.

naudojamų garso sirenos ir švyturėlių kitos transporto priemonės davė kelią tiek policijos, tiek nuteistojo automobiliui¹⁰⁶.

Praktikoje pasitaiko baudžiamųjų bylų, kuriose valinis kaltės momentas nusikalstamo pasitikėjimo atveju yra preziumuojamas remiantis abstrakčiomis aplinkybėmis, pavyzdžiui, Mažeikių rajono apylinkės teismas išnagrinėjo bylą, kurioje *A. S. 2013-08-03 apie 10.00 val., UAB „Mažeikių turgus“, esančios, teritorijoje, atimdamas A. K. rankose laikomą kirvio kotą neatsargiai sunkiai sužalojo A. K. sveikatą*. Byloje nustatyta, kad nuteistasis su sūnumi atvyko į parduotuvę gražinti įsigytą, nekokybišką vinių pistoletą, A. S. bendraujant su pardavėju, į jų dviejų pokalbį įsikišo nukentėjusysis A. K., kuris ėmė provokuoti konfliktą su A. S., kol galiausiai A. K. paėmęs kirvio medinį kotą pradėjo juo mosikuoti virš galvos, tokiu būdu grasindamas A. S. ir jo sūnui. Reaguodamas į tokius nukentėjusiojo veiksmus, A. S. sugriebė už kirvio koto ir bandė jį atimti iš A. K., tačiau šis priešinosi ir nesileido, todėl nuteistasis, būdamas fiziškai stipresnis už nukentėjusįjį, sukamu judesiu staigiai traukė ir išplėšė kirvio kotą nukentėjusiajam iš rankų, taip jam išnarindamas petį ir sukeldamas sunkų sveikatos sutrikdymą¹⁰⁷. Nekyla abejonių, kad A. K. veika atitinka nusikalstamo pasitikėjimo kaltės formą, kadangi stipriai bei staigiai traukdamas kirvio kotą iš silpnesnio žmogaus nuteistasis suvokė šių veiksmų rizikingą pobūdį ir tikimybę dėl tokio poelgio sužeisti A. K., tačiau kyla klausimas kokios aplinkybės A. S. leido pagrįstai tikėtis, kad naudojant fizinę jėgą prieš kitą asmenį bus pasiekti nenusikalstami tikslai išvengiant žalos. Iš nuteistojo parodymų tai nėra aišku, bylos nagrinėjimo metu A. S. duodamas parodymus paaiškino, kad gindamasis suėmė už kirvio koto ir traukdamas jį atėmė iš A. K., įmėtė į nukentėjusiojo automobilio ir daugiau nieko nedarė. Apylinkės teismas dėl nuteistojo kaltės formos pasisakė taip; *„Atsižvelgiant į tai, jog A. S. neturėjo tyčios sužaloti A. K., o A. K. buvo sužalotas kai buvo atiminėjamas iš jo rankų kirvio kotas, A. S. veiksmai dėl A. K. sužalojimo traktuotini kaip neatsargūs, nes A. S. nenorėjo sužaloti A. K., tačiau turėjo numatyti, jog dėl jo veiksmų, tai yra atiminėjant kirvio kotą sukimo veiksmu, galėjo būti sužalotas...>kadangi jis numatė, kad gali kilti pasekmės, tačiau lengvabūdiškai tikėjosi jų išvengti, nes tyčinio smurto ar smūgių A. K. suduota nebuvo.“* Šie teismo argumentai pagrindžia psichinį santykį tarp nuteistojo veikos ir padarinių (intelektualinį momentą), tačiau nieko nepasako apie valinio elementą. Šią spragą bandė ištaisyti apeliacinės instancijos teismas, kuris pritardamas apylinkės teismo sprendimui dėl A. S. nusikalstamos veikos kvalifikavimo, lakoniškai pasisakė dėl nusikalstamo pasitikėjimo požymių teigdamas, kad *„Akivaizdu, kad nusikaltimą A. S. padarė dėl nusikalstamo pasitikėjimo – jis pagal savo asmenines savybes ir gyvenimišką patirtį galėjo numatyti ir numatė, kad dėl jo veiksmų gali atsirasti Baudžiamajame*

106 „Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. spalio 10 d. nuosprendis, priimta baudžiamojoje byloje Nr. 1A-305-487/2019“, žiūrėta 2026 m. kovo 4 d., <https://www.infolex.lt/tp/1767914?id=20&item=doc&aktoid=1767914>.

107 „Telšių apylinkės teismo Mažeikių rūmų 2015 m. balandžio 1 d. nuosprendis Nr. 1-39-853/2015“, žiūrėta 2026 m. kovo 1 d., <https://www.infolex.lt/tp/1188261>.

*įstatyme numatyti padariniai, tačiau lengvabūdiškai tikėjosi jų išvengti.*¹⁰⁸“ Asmeninės savybės ir gyvenimiška patirtis yra tinkamos aplinkybės, kuriomis gali remtis kaltininkas, siekdamas išvengti padarinių, visgi, darbo autoriaus teigimu, Šiaulių apygardos teismo pateikta formuluotė nėra visiškai tiksli. Apeliacinis teismas pateiktomis savybėmis grindžia ne kaltininko pastangas išvengti žalos, o vėlgi, rizikingo elgesio ir galimų padarinių numatymą. Valinis kaltės momentas A. S. veikoje liko suprastas abstrakčiai ir paslėptas po teiginiu „lengvabūdiškai tikėjosi išvengti“.

Teisės doktrinoje įsitvirtinusi nuostata, kad nusikalstamo pasitikėjimo valinį elementą apibūdina tik realiai objektyvioje realybėje egzistuojančios faktinės aplinkybės ir savybės, kurios tampa pagrindinis kriterijus, kuriuo teismai remiasi sprendami dėl šios kaltės formos kaltininko veiksmuose, tačiau vienoje Kauno apygardos teismo baudžiamojoje byloje pateiktas neįprastas valinio elemento vertinimas. Šioje byloje *L. K. nuteistas už tai, kad 2022 m. gruodžio 30 d. apie 03 val. 00 min. vairuodamas automobilį pažeidė KET reikalavimus, ženkliai viršijo leistiną važiavimo greitį, t. y. ties sankryža prieš eismo įvykį važiavo ne mažesniu kaip 176 km/h greičiu, neatsižvelgė į važiavimo sąlygas, vietovės reljefą, kelio vingyje į kairę, nesuvaldė vairuojamos transporto priemonės, nuvažiavo ir atsitrenkė į gatvės apšvietimo stulpą, taip sukėlė eismo įvykį, kurio metu automobilio keleivė E. P. buvo išsviesta iš automobilio ir dėl patirtų sužalojimų eismo įvykio metu žuvo*. Nepaisant pavojingai viršyto leidžiamo greičio gyvenvietėje, šlapios kelio dangos ir tamsaus paros meto, bylą nagrinėjęs teismas laikėsi pozicijos, kad L. K. veikė nusikalstamai pasitikėdamas ir suvokdamas savo veiksmų **rizikingą** (o ne pavojingą) pobūdį, nes, kaip nurodė pats nuteistasis savo parodymuose, jis save laikė geru vairuotoju, pasitikėjo savo vairavimo įgūdžiais. Nuteistojo suvokimu, geru vairuotoju jis laikytinas dėl to, kad nėra padaręs administracinių nusižengimų“. Teisėjų kolegija vertindama tokius L. K. argumentus dėl tikėjimosi išvengti padarinių pasisakė: „*akcentuotina, kad įvykio metu L. K. buvo 19 metų, jis turėjo tik kiek didesnę, nei vienerių metų vairavimo stažą, t. y. buvo pradedantysis vairuotojas.*<...> *Nepaisant to, L. K., pasitikėdamas savo vairavimo įgūdžiais, laikydamas save geru vairuotoju, įvykio metu nusprendė miesto gatvėje viršyti leistiną greitį daugiau, nei tris kartus, neįvertinęs kitų svarbių aplinkybių - šlapios kelio dangos žiemą, vietovės reljefo (kelio vingis). Nuteistasis L. K. neabejotinai numatė, kad važiuojant miesto gatve apie 180 km/val. greičiu, pažeidžiamos KET, todėl gali atsirasti neigiami padariniai, tačiau pasitikėjo savo, kaip vairuotojo įgūdžiais, ir lengvabūdiškai tikėjosi tokių pasekmių išvengti.*“. Na, o teismo įsitikinimą dėl L. K. kaltės formos sustiprino teiginiai, jog nuteistasis nusikalstamos veikos padarymo metu buvo jauno amžiaus ir neturėjo pakankamos socialinės brandos, kas lėmė savo vairavimo įgūdžių pervertinimą ir lengvabūdišką tikėjimą išvengti eismo įvykio: „*Nagrinėjamu atveju, teisėjų kolegijos vertinimu, nuteistasis L. K., būdamas jauno amžiaus ir nepakankamai*

¹⁰⁸ „Šiaulių apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2016 m. sausio 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-8-309/2016“, žiūrėta 2026 m. kovo 1 d., <https://www.infolex.lt/tp/1174792>.

socialiai brandus, pervertino savo vairavimo sugebėjimus ir nesitikėjo savo poelgiu sukelti tokias itin skaudžias pasekmes. L. K., kaip minėta, save laikė geru vairuotoju ir tai siejo tik su aplinkybe, kad nėra padaręs administracinių nusižengimų, tačiau neįvertino turimos vos metus trunkančios vairavimo patirties, kuri dažnu atveju nėra pakankama suvaldyti transporto priemonę, esant sudėtingoms oro sąlygoms ar iškilus nenumatytai situacijai.“¹⁰⁹ Reikia pripažinti, jog teismas pateikia įdomią nusikalstamo pasitikėjimo argumentaciją. Darbo autoriaus nuomone, asmens pastangų išvengti žalos elgiantis rizikingai vertinimas per asmens socialinės brandos prizmę iš pirmo žvilgsnio neprieštarauja nusistovėjusiai nusikalstamo pasitikėjimo valinio elemento sampratai, kadangi, kaip jau buvo analizuota šiame poskyryje, lengvabūdiškas tikėjimasis reiškia paviršutinišką situacijos interpretavimą, kai žmogus neteisingai įvertina aplinkybes, kurios pagal jį yra pakankamos, norint išvengti eismo įvykio (aptariamąs bylos atveju), tačiau toks vertinimas nesuderinamas su šios kaltės formos valinio momento samprata, nes realiai egzistuojančios aplinkybės, turinčios neleisti kilti padariniams, lieka nenagrinėtos, kas matoma šioje byloje.

¹⁰⁹ „Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2024 m. balandžio 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-135-383/2024“, žiūrėta 2026 m. kovo 2 d., <https://www.infollex.lt/tp/2242107?id=20&item=doc&aktoid=2242107>.

3. NEATSARGIOS KALTĖS NUSTATYMO PROBLEMATIKA

3.1 Neatsargios kaltės ir kazuso atribojimo problema

Prieš pradėdant nagrinėti šiam poskyriui skirtą problematiką, pirmiausia svarbu atskleisti kazuso instituto sampratą. Be baudžiamajame įstatyme numatytų kaltės formų tokių kaip tyčia ir neatsargumas, baudžiamosios teisės moksle egzistuoja toks reiškinys kaip žalos padarymas įstatymo saugomoms vertybėms be kaltės – tai kazusas, užsienio doktrinoje taip pat žinomas kaip „atsitiktinumas“¹¹⁰. Ši sąvoka savo turiniu ir bruožais yra gimininga nusikalstamo nerūpestingumo kaltės formai, tačiau jų dviejų tapatinti jokių būdu negalima. Baudžiamojoje teisėje kazusas suprantamas kaip aplinkybių visuma, kai asmuo nežinojo ir negalėjo suprasti atliekamo veiksmo prasmės arba nenumatė ir negalėjo numatyti jo pasekmių. Pats žodis „kazusas“ apibrėžia atsitiktinumą taip pat vartojamas išreikšti nenusipėjimui, netikėtumui, nevalingumui ir pan., o teisiniame kontekste ši sąvoka gali reikšti atsitiktinį įvykį įvykusį be žmogaus valios įsikišimo¹¹¹. Dar senovės romėnų teisėje kazusas buvo suprantamas kaip nelaimingas atsitikimas, kuris nebuvo siejamas su žmogaus valia. Vadinasi, bendrąja prasme kazuso sąvoka skirta apibūdinti situaciją, kai tam tikros pasekmės įvyksta nesant valingų žmogaus veiksmų ir (arba) asmuo negalėjo žinoti, kad tarp jo atliktų veiksmų ir kilusių padarinių egzistuoja priežastinis ryšys. N. F. Kuznetsova and I. M. Tyazhkova (2002) pažymi, jog kazuso nedera įvardinti kaip asmens psichinio santykio su jo veika, nes tuomet tai būtų nusikalstamo nerūpestingumo institutas¹¹², o kazusas yra veiksmas, turintis išorinių teisės pažeidimo požymių, bet neturintis kaltės elemento¹¹³. Kita vertus, P. S. Dagelis pažymi, kad asmeniui atliekant veiksmą, kuriam reikalingos specialios žinios ir sukėlus socialiai pavojingas pasekmes, jis negali pasiteisinti negalėjęs bei neturėjęs to numatyti ir tokiu atveju atsiranda pagrindas baudžiamajai atsakomybei, nes žala įstatymo saugomoms vertybėms kilo ne dėl atsitiktinumo, o dėl neišmanymo¹¹⁴. Sunku pritarti P. S. Dagelio minčiai kadangi kazusu pripažįstama tokia asmens veika, kai jo veiksmai yra pagrindinė priežastis, dėl kurios kilo nusikalstamos pasekmės, tačiau tokia veika nepasižymi jokia kaltės forma, o tai lemia aplinkybė, kad asmeniui nebuvo nustatyta pareiga ar funkcija, kurią vykdant turėjo numatyti bei užkirsti kelią žalos atsiradimui, o jei ir buvo tokia pareiga, tačiau nebuvo praktinės galimybės tai įgyvendinti¹¹⁵. Todėl sprendžiant

110 Roman V Veresha, „Problem of Determining the Chance (Casus) in Criminal Law“, *INTERNATIONAL JOURNAL OF ENVIRONMENTAL & SCIENCE EDUCATION* 11, nr. 17 (2016 m.): 10241–52. 10242

111 „What Is Casus? Simple Definition & Meaning“, *LSD.Law*, žiūrėta 2026 m. vasario 22 d., <https://lsd.law/define/casus>.

112 Veresha, op. cit., 10245

113 „kazusas“, *Visuotinė lietuvių enciklopedija*, žiūrėta 2026 m. vasario 22 d., <https://www.vle.lt/straipsnis/kazusas-1/>.

114 Veresha, op. cit., 10245

115 Ibid., 10246

klausimą dėl veikos pripažinimo kazusu dera kruopščiai vertinti visas aplinkybes, susijusias su asmens realia galimybe išvengti žalos, kadangi, žmogus gali turėti reikiamus įgūdžius ir žinias, bet esant situacijai, kai asmeniui yra žinoma kokios pastangos būtinos, norint išvengti žalos, tačiau jų nepakanka ne dėl asmens neišmanymo ar nerūpestingumo, o dėl nuo jo galimybių nepriklausančių veiksnių. Pavyzdžiui, kazusas nėra svetimas dalykas medicinos srityje, kadangi, net ir aukščiausios kvalifikacijos gydytojas, teikdamas gydymo paslaugas, ne visuomet gali numatyti kokias žalingas pasekmes jos sukels pacientui dėl jam pasireiškusių netipiškos ligos eigos, individualių anatominų savybių, kitų kūno anomalijų ar nenumatytos alerginės reakcijos į vaistus. Sveikatos priežiūros kontekste mediko veiksmai, dėl kurių kilo didelė žala (paciento mirtis), gali būti pripažįstami kazusu tik esant *pateisinamai profesinei klaidai*, kai sveikatos priežiūros specialistas veikė savo kompetencijos rėmuose, įgyvendindamas gydymo įstaigoje galiojančius teisės aktus, kurie reglamentuoja susirgimų diagnozavimo, gydymo procedūrų taikymo tvarką ir pan., tačiau nepaisant teisėtų ir pagrįstų mediko veiksmų sutrikdoma žmogaus sveikata ar atimama gyvybė¹¹⁶.

Kitas tokio pobūdžio kazuso aiškinimo pavyzdys gali būti siejamas su atominių jėgainių avarijomis ir panašaus pobūdžio katastrofomis, kai atsakingas asmuo tiesiog neturi praktinių galimybių sustabdyti žalos atsiradimo, todėl kai kurių užsienio valstybių baudžiamajame įstatyme įtvirtinta, jog kazusui yra prilyginama nenugalimos jėgos situacija (*force majeure*). Štai Nyderlandų baudžiamojo kodekso III dalies, 40 skirsnyje nurodyta, kad „*Asmuo, padaręs nusikaltimą verčiamas nenugalimos jėgos, neatsako baudžiamąja tvarka.*“¹¹⁷ arba 1979 m. Kinijos liaudies Respublikos baudžiamojo kodekso II skyriaus 1 skirsnio 16 straipsnyje reglamentuota, kad „*Nors veiksmas objektyviai sukelia žalingas pasekmes, jei jis atsiranda ne dėl tyčios ar neatsargumo, o dėl nenugalimų ar nenumatytų priežasčių, jis nėra nusikaltimas.*“.

¹¹⁸ Šie skirtingų užsienio šalių teisinio reglamentavimo pavyzdžiai leidžia teigti, jog asmens kaltės nebuvimui priskiriamos situacijos, kuriose nusikalstami padariniai kyla nepriklausomai nuo žmogaus noro, valios ar gebėjimų veikti esant atitinkamoms aplinkybėms. Tiesa, analizuojant užsienio valstybių baudžiamuosius įstatymus randama kazuso reglamentavimo variantų pagal kuriuos laikoma, jog nusikaltimas padarytas be kaltės, jei tai lėmė pačio asmens psichinės ar fizinės savybės, dėl kurių jis negalėjo sustabdyti kilsiančių nusikalstamų pasekmių.

Kazachstano baudžiamojo kodekso 23 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad „*Nusikaltimas laikomas padarytu be kaltės, jeigu jį padaręs asmuo nesuvokė ir nusikaltimo aplinkybėmis negalėjo*

¹¹⁶ Alesia Gornostay, Alona Ivantsova, ir Tetiana Mykhailichenko, „MEDICAL ERROR AND LIABILITY FOR IT IN SOME POST-SOVIET COUNTRIES (BELARUS, KAZAKHSTAN, MOLDOVA, UKRAINE)“, *Wiadomości Lekarskie* 72, nr. 5 (2019 m. gegužės): 877–82, doi:10.36740/WLek201905127. 879

¹¹⁷ „Netherlands Criminal Code Overview - Non-Official Translation“, žiūrėta 2026 m. vasario 27 d., <https://www.studeersnel.nl/nl/document/united-world-college-maastricht/contemporary-world-history/netherlands-criminal-code/117614114>.

¹¹⁸ „Criminal Law of the People's of The Republic China“ (1979), http://www.npc.gov.cn/zgrdw/englishnpc/Law/2007-12/13/content_1384075.htm.

*suvokti savo veiksmų (neveikimo) socialinio pavojingumo arba nenumatė socialiai pavojingų pasekmių galimybės ir bylos aplinkybėmis neturėjo ar negalėjo jų numatyti. Nusikaltimas taip pat laikomas padarytu be kaltės, jeigu nusikaltėlis nusikaltimo darymo metu **numatė socialiai pavojingas pasekmes ir pagrįstai rėmėsi jų prevencija** arba negalėjo užkirsti šių pasekmių dėl sumažėjusių protinių gebėjimų ekstremalioje situacijoje ar dėl psichinės perkrovos.*¹¹⁹ Šiame teisės akte pateiktas kiek netradicinis kazuso apibrėžimas. Kazachstano Respublikos baudžiamojoje teisėje laikoma, kad pavojingi padariniai kilo be kaltės, net jei kaltininkas numatė, jog savo veiksmais gali sukelti žalą, tačiau tuo pačiu numatė adekvačias priemones, kurios, anot kaltininko, turi neleisti tam kilti. Iš tokio apibūdinimo akivaizdu, jog tai nusikalstamam pasitikėjimui būdinga formuluotė, kai asmuo aiškiai suprasdamas, kad jis savo veiksmais kelia pavojų įstatymo saugomiems gėriams, lengvabūdiškai tikisi išvengti padarinių, todėl būtų sunku teisiškai pagrįsti tokį kazuso interpretavimą Lietuvos baudžiamojoje teisėje. Darbo autoriaus nuomone, padarinių numatymas ir pagrįstas tikėjimas jų išvengti galėtų būti pateisinamas kazuso kontekste tik tuo atveju, jei pati veika nėra socialiai pavojinga, kai laikomasi atitinkamų taisyklių, pavyzdžiui, automobilio vairuotojas ketina važiuoti avarinės būklės tiltu, tačiau prieš tiltą nurodytas ženklas, kuris draudžia per tiltą važiuoti krovininiams automobiliams, nes tilto konstrukcijos gali neatlaikyti apkrovos ir sugriūti. Automobilio vairuotojas tai suprasdamas nusprendžia per tiltą važiuoti savo vairuojamu lengvuju automobiliu pagrįstai manydamas, jog nekelia pavojaus, tačiau užvažiavus ant tilto jis įgriūva ir žemyn krisdama transporto priemonė mirtinai sužeidžia po tiltu juo ėjusį pėsčiąjį.

Lietuvos baudžiamajame įstatyme kazusas nėra reglamentuotas, tačiau ši teisinė koncepsija sėkmingai plėtojama ir taikoma teismų praktikoje. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo jurisprudencijoje teigiama, kad kazusas – tai veiksmas, turintis išorinių teisės pažeidimo požymių, bet neturintis kaltės elemento (tyčios ar neatsargumo), o veika pripažįstama kazusu, kai asmuo, darydamas veiką, nenumatė, kad dėl jo veikimo ar neveikimo gali atsirasti baudžiamajame kodekse numatyti padariniai, ir pagal veikos aplinkybes ir savo asmenines savybes negalėjo ar neturėjo to numatyti. Pastaruoju atveju baudžiamoji atsakomybė nekyla¹²⁰. Kazuso atveju asmuo nesuvokia daromos veikos pavojingumo, nenumato padarinių kilimo galimybės ir neturi arba negali to numatyti, tačiau padarinių kyla¹²¹. Teismų praktikoje neatsargi kaltė nuo kazuso skiriasi tik pagal valinį kaltės momentą, todėl turi būti motyvuotai ir argumentuotai nustatomas asmens turėjimas ir galėjimas suprasti veikos rizikingumą

119 „Criminal Code of the Republic of Kazakhstan“ (1997), https://adilet.zan.kz/eng/docs/K970000167_.

120 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2013 m. spalio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-402/2013“, žiūrėta 2026 m. balandžio 14 d., <https://www.infolex.lt/tp/731045?id=20&item=doc&aktoid=731045>.

121 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2022 m. gruodžio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-247-303/2022“, žiūrėta 2026 m. kovo 7 d., <https://www.infolex.lt/tp/2125905?id=20&item=doc&aktoid=2125905>.

(pavojingumą) ir numatyti galimus padarinius¹²². Remiantis LAT praktikoje nusistovėjusiu kazuso aiškinimu galima teigti, jog atibojant nusikalstamą nerūpestingumą ir kazusą, pagrindinis kriterijus, pagal kurį teismai skiria šiuos du institutus yra – valinio kaltės momento turinys.

Pirmiausia, atibojant kazusą ir nusikalstamą nerūpestingumą pagal valinį kaltės elementą, būtina įsigilinti ar žalą padaręs asmuo elgėsi pakankamai atsargiai ir atsakingai kiek to reikalaujama pagal susidariusią situaciją ir kokią reikšmę pasekmių atsiradimui turėjo neapdairus kitų žmonių elgesys. Kasacinė teisėjų kolegija nagrinėjo bylą, kurioje „*A. D. buvo kaltinamas tuo, kad jis, pažeisdamas Kelių eismo taisyklių reikalavimus padarė nusikalstamą veiką, nustatytą BK 281 straipsnio 3 dalyje, t. y. 2018 m. lapkričio 16 d. apie 17.41 val. esančioje keleivių įlaipinimo aikštelėje, vairuodamas maršrutinį autobusą, prieš pradėdamas važiuoti į priekį ir keisdamas važiavimo kryptį, buvo neatidus ir neatsargus, neįsitikino, kad tai daryti saugu, ir autobuso priekiniu dešiniuoju ratu užvažiavo pėsčiajam E. Š. ant kairės kojos, dėl to šiam buvo sunkiai sutrikdyta sveikata.*“. Byloje nustatyta, kad A. D. tamsiu paros metu pradėjo pradėjo važiuoti sukdamas kairėn link važiuojamosios kelio dalies, laikydamasis Kelių eismo taisyklių reikalavimų, o tuo metu nukentėjęsysis E. Š. perbėgęs pro autobuso priekį atsidūrė autobuso dešinėje pusėje, ant važiuojamosios dalies, kuri nebuvo apšviesta jokių šviesos šaltiniu. Išteisintasis prieš pajudėdamas įsitikino, kad niekas iš kairės, dešinės ir galinės pusės jam netrukdo pradėti važiuoti, tačiau sukoncentravęs dėmesį į šiuos veiksmus, išteisintasis nespėjo pamatyti per dvi sekundes į neapšviestą plotą perbėgančio pėsčiojo. Tuomet nukentėjęsysis bandė belsti į judantį autobusą **būdamas šios transporto priemonės aklojoje zonoje, dėl ko A. D. negalėjo pamatyti E. Š.** Kasacinis teismas įvertinęs šias aplinkybes pasisakė, kad „*Nustatytos aplinkybės apeliacinės instancijos teismui leido konstatuoti, kad kito eismo dalyvio – pėsčiojo E. Š. padaryti Kelių eismo taisyklių pažeidimai apribojo A. D. galimybę numatyti nusikalstamus padarinius ir jų išvengti; teismo vertinimu, A. D. aptariamo įvykio metu elgėsi atsargiai ir atsakingai*¹²³“.

Šioje byloje teisėjų argumentus dėl kazuso egzistavimo A. D veikoje sustiprino kita LAT praktikoje nusistovėjusi teisės aiškinimo taisyklė, kuri teigia, jog vairuojant transporto priemonę galioja pasitikėjimo principas, pagal kurį vairuotojas pagrįstai turi teisę tikėtis, jog ir kiti eismo dalyviai laikysis saugumo reikalavimų, elgsis atsakingai ir apdairiai, todėl sprendžiant apie vairuotojo veiksmus negalima reikalauti, kad jis visais atvejais numatytų bet kokią netikėtai

122 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2018 m. lapkričio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-333-693/2018“, žiūrėta 2026 m. balandžio 14 d., <https://www.infolex.lt/tp/1669185?id=20&item=doc&aktoid=1669185>.

123 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2022 m. gruodžio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-247-303/2022“, žiūrėta 2026 m. kovo 7 d., <https://www.infolex.lt/tp/2125905?id=20&item=doc&aktoid=2125905>.

atsiradusią kliūtį¹²⁴. Eismo įvykių bylose kazuso konstatavimas grindžiamas ne tik žalą padariusio asmens elgesio atitikimu eismo saugumo reikalavimams, bet ir įvertinus kokią reikšmę padarinių atsiradimui turėjo kito eismo dalyvio KET pažeidžiantys veiksmai. Remiantis pastarosios nutarties išanalizuotomis faktinėmis aplinkybėmis, svarbu pabrėžti, jog kazusui nustatyti reikšmingi tik tokie kito asmens padaryti eismo saugumo taisyklių pažeidimai, kurie sudaro objektyvias kliūtis numatyti pavojų ir jo išvengti, kaip kad nukentėjusiojo atsidūrimas „aklojoje zonoje“.

Kelių transporto priemonių eismas pasižymi dinamiškumu, skirtingi eismo dalyviai vienu metu kelyje atlieka daug įvairių manevrų, o kai kurie iš jų tampa žalos priežastimi. Kazuso atžvilgiu, teismų praktika laikosi pozicijos, jog iš vairuotojo nereikalaujama prisitaikyti prie kitų eismo dalyvių ir nuspėti jų veiksmus, kad būtų išvengta nusikalstamų padarinių. Tai iliustruoja ši kasacinio teismų išplėstinės septynių teisėjų nagrinėta byla, kurioje *G. P. nuteistas už tai, kad, vairuodamas kelių transporto priemonę, pažeidė kelių eismo saugumo taisykles, dėl to įvyko eismo įvykis, t. y. 2011 m. lapkričio 16 d., apie 20.10 val., darbo metu vairuodamas autobusą „MAN NL 202“ pažeidė Kelių eismo taisyklių reikalavimus – nesiėmė visų būtinų atsargumo priemonių keleivių saugumui kelionės metu užtikrinti, staigiai stabdė vairuojamą autobusą ir stabdymo metu autobuse parkrito keleivė D. K. ir jai dėl patirtų sužalojimų buvo sunkiai sutrikdyta sveikata*“. Byloje buvo sprendžiamas klausimas ar G. P. veika pasižymėjo nusikalstamu nerūpestingumu ar tai buvo kazusas. Aptariamoje situacijoje buvo svarbu įsigilinti į kelis, vienu metu vykstančius įvykius - tai veiksmas autobuso viduje ir pėsčiųjų perėjoje. Į nereguliuojamos gatvės pėsčiųjų sankryžą įžengia pėsčiasis, tada autobuso vairuotojas, pamatęs, kad ta pačia kryptimi važiuojantis autobusas aplenkęs kitą automobilį prie perėjos sustoja, todėl ir jis pradeda stabdyti autobusą, prie šios perėjos sustoja ir pėsčiasis baigia pereiti pėsčiųjų perėją į kitą gatvės pusę. Tuo tarpu, autobusui judant, nukentėjusioji nesilaikydama už turėklų nusprendė atsistoti ir vairuotojui stabdant, veikiamą inercijos, moteris nugriuvo ant grindų ir sunkiai susižalojo. Kasacinio teismo nuomone, aptartoje įvykių grandinėje išteisintasis G. P. tiek kiti eismo dalyviai (tarp jų ir nukentėjusioji), neturėjo objektyvių galimybių numatyti, kad vienu ir tuo pačiu metu minėti eismo dalyviai atliks skirtingus valinius veiksmus, dėl kurių kils padariniai numatyti BK 281 str. 3 d. Akivaizdu, kad aptariamu atveju vairuotojo G. P. dėmesys buvo sukoncentruotas į eismo situacijos suvaldymą autobuso išorėje, kad būtų laikomasi Kelių eismo taisyklėse numatytos pareigos laiku sustoti prieš pėsčiųjų perėją ir nesukelti pavojaus pėstiesiems, kaip to reikalauja minėtų taisyklių 31 punktas, todėl teisėjų kolegija aptariamoje nutartyje konstatavo, kad *„autobuso vairuotojo G. P. veiksmas – staigus stabdymas prieš*

124 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. lapkričio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-434-788/2015“, žiūrėta 2026 m. balandžio 14 d., <https://www.infolex.lt/tp/1152507?id=20&item=doc&aktoid=1152507>.

*pėsčiųjų perėją turi išorinių teisės pažeidimo požymių dėl keleivių saugumo, tačiau jo veikoje nėra nusikalstamo nerūpestingumo, nes nagrinėjamoje situacijoje nėra teisinio pagrindo padaryti išvadą, kad jis turėjo ir galėjo numatyti, jog, jam **privalomai** stabdant vairuojamą autobusą prie nereguliuojamos pėsčiųjų perėjos, būtent tuo metu viena iš autobuso keleivių stosis.*“¹²⁵.

Svarbu paminėti, kad teismų praktikoje staigus stabdymo sukeltos pasekmės viešajame transporte gana užtikrintai pripažįstamos kazusu. Staigus transporto priemonės stabdymas savaime nėra Kelių eismo taisyklių pažeidimas, kaip teigiama kasacinio teismo praktikoje, tai yra vairuotojo reakcija į pasikeitusią eismo situaciją, siekiant išvengti eismo įvykio. Visgi, dėl staigus sustojimo sukėlus žalą žmogaus turtui ar gyvybei, kazuso kontekste, visais atvejais sprendžiama **ar įtakos stabdymui turėjo kitų eismo dalyvių elgesys, padaryti KET pažeidimai**¹²⁶. Remiantis minėtais Lietuvos Aukščiausiojo Teismo argumentais kazusu buvo pripažinta išteisintojo veika beveik analogiškoje byloje, kurioje *R. B. pagal BK 281 straipsnio 1 dalį nuteistas už tai, kad, vairuodamas maršrutinį autobusą, nesiėmė visų būtinų atsargumo priemonių keleivių saugumui kelionės metu užtikrinti, nepasirinko saugaus važiavimo greičio, kad galėtų sustabdyti autobusą iki bet kurios iš anksto numatomos kliūties, staigiai stabdė, dėl to parkrito ir nukentėjo (patyrė nesunkų sveikatos sutrikdymą) autobuso keleivė*. Kasacinis teismas pateikdamas argumentus pasisakė, kad šioje situacijoje nėra pagrindo daryti išvadą, jog R. B. turėjo suprasti savo veiksmų (važiavimo tam tikru greičiu, važiuojančių transporto priemone asmenų neatsakingas elgesys nesilaikant, kai transporto priemonė juda) rizikingumą, turėjo ir galėjo numatyti, kad dėl jo veikimo kils nusikalstamų padarinių, todėl atsižvelgus į tai, konstatavo kad nusikalstami padariniai kilo dėl R. B. veiksmų jam staigiai stabdant autobusą, tačiau veikiant be kaltės, t. y. jo veikoje nesant nusikalstamo nerūpestingumo¹²⁷.

Analizuojant teismų sprendimus baudžiamosiose bylose darytina išvada, jog nukentėjusiojo veiksmų rizikingumas vertintinas kaip kazuso konstatavimo kriterijus, kuriuo vadovaujamasi ne tik eismo įvykių bylose. Pavyzdžiui šioje Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nagrinėtoje byloje *V. V. buvo kaltinamas tuo, kad jis 1998 m. gegužės 16 d., apie 19:15val. Mažeikiuose, prasilenkiant su R. R., D. K. ir S. B. įvykus nedideliame konfliktui, sudavė tris smūgius kumščiu R. R. į veidą, dėl to šis parkrito ant žemės ir buvo lengvai, trumpam sutrikdant sveikatą sužalotas. Netrukus toje pačioje vietoje, V. V., iš teisėtai laikyto pistoleto „Beretta“ iššaudamas du kartus į viršų, sukėlė aplinkinių neteisingą supratimą, kad pistoleto šūviu sužeistas ar nušautas R. R., konfliktinės situacijos su S. P. ir grumtynių su A. P., V. R. ir L.*

¹²⁵ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2018 m. kovo 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-1-693/2018. Teismų praktika. 2018, 49, p. 446-462“, žiūrėta 2026 m. kovo 8 d., <https://www.infolex.lt/tp/1583832>.

¹²⁶ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2024 m. gegužės 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-95-1073/2024“, žiūrėta 2026 m. kovo 8 d., <https://www.infolex.lt/tp/2243218>.

¹²⁷ Ibid.

M. metu, jiems bandant atimti pistoletą, įvykus trečiam šūviui, V. V. nuspaudus pistoleto nuleistiką, dėl neatsargumo nužudė S. P.“. Šiuo atveju kasacinis teismas nusprendė, kad išteisintasis V. V. veikė be kaltės, nes pagal nustatytas aplinkybes: 1) šaunamąjį ginklą panaudojo teisėtai – pagal tuo metu galiojusias Savigynos ginklų apyvartos taisykles; 2) V. V. negalėjo ir neturėjo numatyti, kad atlikus įspėjamuosius šūvius į orą, jį užpuolę asmenys bandys atimti ginklą ir nukentėjusioji griebis už ginklo vamzdžio, ko pasekoje, grumtynių metu, įvyks šūvis, kuris mirtinai sužeis moterį – akcentuotas nukentėjusiosios neatsargus ir rizikingas elgesys. Išdėstytų argumentu pagrindu teisėjų kolegija pagrįstai pripažino išteisintojo veiką kazusu, teigdama: „*V. V. balsu perspėjęs apie ginklą ir iš jo į viršų paleidęs du įspėjamuosius šūvius, iš tiesų nenumatė ir neturėjo bei negalėjo numatyti, kad po šių jo veiksmų jį puolę žmonės nesustos, o bandys atimti ginklą ir grumtynių metu įvyks šūvis, kuriuo bus mirtinai sužalota S. P. ar kitas asmuo, be to, V. V. ginklo net nebuvo nukreipęs į žmones, todėl jo veiksmuose nėra kaltės*“¹²⁸

Kitas teismų praktikoje pastebimas kazuso pavyzdys – techninių įrenginių gedimai, kurie lėmė nelaimingą atsitikimą. Iš asmens, dirbančio specialių žinių reikalaujančioje srityje, tikimasi, kad turimos profesinės žinios, išsilavinimas ar specialus pasirengimas leis iš anksto numatyti priežastinį ryšį tarp savo veiksmų ir galimų sunkių padarinių, ir turimos kompetencijos dėka tam užkirsti kelią. Kita vertus, pakankamas profesinių žinių bagažas ir patirtis užsiimant tam tikra veikla ne visada gali padėti numatyti padidinto pavojaus priemonių defektus, kurie tampa pagrindine nusikalstamų padarinių priežastimi, o asmuo, kurio valdomas įrenginys sugedo, laikomas nekaltu. Toks kazuso taikymo pavyzdys matomas šioje Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nagrinėtoje byloje, kurioje „*S. M. automobiliu „Renault Kerax“, kurio kėbule sumontuotas potencialiai pavojingas įrenginys – strėlinis kėlimo kranas, iš parduotuvės į tos pačios bendrovės darbuotojo P. P. namų kiemą atgabeno keturis padėklus trinkelį. S. M. pradėjęs trinkelį krovos darbus, manipulatoriaus strėlę išstūmė padėklą su trinkelėmis iš automobilio kėbulo ir šios krisdamos mirtinai sužalojo už automobilio kėbulo galo stovintį P. P.*“. Prieš įjungdamas krano valdymą iš rankinio į distancinį, S. P. įspėjo žuvusįjį atsitraukti saugiu atstumu nuo kėlimo krano galinės dalies – pavojingos zonos ir neskubėti artintis, todėl jis pagrįstai tikėjosi, jog P. P. laikysis išsakytų saugumo reikalavimų. Esminė priežastis nulėmusi P. P. mirtį šioje byloje buvo hidraulinio kėlimo krano strėlės savaiminis išilgėjimas, kuris savaime įvyko perjungiant krano valdymą į distancinį. Šis gedimo nulemtas krano konstrukcijos pailgėjimas buvo visiškai netikėtas išteisintajam S. P. ir, remiantis byloje nustatytais faktais, jis negalėjo ir neturėjo jo numatyti nepaisant jo turimų žinių ir įgūdžių valdyti kraną, kadangi teismo bylos nagrinėjimo metu apklaustas šaltkalvis V. S. nurodė, kad jis po įvykio atliko manipulatoriaus remontą, tačiau

¹²⁸ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2001 m. lapkričio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-809. Teismų praktika. 2001, 16“, žiūrėta 2026 m. kovo 11 d., https://www.infolex.lt/tp/20426#B_0.

gedimo visiškai nepašalino, **nes nepavyko nustatyti gedimo priežasties**. Be to, kasacinė teisėjų kolegija pabrėžė apeliacinės instancijos teismo argumentus, kad prie nukentėjusiojo mirties prisidėjo jo paties rizikingas elgesys nesilaikant pakankamai saugaus atstumo¹²⁹.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika patvirtina, jog žmogaus valdomų pavojingų įrenginių nenumatyti gedimai, dėl kurių kyla sunkūs teisiniai padariniai, suteikia pagrindą konstatuoti kaltės nebuvimą asmens veikoje, tačiau laikantis sąlygos, jog dar iki nelaimės žalą sukėlęs asmuo ėmėsi visų atsargumo priemonių, numatytų darbo saugos taisyklėse, instrukcijose ar laikantis visuotinai žinomų atsargumo taisyklių. Darbo autoriaus teigimu, šios sąlygos nepaisymas ženkliai apsunkintų kazuso taikymo galimybę tokių situacijų bylose, kadangi teismams tektų spręsti klausimą ar techninės avarijos mastas buvo toks didelis, o pavojus neišvengiamas, jog tai užkirto kelią išvengti pasekmių nepaisant asmens veikimo ar neveikimo.

3.2. Neatsargios ir netiesioginės tyčios atribojimas

Teisės taikymo praktikoje neatsargi kaltės forma ne retai konkuruoja su netiesiogine tyčia. Nors tarpusavyje šios dvi kaltės formos iš esmės skiriasi intelektualinio bei valinio momento turiniu, tačiau tarp teisės mokslininkų šių dviejų kaltės institutų atribojimo klausimai lieka sudėtingas iššūkis. Netiesioginės tyčios ir nusikalstamo pasitikėjimo atribojimo problema yra, ko gero, viena iš sudėtingiausių Lietuvos ir visos kontinentinės Europos baudžiamojoje teisėje. Pagal šiuo metu galiojantį baudžiamąjį įstatymą neatsargus nusikaltimas esmingai skiriasi nuo tyčinio pagal įstatymo leidėjo numatytas sankcijas bei veikos pavojingumą, tačiau faktinė riba tarp nusikalstamos veikos padarytos netiesiogine tyčia ir nusikalstamo pasitikėjimo kaltės forma yra visiškai nežymi¹³⁰. Baudžiamosios teisės doktrinoje vyrauja nuomonė, kad pagrindinis kriterijus, padedantis atriboti netiesioginę tyčią nuo nusikalstamo pasitikėjimo yra valinis kaltės momentas. Šis kaltės turinio elementas netiesioginės tyčios atveju parodo, kad asmuo darydamas nusikalstamą veiką iš esmės padarinių nori, nes kaltininkas sąmoningai nepaiso galimybės jiems kilti ir neatsisako padaryti veikos, o valios pastangos išvengti padarinių apsiriboja tikėjimu atsitiktiniais dalykais tokiais kaip sėkmė, likimu, intuicija. Toks kaltininko elgesys patvirtina išvadą, kad siekdamas tikslo, jis susitaikė su veikos sudėties realizavimo tikimybe.¹³¹ Kita vertus, gali pasirodyti, kad nusikalstamas pasitikėjimas suartėja su netiesiogine

129 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2020 m. liepos 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-172-648/2020“, žiūrėta 2026 m. kovo 9 d., <https://www.infollex.lt/tp/1908125>.

130 Skirmantas Bikelis, „Sąmoningas leidimas padariniams atsirasti - turiningas netiesioginės tyčios požymis ar jo intelektualinio momento parafrazė?“, Teisės problemos, nr. 61 (3) (2008 m.): 30–31.

131 Kamilė Ališauskaitė ir Arūnas Žukauskas, „NETIESIOGINĖ TYČIA IR NUSIKALSTAMAS PASITIKĖJIMAS“, „Studentų taikomieji tyrimai“ Respublikinės mokslinės-praktinės studentų konferencijos, skirtos Marijampolės kolegijos veiklos 20-mečiui, 2021, 9

tyčia, kurios definicijoje taip pat kalbama apie kilusių padarinių nenorą, kuris paremtas lengvabūdišku tikėjimu, tačiau tas tikėjimas paremtas apskaičiavimais, įgūdžiais ir panašiomis objektyviomis aplinkybėmis, jog padarinių pavyks išvengti¹³². Vadinasi, nusikalstamo pasitikėjimo ir netiesioginės tyčios valinio momento esminis skirtumas – kaltininko suinteresuotumo lygis dėl padarinių kilimo dėl savo veikos. Kuo daugiau dėmesio ir pastangų kaltininkas skiria nusikalstamų pasekmių užkardymui, tuo labiau tikėtina, jog jis veikė nusikalstamai pasitikėdamas, o ne tiesiogine tyčia.

Kita vertus, nors valinis kaltės momentas tradiciškai yra laikomas pagrindinis netiesioginės tyčios ir nusikalstamo pasitikėjimo atribojimo kriterijus, tačiau moksliniuose darbuose randama kitokia pozicija – netiesioginės tyčios valinis momentas yra teisinė fikcija ir neturi jokio specifinio psichinio turinio, padedančio atriboti šias kaltės formas. Vietoj to siūloma netiesioginę tyčią ir nusikalstamą pasitikėjimą atriboti per intelektinį momentą, tai yra, padarinių numatymo laipsnį (veikos pavojingumo suvokimą)¹³³. Doktrinoje ieškant atsakymo į klausimą pagal ką turėtų būti atribota netiesioginė tyčia nuo nusikalstamo pasitikėjimo, randama ne mažai teorijų tokių kaip *pritarimo*, *abejingumo*, *padarinių nevengimo*, *susitaikymo* bei *intelektinė*.

Pritarimo (sutikimo) teorija teigia, kad kaltininkas palankiai vertina galimus padarinius, kurie atsirastų dėl jo veikos, jis neprieštarauja jų atsiradimui ir su jais sutinka. Šiai teorijai atskleisti jos atstovai naudoja Franko formulę, pagal kurią padarius išvadą, kad kaltininkas būtų veikęs ir tuomet, jei suvoktų galimus padarinius kaip tikrai kiliančius, tuomet jis veikia tyčia, o jei būdamas tikras dėl padarinių kilimo, susilaikytų nuo veikos - tyčios nėra. Tiesa, ši teorija mokslinėje plotmėje kritikuojama, kadangi sąmoningas pritarimas padariniams dera tiesioginei tyčiai. Asmuo, kuris nusikalstamą veiką padaro tiesiogine tyčia, siekia nusikalstamų padarinių ir jie jam yra reikalingi (emociškai pageidaujami), o netiesiogine tyčia veikiančiam asmeniui pavojingi padariniai nėra reikalingi, jam tai yra tik šalutinis rezultatas siekiant savo tikslo, todėl, remiantis šia teorija ir netiesioginės tyčios valinį momentą aiškinant kaip „pritarimą padariniams“, ši kaltės forma būtų iš esmės suvienodinama su tiesiogine tyčia, o nusikaltimai, kurie vertinami kaip padaryti netiesiogine tyčia, būtų pripažįstami padarytais dėl nusikalstamo pasitikėjimo. Tokio aiškinimo rezultatas – nepagrįstai susiaurinama netiesioginės tyčios ir išplečiama nusikalstamo pasitikėjimo taikymo sritis. Šios teorijos taikymas praktikoje neleistų už tyčinį nusikaltimą nuteisti asmens, kuris siekdamas asmeninių tikslų, pasirenka netoleruotinai rizikingą veikimo modelį, tuo pačiu vildamasis padarinių išvengti. Nepaisant kaltininko suvokiamos padarinių atsiradimo tikimybės kaip labai didelės ar neišvengiamos, pagal pritarimo

132 Ugnė Urbšytė, „Vieno smūgio doktrina teismų praktikoje“, *Teisės apžvalga (Vytauto Didžiojo universitetas)*, nr. 2(20) (2019 m.): 176–83, doi:10.7220/2029-4239.20.8.

133 Bikelis, supra note.,130:33

teoriją, jo veiksmai būtų prilyginti nusikalstamam pasitikėjimui, nes asmeniui jie nebuvo pageidaujami, todėl ne tyčiniai¹³⁴.

Abejingumo teorija savo turiniu panaši į jau aptartą pritarimo teoriją, tačiau pagal abejingumo teoriją netiesioginės tyčios valiniam momentui būdinga, kad kaltininko visiškai neįaudina galimi padariniai. Šią nuostatą taikliai įkūnija BK 15 str. 3 dalyje numatyta netiesioginės tyčios valinio momento formuluotė „padarinių nors ir nenorėjo, bet sąmoningai leido jiems atsirasti“. Šios teorijos sėkmingą taikymą apsunkina kaltininko emocinės būsenos įrodinėjimas nusikalstamos veikos darymo metu. Žinoma, teismas gali nustatyti asmens abejingumą remdamasis kaltininko veikos pobūdžiu, veiksmų intensyvumu ir atsižvelgęs kokiam kontekste jie atlikti ir iš to spręsti ar jis suvokė nusikalstamos veikos aplinkybes, ar numatė ir kokių laipsnių numatė jos padarinius. Negana to, jeigu kaltininkas visiškai nebuvo abejingas padariniams, nereiškia, kad nusikalstama veika padaryta dėl nusikalstamo pasitikėjimo. Šią problemą išryškino 1955 metų Vokietijos Aukščiausiojo Teismo (BGH) baudžiamoji „Odinio diržo byla“, kurioje K. ir J. nusprendė apiplėšti savo pažįstamą, prismaugdami jį diržu. Tačiau nuteistieji suprato, kad smauginimas gali baigtis mirtimi, todėl nutarė auką apsvaiginti smūgiu į galvą smėlio maišu. Nusikaltėlių sumanymas „neutralizuoti“ nukentėjusį smūgiais nepavyko, todėl kilo muštynės, kurių metu K. ir J. bendrais veiksmais užmetė M. ant kaklo kilpą iš diržo ir smaugė, kol šis nustojo judėti. Tada susirinkę vertingus daiktus, prieš išeidami, patikrino nukentėjusiojo būklę ir pastebėjo, kad M. nekvėpuoja. Nuteistieji bandė gaivinti asmenį, bet pastangos buvo bevaisės. K. ir J. buvo nuteisti už nužudymą netiesiogine tyčia. Vokietijos teismas konstatavo, jog nors kaltininkai nenorėjo ir savo veiksmais nebuvo abejingi tokiems padariniams, tačiau didelis veikos pavojingumas jiems negalėjo suteikti pagrindo tikėtis lengvesnių pasekmių.¹³⁵

„Padarinių nevengimo teorija“ orientuojasi į netiesioginės tyčios ir nusikalstamo pasitikėjimo atribojimą ne pagal valinio momento aiškinimą per kaltininko emocijų prizmę, o pagal jo konkrečių veiksmų pobūdį ir pavojingumo dinamiką. Ši teorija siūlo kaltės formas nustatinėti remiantis ne specifiniais kaltininko psichiniais reiškiniais, o analizuojant objektyvius veikos požymius. Praktiškai taikant šią teoriją, gilinamasi į asmens atliekamų poelgių pavojingumą ir tai, kokias priemones jis numato padariniams išvengti. Deja, ir ši teorija nėra be priekaištų, kadangi jos pateikiamas netiesioginės tyčios ir nusikalstamo pasitikėjimo atribojimo kriterijus iš dalies yra per platus, iš dalies - per siauras. Per platus jis dėl to, kad tai, jog kaltininkas neatliko jokių veiksmų siekdamas išvengti padarinių, nereiškia, kad nusikalstama veika padaryta netiesiogine tyčia. Jis siekdamas išvengti žalos, gali pasikliauti ne savo, o kitų asmenų savybėmis, gebėjimais ir, tai suprasdamas, sąmoningai nesiimti jokių aktyvių priemonių,

¹³⁴ Bikelis, supra note., 33-36

¹³⁵ Ibid., 36-37

pagrįstai tikėdamas, kad nusikalstamos pasekmės neatsiras (pavyzdžiui, vairuotojas nelėtindamas greičio ir artėdamas prie pėsčiųjų perėjos, gali lengvabūdiškai tikėtis, jog pėsčiasis paspartins žingsnį ir spės pereiti į kitą kelio pusę) arba gali manyti, kad jo veika mažai pavojinga todėl padariniams išvengti nebūtina imtis jokių veiksmų. Per siauras „padarinių nevengimo“ kriterijus yra dėl to, kad aplinkybė, jog kaltininkas ėmėsi veiksmų, kurie, anot jo, turėjo užkirsti kelią sunkiems padariniams, ne visada leidžia teigti, kad veika padaryta dėl nusikalstamo pasitikėjimo. Tai siejama su kaltininko pasirinktu pernelyg pavojingu elgesio variantu, kuris paneigia numatytą priemonių veiksmingumą sukurtoje situacijoje. Pavyzdžiui, grupė jaunuolių sumušė kitą asmenį iki sąmonės netekimo, o vėliau jį bando gaivinti apipildami šaltu vandeniu ir iškviėdami greitąją medicinos pagalbą, tačiau dėl patirtų sužalojimų nukentėjęs įvykio vietoje miršta. Darbo autorius pastebi, kad intensyvus smurtas į gyvybiškai svarbias kūno vietas parodo kaltininko išankstinį susitaikymą su būsimais padariniais, kuriems jis pritaria, todėl jo numatytos aplinkybės, kaip pirmosios pagalbos teikimas ar kitoks rūpinimasis nukentėjusiuoju, negali suteikti pagrindo manyti, kad tokiu būdu bus išvengta padarinių¹³⁶.

Intelektinė teorija gana sėkmingai pašalina jau aptartos „padarinių nevengimo“ teorijos trūkumus, kai atibojant netiesioginę tyčią ir nusikalstamą pasitikėjimą yra vertinami ne atskiri kaltininko veiksmai, o visos jo suvoktos aplinkybės, turinčios reikšmės pavojingumo laipsniui. Pagal šią teoriją kaltininkas daro nusikalstamą veiką netiesiogine tyčia, suvokdamas šios veikos didelį (netoleruotiną) pavojingumą ir mato labai didelį padarinių realizavimo pavojų. Nusikalstamas pasitikėjimas reiškia, kad asmuo darydamas darydamas veiką, turinčią potencialo sukelti baudžiamajame kodekse numatytus pavojingus padarinius, numato tik menką padarinių kilimo riziką. Šios teorijos atstovų manymu, didelės padarinių tikimybės suvokimas, visuomet paneigia „tikėjimąsi padarinių išvengti“, ir atvirkščiai — veikimas, suvokiant mažą padarinių tikimybę, yra tas pats, ką valinio momento šalininkai kitais žodžiais vadina „veikimu lengvabūdiškai tikintis padarinių išvengti“.¹³⁷

Aptarus populiariausias netiesioginės tyčios ir nusikalstamo pasitikėjimo atibojimo teorijas, galima teigti, kad valinio momento kriterijus nėra pakankamas norint atskirti šias dvi kaltės rūšis. Darbo autoriaus nuomone, pagrįstas ir teisingas atibojimas praktikoje gali būti įgyvendintas taikant „padarinių nevengimo“ ir intelektinės teorijų kombinaciją – intelektinio ir valinio elemento kriterijų. Tokiu būdu veika ir kaltininko psichinis santykis su ja būtų visapusiškai įvertinti iš kaltės pozicijų.

Analizuojant teisės doktriną randama ir daugiau mokslinių pavyzdžių, kuriuose teigiama, kad norint atiboti nusikalstamą pasitikėjimą ir netiesioginę tyčią, valinio kaltės momento kriterijus tam yra nepakankamas. Ne gana to, klaidinga būtų teigti, kad šias kaltės formas skiria

¹³⁶ Bikelis, supra note, 130:38-39

¹³⁷ Ibid. 39-44

tik valinio elemento turinys, nes sistemiškai aiškinant nusikalstamo pasitikėjimo ir netiesioginės tyčios intelektualinį momentą, pastebimi skirtumai. Iš pirmo žvilgsnio gali pasirodyti, kad abiejų kaltės formų psichinis santykis su padariniais yra vienodas, tačiau taip nėra. Gilinantis į šių kaltės formų formuluotes, reglamentuotas LR baudžiamajame kodekse, pastebimas skirtingas nusikalstamos veikos pobūdžio suvokimas. Asmuo, kuris veikia netiesiogine tyčia, suvokia daromos nusikalstamos veikos objektyviuosius požymius, kurie jo sąmonėje yra sutelkti siekiant pažeisti įstatymo saugomą vertybę ir jis supranta šių veiksmų socialinę reikšmę. Tai reiškia, kaltininko veika yra tikslingai nukreipta sukelti žalą teisinėms gėrybėms. Panašų pavojingo pobūdžio apibrėžimą formuoja ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas: „*tai kaltininko supratimas, kad jis savo veika kėsiasi (sudaro realų pavojų) į įstatymo saugomas vertybes ir ši veika tiek pavojinga, kad gali sukelti sunkius padarinius, o aplinkybių, neleidžiančių kilti tokiems padariniams, kaltininkas iš nenumato arba apie tai net negalvoja*“¹³⁸. Gilinimasis į objektyviųjų nusikalstamos veikos požymių visetą (kokia veika realizuota, kilę padariniai, koks veikos dalykas ir pan.), atspindintį kaltininko sąmonėje, suteikia jam galimybę suprasti kokioms socialinėms vertybėms keliamas pavojus ar daroma žala, o pavojingos veikos pobūdžio suvokimą sustiprina veikos pavojingumo laipsnis, kurį apibūdina kiti objektyvieji požymiai tokie kaip panaudoti įrankiai, veiksmų intensyvumas, motyvai, tiksliai.¹³⁹

Nusikalstamo pasitikėjimo intelektualinio kaltės elemento esminis bruožas yra rizikingumo suvokimas. Šios kaltės formos esmė slypi kaltininko lengvabūdiškume, nes asmuo visapusiškai neapgalvoja savo veiksmų ir paviršutiniškai įvertinęs situaciją tikisi išvengti padarinių pasitikėdamas tam tikromis aplinkybėmis. Paprastai tyčinių nusikaltimų atveju galima įžvelgti proporcingumą tarp to, ką asmuo padarė, ir dėl ko kilo padariniai, o neatsargiuose nusikaltimuose tokio atitikmens pažeisti tam tikrą įstatymo saugomą vertybę nėra¹⁴⁰. Tiesa, tiek rizikinga, tiek ir pavojinga veika gali sukelti sunkiausių padarinius, todėl tinkamas aptariamų kaltės formų turinio nustatymas neturėtų priklausyti nuo sukeltų nusikalstamų pasekmių sunkumo, o pirmu numeriu iškyla veikos pavojingumo laipsnio ir padarinių numatymą apibūdinančių požymių analizė. Kalbant apie padarinių numatymą, svarbu paminėti, jog žalos kilimo tikimybės numatymas gali padėti atsakyti į klausimą ar asmuo suvokė savo veikos rizikingą ar pavojingą pobūdį. Logiška, kad kuo didesnę padarinių kilimo tikimybę mato žmogus, tuo mažiau motyvacijos teigti, kad jo psichinis santykis su veika atitiks rizikingumo suvokimą. Taigi, apibendrinant netiesioginės tyčios ir nusikalstamo pasitikėjimo intelektualinio kaltės momento analizę, darytina išvada, kad šiuo aspektu abi kaltės formos skiriasi pavojingos

138 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. gruodžio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-498-746/2015. Teismų praktika. 2015, 44, p. 239-250“, žiūrėta 2025 m. balandžio 18 d., <https://www.infolex.lt/tp/1163688>.

139 Emil Oberlian, „NETIESIOGINĖS TYČIOS IR NUSIKALSTAMO PASITIKĖJIMO ATRIBOJIMO PROBLEMAS“, MOKSLINĖS MINTIES ŠVENTĖ 2023. Studentų mokslinių straipsnių rinkinys, 2023 m., 713-715.

veikos suvokimu ir padarinių numatymo laipsniu. Netiesioginės tyčios atveju asmuo supranta, kad jo veiksmai yra pavojingi ir kėsina į įstatymo saugomas vertybes, o kaltininkas tai suprasdamas nekeičia savo elgesio ir susitaiko su didele padarinių atsiradimo tikimybe. Nusikalstamo pasitikėjimo atveju asmuo taip pat numato, kad dėl jo veikimo ar neveikimo gali kilti nusikalstami padariniai, tačiau savo veiką suvokia kaip rizikingą, pasižyminčią maža padarinių kilimo rizika, kadangi padarinių siekiama išvengti kaip visiškai nepageidaujamų¹⁴¹.

Lietuvos teismų praktikoje gausu baudžiamųjų bylų, kuriose sprendžiamas netiesioginės tyčios ir nusikalstamo pasitikėjimo attribojimo klausimas. Viena žinomiausių kasacinio teismo bylų, kurioje buvo sprendžiamas šis kaltės formos klausimas buvo LAT plenarinės sesijos nagrinėta baudžiamoji byla, kurioje *M. Š. nuteistas už tai, kad būdamas neblaivus (nustatytas 2,02 promilių neblaivumas) vairavo automobilį ir juo važiuodamas Utenoje, J. Basanavičiaus g., stabdomas policijos automobilio šiam policijos pareigūnų reikalavimui nepakluso ir automobilio nesustabdė, padidino greitį, ir važiuodamas apie 128 km/h greičiu, M. Š. nestabdydamas bei nesumažindamas greičio iš šalutinės A. Baranausko gatvės įvažiavo į sankryžą su pagrindine Užpalių gatve ir nedavė kelio jam iš kairės pusės Užpalių gatve važiuojančiam G. T. vairuojamam automobiliui „Renault Megane“. Dėl to M. Š. ir G. T. vairuojami automobiliai susidūrė. Automobilio „Renault Megane“ vairuotojas bei dvi keleivės dėl eismo įvykio metu padarytų daugybinių sužalojimų mirė įvykio vietoje, o M. Š. automobilio keleiviams buvo nesunkiai sutrikdyta sveikata.*¹⁴². Šioje Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartyje žemesniųjų instancijų teismai priėmė skirtingus sprendimus dėl nuteistojo kaltės formos. Pirmosios instancijos teismas asmenį nuteisė už nužudymą veikiant netiesiogine tyčia, o apeliacinės instancijos teismas M. Š. veiksmuose išvelgė nusikalstamą pasitikėjimą ir jo nusikalstamą veiką kvalifikavo pagal BK 281 str., o plenarinė teisėjų kolegija išnagrinėjusi kasatoriaus skundą paliko pirmosios instancijos teismo sprendimą, motyvuojant, kad M. Š. iš esmės buvo abejingas savo veikos padariniams, nes neatsisakė (nekeitė) savo pavojingo elgesio, o aplinkybių, kurias nuteistasis galėjo suvokti kaip objektyviai egzistuojančias ir šalinančias galimybes atsirasti jo veikos padariniams, aptariamoje situacijoje nebuvo, todėl nusikalstamą veika padarė netiesiogine tyčia. Byloje nustatyta, kad nuteistasis sukėlė eismo įvykį siekdamas pabėgti nuo jį stabdančių pareigūnų, kadangi šis buvo neblaivus ir baiminosi prarasti vairuotojo pažymėjimą, pats M. Š. parodymuose teigė, jog *„bėgdamas nuo jį besivejančio policijos automobilio, visai nepaisė Kelių eismo taisyklių, šiurkščiai jas pažeidė, nes nekreipė dėmesio nei į kelio ženklus, nei į šviesoforo draudžiantį raudoną signalą<...>Pirmosios instancijos teismo posėdyje M. Š. tvirtino ir tai, kad, bijodamas prarasti vairuotojo pažymėjimą, važiavo „apie eismą ir galimas pasekmes*

¹⁴¹ Oberlian, supra note 139: 715

¹⁴² „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. gruodžio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-498-746/2015. Teismų praktika. 2015, 44, p. 239-250“, žiūrėta 2026 m. kovo 15 d., <https://www.infolex.lt/tp/1163688>.

negalvodamas““. Ne gana to, su M. Š. važiuoję keleiviai ne kartą prašė sustabdyti automobilį, baimindamiesi dėl savo saugumo, tačiau vairuotojas į prašymus nereagavo ir greičio nelėtino. Kartu važiavusių asmenų raginimai sustoti duoda pagrindo teigti, kad asmenys iš šalies matydami tokį M. Š. elgesį, suvokė jį kaip potencialiai pavojingą jų ir kitų eismo dalyvių gyvybei, kas suteikia svaresnių argumentų teigti, kad pats nuteistasis aiškiai suprato savo veiksmų pavojingą, o ne rizikingą pobūdį. Netiesioginei tyčiai būdingą intelektualinį turinį papildo kitos faktinės aplinkybės, rodanti išskirtinį, tyčiniam nusikaltimui būdingą pavojingumo laipsnį: 1) M. Š. gyvenvietėje važiojo 128 km/h greičiu, kur eismas buvo intensyvus; 2) nekreipdamas dėmesio į eismą draudžiantį raudoną šviesoforo signalą, kelio ženklus, nestabdydamas ir važiuodamas tiesiai kirto sankryžas su pagrindinėmis gatvėmis; 3) nuteistasis įvykio metu buvo neblaivus, kas sumažino jo galimybes saugiai vairuoti automobilį.

Plenarinė teisėjų kolegija pasisakė, kad sprendžiant klausimą ar padariniai kilo lengvabūdiškai ar dėl kaltininko sąmoningo leidimo, aplinkybės, kuriomis remdamasis kaltininkas tikisi išvengti nusikalstamų padarinių, pobūdis turi esminę reikšmę vertinant, ar veika padaryta nusikalstamai pasitikint ar netiesiogine tyčia¹⁴³. Apeliacinės instancijos teismo akimis, nuteistasis numatė, kad dėl jo veikos gali žūti žmonės, tačiau tikėjosi išvengti padarinių elgdamasis lengvabūdiškai, nes matydamas, kad sankryžoje tuo metu kitų automobilių nėra, nuteistasis tikėjosi, kad susidūrimo ir eismo įvykio bus išvengta. Taip pat jis pasiklojo ir kitų eismo dalyvių veiksmais. Šie teismo argumentai buvo paneigti byloje surinktais įrodymais, kadangi nustatyta, jog M. Š. įvažiavo į sankryžą ir tapus kliūtimi pagrindiniu keliu važiuojančiam nukentėjusiajam, jis turėjo tik 0,08 sekundės sureaguoti, o eksperto teigimu, vairuotojai į kliūtį sureaguoja per 1 sekundę. Be to, prie sankryžos, kur įvyko susidūrimas, stovi pastatai, kurie riboja matomumą tiek M. Š., tiek pagrindiniu keliu važiavusiems automobiliams, todėl neegzistavo jokia objektyvi aplinkybė, kuria nuteistasis galėjo remtis tikėdamasis išvengti padarinių, o tai reiškia, M. Š. pastangos nesukelti eismo įvykio buvo nulemtos nieko nepagrįstu tikėjimu ir sėkme.

Darbo autoriaus teigimu, šios nutarties analizė parodo, kad nusikalstamo pasitikėjimo ir netiesioginės tyčios pagrįstas atirbojimas įmanomas tik kruopščiai įsigilinus į intelektualinio ir valinio kaltės momento turinį. Jei griežtai laikysimės nuomonės, jog šios kaltės formos atirbojamos tik pagal valinį momentą, tuomet aptartoje byloje kertiniu veiksniu nustatant tyčinę arba neatsargią kaltės formą taptų valios pastangos išvengti padarinių nusakančios aplinkybės, tačiau ar toks vertinimas pakankamas? Argi nenustačius fakto, kad M. Š. ne tik numatė pavojingus padarinius bet ir aiškiai suvokė nusikalstamos veikos pavojingą pobūdį ir nesant jo veikos pavojingumo laipsnį didinančių faktinių aplinkybių (kelis kartus viršytas leistinas greitis,

¹⁴³ Ten pat.

kiti grubūs KET pažeidimai ir t.t) nuteistojo veika būtų kvalifikuojama kaip nužudymas netiesiogine tyčia? Abejotina, tačiau vėlesnė teismų praktika rodo, kad valinis kaltės momentas lieka esminiu kriterijumi skiriant šias kaltės formas, nesuteikiant pakankamai dėmesio intelektiniam kriterijui. Štai Kauno apygardos teismo byla, kurioje 2025 m. birželio 25 d. nuosprendžiu M. B. nuteistas už tai, kad vairuodamas automobilį pažeidė Kelių eismo taisyklių reikalavimus tuo, kad likus iki perėjos 20 m. važiavo apie 103.6 km/h greičiu, neatsižvelgė į važiavimo sąlygas, meteorologines sąlygas, artėdamas prie nereguliuojamos pėsčiųjų perėjos nesulėtino važiavimo greičio, nepraleido iš kairės pusės, pirmoje eismo juostoje, perėjoje ėjusios pėsčiosios pilietės E. N. O. ir ją parbloškė, nuo patirtų sužalojimų nukentėjusioji mirė gydymo įstaigoje. Byloje teismas konstatavo, kad M. B. veikė nusikalstamai pasitikėdamas, tačiau byloje pateikti argumentai kelia klausimą dėl netiesioginės tyčios ir nusikalstamo pasitikėjimo dualizijos. Šis teismas pažymėjo, kad M. B. padarė šiurkščius KET pažeidimus „važiavo miesto gatve tamsiu metu, neatsižvelgdamas į meteorologines sąlygas **daugiau nei dvigubai viršydamas leistiną 50 km/h važiavimo greitį**, nesulėtino važiavimo greičio artėdamas prie nereguliuojamos pėsčiųjų perėjos, neįsitikino, kad joje nėra pėsčiųjų, ir partrenkė pėsčiąją, kuri dėl eismo įvykio metu patirtų kūno sužalojimų ligoninėje mirė.<...> aptarto pobūdžio M. B. vairavimo būdas miesto gatvėje teisėjų kolegijai leidžia pagrįstai teigti, kad toks pastarojo elgesys kelyje rodo **padidintą jo neatsakingumą ir abejingumą įstatymų reikalavimams bei kitiems eismo dalyviams**“. Iš pateiktų argumentų preziumuojama, kad M. Š. savo veiką suvokė kaip pavojingą ir numatė sunkių padarinių kilimą, tačiau šis teismas, konstatuodamas nusikalstamą pasitikėjimą M. B. veikos atžvilgiu, nenurodo aplinkybių, kuriomis grindžiamas nuteistojo valinis kaltės momentas¹⁴⁴. Autoriaus nuomone, šioje byloje neatsargią kaltės formą lėmė M. Š. elgesys po eismo įvykio: jis nepabėgo, suteikė pagalbą nukentėjusiajai, rūpinosi jos būkle ir neleido jai blogėti, kol atvyks medikai. Visgi, tais atvejais, kai kaltininkas, padaręs pavojingą veiką, realizuoja sunkių padarinių atsiradimą, o po to rūpinasi nukentėjusiuoju, kreipiasi į kitus asmenis pagalbos ar pats iškviečia medicinos pagalbą, tai vertinama tik kaip aktyvioji atgaila, bet jokių būdu ne kaip kaltininko abejingumo mirčiai paneigimas¹⁴⁵, todėl aptariamoje byloje teismas neturėjo pagrindo konstatuoti M. Š. veikusių nusikalstamo pasitikėjimo kaltės forma.

Kita sritis, kurioje netiesioginės ir neatsargios kaltės atribojimo klausimas kelia nemažai teisinių diskusijų yra situacijos, kai asmeniui atimama gyvybė vienu smūgiu į gyvybiškai svarbią kūno vietą, pavyzdžiui, galvą. Pagal nusistovėjusią teismų praktiką, gyvybės atėmimas vienu smūgiu kvalifikuojamas kaip nužudymas veikiant netiesiogine tyčia, tačiau net ir Lietuvos

144 „Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2025 m. lapkričio 5 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-506-993/2025“, žiūrėta 2026 m. kovo 20 d., <https://www.infolex.lt/tp/2346623?id=20&item=doc&aktoid=2346623>.

145 Tomas Girdenis, „Nužudymo vienu ar keliais smūgiais kvalifikavimo problemos Lietuvos Aukščiausiojo teismo praktikoje“, Globalizacijos iššūkiai baudžiamajai justicijai (Vilnius: Registrų centras, 2014), 191

Aukščiausiajame Teisme pasitaiko nutarčių, kuriose minėtomis aplinkybėmis kilę padariniai pripažįstami neatsargiu nusikaltimu, o šį atbigojimą lemia tik kaltės turinys. Šis aiškinimas aktualus Lietuvos Aukščiausiojo Teismo plenarinės sesijos baudžiamojoje byloje, kurioje „*G. V. nuteistas pagal BK 129 straipsnio 1 dalį už tai, kad namie, tarpusavio konflikto metu, supykęs dėl L. E. girtumo tyčia sudavė jai smūgį į kairę akį. Nuo galvos rotacinio judesio, kuris įvyko dėl šio smūgio, plyšus dešinio smegenų pusrutulio žievės kraujagyslei ir dėl to kraujui išsiliejus po kietuoju galvos smegenų dangalu L. E. ligoninėje mirė.*“ Pirmosios instancijos teismas šią G. V. veiką kvalifikavo pagal BK 135 straipsnio 1 dalį ir 132 straipsnio 1 dalį, konstatavęs, kad byloje nėra duomenų, jog G. V. ketino nužudyti L. E., ir kad nors L. E. mirties priežastis buvo G. V. suduotas smūgis, tačiau kilęs šios veikos padarinys buvo atsitiktinis, o plenarinė sesija paliko apeliacinės instancijos kvalifikaciją pagal BK 129 straipsnį, argumentuojant, kad nuteistasis suduodamas smūgį į nukentėjusiosios galvos sritį suvokė veiksmų pavojingumą, suprato, kad smūgis į gyvybiškai svarbią vietą gali sukelti sunkų suluošinimą, komplikacijas, dėl kurių žmogų gali ištikti mirtis ir kaltininkas, suduodamas smūgį, susitaikė su galimomis pasekmėmis ir sąmoningai leido joms atsirasti – tai yra veikė netiesiogine tyčia¹⁴⁶.

Dėl šioje byloje priimtos plenarinės sesijos nutarties LAT teisėjas V. Piesliakas išsakė atskirąją nuomonę, kurioje kritikavo teisėjų kolegijos sprendimą palikti galioti apeliacinės instancijos išvadą dėl veikos kvalifikavimo. Šioje teisėjo nuomonėje, anot V. Piesliako, pagal nustatytas bylos aplinkybes G. V. atėmė gyvybę L. E. dėl nusikalstamo nerūpestingumo kadangi nustatytos faktinės bylos aplinkybės neduoda tvirto pagrindo teigti, kad nuteistasis G. V. suvokė, jog savo veiksmu žudo žmogų, kad jo smūgis neišvengiamai ar labai tikėtinai prives prie nukentėjusiosios mirties. Šią savo poziciją V. Piesliakas grindžia šiais argumentais: 1) byloje nenustatytas joks motyvas, nužudyti nukentėjusiąją, tarp nuteistojo ir nukentėjusiosios naujųjų metų išvakarėse nebuvo jokių konfliktų; 2) po smūgio sudavimo G. V. nusikalstamų veiksmų netęsė, o ir pati nukentėjusioji dar kurį laiką vakaro eigoje nerodė sveikatos būklės pablogėjimo; 3) nuteistasis nenaudojo jokių gyvybei pavojingų įrankių; 4) situacija, kai nukentėjusioji po alkoholio pavartojimo gulėdavo namie ant grindų be sąmonės kilo ne pirmą kartą, todėl G. V. žinodamas jos polinkius ir turėdamas patyrimą, neįvertino tikrosios nukentėjusiosios būklės ir dėl to neskubėjo teikti pagalbos¹⁴⁷.

Iš atskirosios nuomonės autoriaus pateiktų argumentų matosi, kad pavojingų padarinių nenumatymas siejamas su visos faktinės situacijos analize, vertinant nukentėjusiojo ir kaltininko

146 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2009 m. spalio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-247/2009. Teismų praktika. 2009, 32“, žiūrėta 2025 m. liepos 19 d., <https://www.infolex.lt/tp/138023>.

147 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2009 m. spalio 20 d. atskiroji nuomonė baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-247/2009. Teismų praktika. 2009, 32“, žiūrėta 2025 m. kovo 10 d., <https://www.infolex.lt/tp/158922>.

tarpusavio santykius, įvykio kontekstą, kokio rezultato siekė kaltininkas panaudodamas smurtą ir kaip jis šiuos veiksmus vertino. Panašu, kad V. Piesliako požiūris į pavojingų padarinių nenumatymą yra artimas jau šiame darbe minėtoms E. Riaubaitės mintims, jog asmuo suvokia, kad atlikdamas tam tikrus veiksmus siekia vienokio ar kitokio tikslo, net jei tai kito žmogaus sužalojimas, tačiau ne visais atvejais kaltininkas tinkamai įvertina savo veiksmų reikšmę įstatymo saugomų vertybių atžvilgiu ir kokias pasekmes jie sukels. Negana to, aptartos bylos kontekste V. Piesliakas teigia, kad „šie teismo motyvai kaip tik nepatvirtina, kad kaltininkas numatė mirties galimybę. Jie akivaizdžiai patvirtina tik sveikatos sužalojimo numatymą.¹⁴⁸“.

Darbo autorius pritaria išsakytai V. Piesliako pozicijai, ne kiekvienas smūgis į galvos sritį neišvengiamai sukelia žmogaus mirtį, todėl būtų netikslu teigti, jog kaltininkas, suduodamas vieną kartą į galvos sritį, pavojingai kėsina į kito žmogaus gyvybę, tai suvokia ir numato, kad kils sunkūs padariniai. Analizuojant Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktiką atrodo, kad teismas nagrinėdamas gyvybės atėmimo bylas pamiršta intelektualinio kaltės momento (ypač numatant padarinius) svarbą, apsiribodamas, jog vidutinio protinio išsivystymo suaugęs žmogus smūgiuodamas į gyvybiškai svarbias kūno vietas, tokias kaip pilvas ar galva, negali nesuprasti, jog kelia pavojų žmogaus gyvybei ir atlikdamas smurtinius veiksmus susitaiko su mirties tikimybe, tačiau retais atvejais pažymima, kad kaltininkas padarinių tikimybę suvokė kaip realią ar akivaizdžią, kaip to reikalauja netiesioginės tyčios intelektualinio elemento turinys¹⁴⁹. Šiame kontekste T. Girdenis taikliai pastebi teigdamas, jog „neįtikinama atrodo situacija, kad bet kuris asmuo smurtaudamas suvokia gana didelę mirties tikimybę“¹⁵⁰.

Tiesa, padaryto sunkaus sveikatos sutrikdymo pobūdis (pavyzdžiui kraujo išsieliejimas po smegenų kietuoju dangalu), kaltininkui numatant tokio sunkumo sveikatos sutrikdymą ir sąmoningai leidžiant tokiems padariniams atsirasti, pašalina galimybę nesuprasti veikos pavojingumo žmogaus gyvybei¹⁵¹, tačiau negi visais atvejais asmuo suvokia kokio masto sveikatos sutrikdymą sukels vienu smūgiu, o tuo labiau, kad jo poelgis atims gyvybę? Remiantis vėlesne teismų praktika, atsakymas į šį klausimą yra neigiamas ir tai iliustruoja ši Lietuvos apeliacinio teismo byla, kurioje *S. K. nuteistas už tai, kad jis dėl nusikalstamo nerūpestingumo atėmė gyvybę kitam žmogui – A. R., tai yra 2021 m. balandžio 10 d. apie 15 val., A. R. gyvenamojo namo virtuvėje konflikto su A. R. metu ranka sudavė sėdinčiam A. R. du smūgius į veidą, tuo padarydamas jam viršutinės lūpos kiaurinę muštinę žaizdą su aplinkine kraujosruva, dantenų muštinę žaizdą, ko pasekoje atsirado kraujavimas ir nevykstant natūraliam kraujo krešėjimui dėl nukentėjusiojo ligų ir intoksikacijos alkoholiu laipsnio, sužalojimai komplikavosi*

148 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2009 m. spalio 20 d. atskiroji nuomonė baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-247/2009. Teismų praktika. 2009, 32“, žiūrėta 2025 m. kovo 10 d., <https://www.infolex.lt/tp/158922>.

149 Girdenis, supra note, 145: 190

150 Ibid., 191

151 Urbšytė, supra note, 24:178

išoriniu ir vidiniu nukraujavimu, dėl ko A. R. mirė įvykio vietoje“. Pirmos instancijos teismas S. K. nuteisė už neatsargų gyvybės atėmimą, o prokurorė apeliaciniu skundu nesutiko su tokia veikos kvalifikacija, pagal ją nuteistasis nužudė kitą žmogų netiesiogine tyčia. Apeliacinis teismas paliko galioti pirmosios instancijos teismo sprendimą motyvuojant tuo, kad panaudotas smurtas prieš nukentėjusįjį nebuvo intensyvus – S. K. sudavė tik du smūgius delnu, dėl kurių buvo prakirsta lūpa, kas atitinka nežymų sveikatos sutrikdymo mastą, o mirties būtų pavykę išvengti laiku suteikus medicininę pagalbą. Po suduotų smūgių S. K. smurtinių veiksmų netęsė ir netgi suteikė pagalbą – tvarstė prakirstą lūpą, kas, anot teismo, pašalina nuteistojo abejingumą A. R. sveikatos būklės ir jo mirties atžvilgiu. Na, o uždėjus tvarstį abu asmenys dar kurį laiką toliau leido vakarą, kol A. R. pareikalavus, nuteistasis išėjo¹⁵².

Šios teismo nustatytos faktinės aplinkybės ir įvykio kontekstas leidžia teigti, jog nuteistojo tyčia apėmė supratimą, jog smūgiai yra pavojingi sveikatai ir blogiausiu atveju sukels nukentėjusiojo sveikatos sutrikdymą, ir nesupratimą, kad smūgiai gali sukelti nukentėjusiojo mirtį. Kaip nurodė šioje byloje apklaustas teismo medicinos ekspertas *„praktikoje nedažnai pasitaiko atvejų, kad nuo tokios žaizdos žmogus mirtinai nukraujuotų“*, todėl neteisinga būtų sakyti, jog suduodamas du smūgius delnu į veidą nuteistasis numatė A. R. mirtį kaip neišvengiamą arba labai tikėtiną. Reikia nepamiršti, kad mirčiai didžiausią įtaką padarė nukentėjusiojo sveikatos būklė, dėl kurios nevyko natūralus kraujo krešėjimas, apie kurį kaltininkas nežinojo. Darbo autorius mano, kad žmogaus gyvybės atėmimo byloje attribojant tyčinę ir neatsargią kaltės formą reikšmingu kriterijumi tampa padarytų sužalojimų pobūdis, kokį sveikatos sutrikdymo mastą jie atitinka ir kokį potencialą jie turi mirties sukėlimui, atsižvelgus į situacijos kontekstą (kaltininko elgesys prieš ir po smurtinių veiksmų, santykiai su nukentėjusiuoju ir pan.). Panašios nuomonės yra ir T. Girdenis, kuris teigia, jog pagrindinis dėmesys nustatant kaltę turėtų būti sutelktas ne į smūgio sudavimo vietą, o į smurto intensyvumą, panaudotus įrankius ir pan. Anot mokslininko, akivaizdu, jog vieno ar kelių smūgių sudavimas nereiškia, kad kaltininkas suvokia didelę mirties tikimybę, tačiau jis gali atsirasti po panaudoto smurto, matant blogėjančią nukentėjusiojo būklę ir nesuteikiant jam pagalbos, įrodo kaltininko abejingumo žmogaus mirčiai¹⁵³. Manytina, kad pakaltinamas, vidutinio protinio išsivystymo žmogus sugeba pagrįstai prognozuoti kokius padarinius gali sukelti naudojant atitinkamą fizinio smurto išraišką ir tai leidžia tinkamai nustatyti jo psichinį santykį su daroma veika.

152 „Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. spalio 6 d. nutartis, priimta baudžiamojoje byloje Nr. 1A-310-851/2022“, žiūrėta 2026 m. kovo 22 d., <https://www.infolex.lt/tp/2110927?id=20&item=doc&aktoid=2110927>.

153 Girdenis, supra note., 145:192

3.3 Neatsargi kaltė formaliose nusikaltimų sudėtyse

Nusikalstamo nerūpestingumo ir nusikalstamo pasitikėjimo kaltės formų apibrėžimai, reglamentuoti BK 16 straipsnyje, suponuoja, kad neatsargiai padarytoms nusikalstamoms veikoms būdingos materialios sudėty. Baudžiamosios teisės doktrinoje vieningai laikomasi pozicijos, kad atsakomybės už neatsargiai padarytas nusikalstamas veikas modelio pagrindas yra baudžiamajame įstatyme numatytų pavojingų padarinių kilimo faktas. Tai reiškia, kad baudžiamoji atsakomybė asmeniui kyla už neatsargia kaltės forma padarytą nusikaltimą, jei dėl kaltininko veiksmų atsiranda sunkūs padariniai, todėl dėl neatsargumo atlikta asmens veika, nesukėlusi baudžiamajame įstatyme aprašytų padarinių, negali būti laikoma nusikalstama, taigi negali užtraukti asmeniui ir baudžiamosios atsakomybės¹⁵⁴. Taip yra todėl, nes neatsargių veikų pavojingumą lemia ne patys kaltininko veiksmai, o jais sukeltos pasekmės. Kaip jau minėta anksčiau šiame darbe, neatsargia kaltės forma padarytai veikai nebūdingas pavojingas pobūdis įstatymo saugomų gėrių atžvilgiu, ji pasižymi socialiai nepriimtiniu elgesiu, neatsakingu požiūriu į visuotinai žinomas atsargumo taisykles bei lengvabūdiškumu. Kitaip tariant, elgdamasis neatsargiai, kaltininkas nelaiko savo veiksmų nusikalstamais, o sunkių padarinių sukėlimas jam yra visiškai nepageidaujamas¹⁵⁵.

Tyčinių nusikalstamų veikų atveju yra priešingai, žala keliama arba tokiai žalai atsirasti keliamas pavojus jau pačia veika, o ne vien faktiškai kilusiais padariniais. Ši veika įstatymų leidėjo yra pripažįstama tokia pavojinga, kad vien jos objektyviųjų požymių realizavimas, netgi nesukėlus padarinių, yra laikoma kelianti grėsmę baudžiamojo įstatymo saugomoms vertybėms, jog nusipelno griežčiausių valstybės prievartos priemonių taikymo. Tokiu būdu pabrėžiamas tokios veikos baudžiamumas¹⁵⁶. Jeigu neatsargia kaltės forma veikdamas asmuo nelaiko savo veiksmų besikėsinančių į įstatymo saugomas vertybes, tai tyčinių nusikalstamų veikų atveju yra laikoma, jog žmogus suvokdamas tokį aukštą veikos pavojingumą iš esmės yra pajėgus ją vertinti kaip nusikalstamą, net ir nebūdamas susipažinęs su baudžiamojo kodekso specialiojoje dalyje reglamentuotomis formuluotėmis¹⁵⁷. Dėl savo pavojingo pobūdžio tyčinės nusikalstamos veikos pasižymi ne tik materialiomis, bet ir formaliomis sudėtimis. Formalioji sudėtis reiškia, kad realizavus visus nusikalstamos veikos požymius, padarinių elementas lieka už sudėties

154 Šukytė, supra note, 1:658

155 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. gegužės 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-262/2011“, žiūrėta 2026 m. kovo 29 d., <https://www.infolex.lt/tp/205838?id=20&item=doc&aktoid=205838>.

156 Šukytė, supra note 1:658

157 Ibid. 659

visumos ribų ir jis nėra įrodinėjamas¹⁵⁸. Vadinasi, pagal tradicinę teisės doktrinoje nusistovėjusį aiškinimą formaliąją sudėtimi pasižyminčių nusikalstamų veikų pavojingumas slypi pačiuose veiksmuose, nereikalaujant padarinių sukėlimo požymio, kas parodo, jog kaltininkas aiškiai suvokia atliekamų veiksmų priešingumą teisei, tačiau savo ketinimų neatsisako.

Toks formalios sudėties apibūdinimas neabejotinai būdingas tyčinei kaltės formai, tačiau analizuojant BK specialiosios dalies normas, numatančias baudžiamąją atsakomybę už neatsargiai padaromas nusikalstamas veikas, pastebima, jog ne visos jos yra formuluojamos į sudėtį įtraukiant padarinių požymį, pavyzdžiui, nusikalstamos veikos numatytos BK 272 str. 2 d., BK 125 str., BK 276 str. 1 d.¹⁵⁹. Šios normos paneigia tradicinį požiūrį, kad už neatsargiai padarytas veikas baudžiamoji atsakomybė taikoma tik kilus baudžiamajame kodekse numatytiems padariniams ir nevysiškai atspindi teisinę tikrovę¹⁶⁰. Paneigus idėją, jog neatsargia kaltės forma padarytai veikai būdinga tik materialinė sudėtis, tuomet kyla klausimas kokio turinio neatsargumą būtina įrodyti, jei sudėtis yra formali. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas vienoje iš savo nutarčių nagrinėdamas kasatoriaus skundą dėl nuteisimo pagal BK 125 str. bandė atsakyti į šį klausimą. Šioje byloje *R. P. buvo teisiamas pagal BK 125 straipsnio 1 dalį už tai, kad jis, būdamas Lietuvos Respublikos Prezidentas, pagal pareigas galėdamas susipažinti su valstybės paslaptį sudarančia informacija, 2003 m. kovo 16 d. ir 2003 m. kovo 17 d. Valstybės saugumo departamento generalinio direktoriaus M. L. asmeniškai supažindintas su valstybės paslaptį sudarančia informacija, 2003 m. kovo 17 d. vakare apie 20 val. savo gyvenamojoje vietoje, susitikimo su J. B metu, ją atskleidė informuodamas jį apie tai, kad Valstybės saugumo departamento pareigūnai jo atžvilgiu atlieka operatyvinį tyrimą bei naudoja technines priemones specialia tvarka – vykdo telekomunikacijos priemonėmis perduodamos informacijos kontrolę.*

Sprendžiant kaltės formos klausimą kasacinė teisėjų kolegija atkreipė dėmesį, kad pagal BK 125 str. 2 d. valstybės paslapties atskleidimas yra laikomas nusikaltimu, kai ši veika padaroma dėl neatsargumo, o pagal BK 16 str. abu neatsargios kaltės apibrėžimai formuluojami materialioms nusikaltimo sudėtimis. Tuo tarpu BK 125 straipsnyje numatyta nusikaltimo sudėtis yra formali. Teismas pabrėžia, kad tai itin retas atvejis, kai baudžiamoji atsakomybė už dėl neatsargumo padarytą veiką nesiejama su dėl nusikaltimo kilusiais padariniais. Visgi, baudžiamojo kodekso specialiosios dalies straipsnio dispozicijoje nurodytas imperatyvas veiką laikyti nusikalstama, jei ji padaryta dėl neatsargumo bei įpareigoja teismą svarstyti klausimą dėl asmens baudžiamosios atsakomybės ir esant neatsargiai kaltės formai. Išplėstinės teisėjų kolegijos nuomone, formalios sudėties nusikalstamos veikos gali būti padaromos nusikalstamo nerūpestingumo forma, nes nusikalstamas pasitikėjimas galimas tik materialių sudėčių atveju,

¹⁵⁸ Romualdas Drakšas, „Kai kurie baudimo už turto pasisavinimą probleminiai aspektai“, JURISPUNDECIJA 20(1) (2013 m.): 296.

¹⁵⁹ Šukytė, op. cit., 661

¹⁶⁰ Ibid.

todėl lieka tik nusikalstamas nerūpestingumas, kuris reiškia, kad formalios sudėties veika padaręs asmuo *nesuvokia, kad savo veika atskleidžia valstybės paslaptį, nenori jos atskleisti, tačiau turi ir gali suvokti, kad savo veiksmais atskleidžia kitam asmeniui, neturinčiam teisės žinoti, informaciją, kuri yra valstybės paslaptis*¹⁶¹.

Šioje nutartyje išvelgiama nusikalstamo nerūpestingumo kaltės formos alternatyvi definicija formalių sudėčių nusikalstamos veikoms. Iš darbo autoriaus paryškintos teismo pateiktos formuluotės matyti, kad formalios veikos atveju kaltininkas nelaiko savo veiksmų pavojingais įstatymo saugomų gėrių atžvilgiu, tai yra nesupranta, kad jo veikimas arba neveikimas tiesiogiai sietinas su baudžiamojo įstatymo uždraustos veikos požymių realizavimu, tačiau pagal savo asmenines savybes ir susiklosčiusią situaciją turėjo ir galėjo tai suprasti. Toks šios kaltės formos aiškinimas formalioms sudėtimis skiriasi nuo tradicinio apibrėžimo tuo, kad formaliose sudėtyse kaltininkas turi pareigą ir realią galimybę suprasti, jog veiksmai, kuriuos atlieka, pasižymi netoleruotinu pavojingumu. V. Piesliakas yra pabrėžęs, kad formalių sudėčių atveju yra galimas tik nusikalstamas nerūpestingumas. Šis baudžiamosios teisės mokslininkas pateikia panašaus turinio nusikalstamo nerūpestingumo definicijos apibrėžimą, skirtą formaliomis sudėtimis aprašytoms nusikalstamoms veikoms, – „*asmuo nesuprato darąs pavojingą veiką, tačiau turėjo ir galėjo tai suprasti*“¹⁶². Nagrinėjant neatsargios kaltės problematiką formaliose sudėtyse kyla klausimas, kodėl įstatymų leidėjas apskritai kriminalizavo tam tikras formalios sudėties nusikalstamas veikas, padarytas dėl neatsargumo, taip nukrypdamas nuo teisės doktrinoje nusistovėjusios neatsargios kaltės sampratos, siejamos su padarinių sukėlimo faktu. Šio darbo autorius mano, jog tokio teisinio reguliavimo reikalingumas yra siejamas su neatsargios veikos *turimu potencialu sukelti sunkius padarinius*. Pavyzdžiui, baudžiamoji atsakomybė už valstybės paslapties atskleidimą pagal BK 125 str., kyla nuo to momento, kai ši informacija tampa žinoma asmenims, neturintiems teisės su ja susipažinti, tačiau valstybės paslapties atskleidimas gali sukelti pavojų pačiai valstybei, grėsmę Lietuvos Respublikos suverenitetui, teritorijos vientisumui, gynybinei galiai, padaryti žalos valstybės interesams, sukelti pavojų žmogaus gyvybei ar sveikatai arba sudaryti prielaidas kilti pavojui žmogaus gyvybei¹⁶³. Neabejotina, kad ši formali nusikalstama veika turi itin didelį potencialą padaryti didžiulės ir nepataisomos žalos, todėl manytina, jog net ir dėl neatsargumo atskleidus valstybės paslaptį, tokie asmens veiksmai negali būti praleisti pro akis ir nusipelno baudžiamosios teisės įsikišimo.

161 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2005 m. gruodžio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-544“, žiūrėta 2026 m. kovo 29 d., <https://www.infollex.lt/tp/56365?id=20&item=doc&aktoid=56365>.

162 Piesliakas, V. Baudžiamųjų įstatymų principinės nuostatos ir jų įgyvendinimas naujame Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse. Habilitacinis darbas. Vilnius, 1995, p. 51, cituota iš Jolita Šukytė, „Neatsargios kaltės numatymo nusikalstamų veikų sudėtyse problemos“, Socialinių mokslų studijos, t. 5/2 (2013), 663

163 „VIII-1443 Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymas“, žiūrėta 2026 m. kovo 31 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.F4CA26A706AF/asr?csrt=777154925371102385>.

Nusikalstamos veikos, numatytos BK 281-1 str. 1 d. atveju situacija kiek kitokia. Šio straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad „*Asmuo atsako ir tais atvejais, kai šio straipsnio 1 dalyje numatytos veikos yra padarytos dėl neatsargumo*“¹⁶⁴. Įstatymų leidėjo sprendimas numatyti baudžiamąją atsakomybę dėl šios veikos, esant neatsargiai kaltės formai, buvo priimtas atsižvelgus į Seimo Teisės departamento išvadą Nr. XIIIIP-2515, kuri siejama su neblaivaus vairavusio asmens gynybos taktika, kuri gali būti, pavyzdžiui, tokia: vartojo alkoholinius gėrimus dieną prieš sėdant už vairo, o sekančią dieną pakankamai gerai jautėsi ***ir lengvabūdiškai tikėjosi, kad jis yra blaivus ir jau gali vairuoti***¹⁶⁵. Tokiu atveju neįrodžius tyčinės kaltės, patraukimas baudžiamojon atsakomybėn nebūtų galimas. Šioje išvadoje argumentuojant neatsargios kaltės įtraukimą į BK 281-1 str. pateikiamas ir kaltininko psichinio santykio su veika turinys veikiant neatsargiai. Iš Teisės ir teisėtvarkos komiteto teikto įstatymo projekto matyti, jog neblaivaus transporto priemonės vairuotojo neatsargumas BK 281-1 str. kontekste pasireiškia taip: jis numato, kad vairuodamas transporto priemonę gali būti neblaivus ir tokiais veiksmais kelti pavojų transporto eismo saugumui, tačiau įvertinęs savo būklę ir pasitikėdamas gera savijauta, lengvabūdiškai tikėjosi nepadaryti baudžiamojo įstatymo uždraustos veikos (nusikalstamas pasitikėjimas). Atsižvelgus į jau šiame poskyryje analizuotoje LAT nutartyje Nr. 2K-7-544/2005¹⁶⁶ išdėstytą poziciją, kad formalios sudėties nusikalstamoms veikoms būdinga tik nusikalstamo nerūpestingumo kaltės forma, akivaizdu, kad Seimo Teisės departamento išvadoje pateikto psichinio santykio su veika formuluoatė prieštarauja Aukščiausiojo Teismo nuomonei. Laikantis LAT išsakytos pozicijos, kuri teigia, jog nusikalstamas pasitikėjimas gali pasireikšti tik materialiose nusikalstamų veikų sudėtyse, tektų atsakyti į klausimą kokius padarinius sukelia asmuo, nusprendęs vairuoti transporto priemonę būdamas apsvaigęs nuo alkoholio. Vairavimo apsvaigus nuo alkoholio bylose teismai pažymi, kad šia veika keliamas pavojus transporto eismo saugumui, taip pat savo ir kitų eismo dalyvių gyvybei, sveikatai ir turtui¹⁶⁷. A. Markauskaitės nuomone, formaliomis sudėtimis pasižyminčios baudžiamojo įstatymo uždraustos veikos taip pat sukelia padarinius bet ne materialius. Aptariamoms nusikalstamos veikos dispozicijoje jokie padariniai, kaip vienas iš būtinųjų sudėties požymių, nenurodyti, tačiau, anot autorės, neblaivus vairuotojas pasirodydamas viešajame eisme sukelia pavojų kitų eismo dalyvių sveikatai, gyvybei

164 „Lietuvos Respublikos Baudžiamasis kodeksas“, žiūrėta 2026 m. balandžio 1 d., <https://www.infolex.lt/ta/66150>.

165 „XIIIIP-2515(2) PAGRINDINIO KOMITETO IŠVADA dėl Baudžiamojo kodekso 68 ir 281 straipsnių pakeitimo ir Kodekso pap...“, žiūrėta 2026 m. balandžio 1 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/e5515bf0ef1b11e89d4ad92e8434e309>.

166 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2005 m. gruodžio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-544“.

167 „Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2025 m. sausio 14 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-77-1072/2025“, žiūrėta 2026 m. balandžio 4 d., <https://www.infolex.lt/tp/2291512>.

ar turtui, o taip pat pažeidžia kitų eismo dalyvių pasitikėjimą eismo saugumu, o tai gali paskatinti visuomenės baimę dalyvauti eisme¹⁶⁸.

Šio darbo autoriaus nuomone, neatsargi kaltė gali pasireikšti formaliose sudėtyse ne tik nusikalstamo nerūpestingumo, bet ir nusikalstamo pasitikėjimo kaltės forma. Nusikalstamo nerūpestingumo atveju pabrėžiamas kaltininko nesuvokimas, jog daroma veika yra pavojinga įstatymų saugomų vertybių atžvilgiu, nors pagal situaciją ir savo asmenines savybes galėjo ir turėjo tai numatyti. Na, o nusikalstamo pasitikėjimo kaltės formą nederėtų absoliučiai sugretinti su padarinių požymiu. Analizuotoje LAT nutartyje išplėstinė teisėjų kolegija neargumentavo kodėl formalioms sudėtims tinka tik nusikalstamo nerūpestingumo formuluotė, nepaisant to, kad abi kaltės formos pagal savo apibrėžimą yra neatsiejamos nuo padarinių elemento. Anot baigiamojo darbo autoriaus, jei nusikalstamo nerūpestingumo atveju kaltininkas gali nesuvokti, kad daro baudžiamojo įstatymo uždraustą veiką, bet tai gali ir turi numatyti (kaip tai nurodo LAT), tuomet kodėl gi asmuo negalėtų numatyti, kad savo veikimu ar neveikimu rizikuoja padaryti pavojingą veiką, tačiau lengvabūdiškai tikisi to išvengti? Pavyzdžiui, BK 125 str. kontekste, valstybės pareigūnas, turintis teisę susipažinti su valstybės paslaptį sudarančia informacija, ir dirbdamas su įslaptintais dokumentais, juos trumpam palieka savo neužrakintame kabinete ant stalo, numatydamas, kad taip pasielgdamas sudaro realią galimybę pašaliniais asmenimis susipažinti su dokumentais, tačiau žinodamas, jog į darbo vietą sugrįš netrukus ir manydamas, kad per tą laiką niekas kitas nespės užėiti į jo kabinetą, lengvabūdiškai tikisi nepadaryti baudžiamojo kodekso uždraustos veikos.

168 Aistė Markauskaitė, „Baudžiamoji atsakomybė už vairavimą apsvaigus nuo alkoholio: veikos kvalifikavimas ir baudžiamosios teisinės pasekmės“ (Vilniaus universitetas., 2025), 35-36
<https://epublications.vu.lt/object/elaba:238864118/>.

IŠVADOS

1. Nusikalstamo nerūpestingumo intelektualinio momento turinį sudaro asmens nesuvokimas, kad jo atliekami veiksmai yra tiesioginiame priežastiniame ryšyje su nusikalstamais padariniais. Kaltininko atliekama veika yra laikoma socialiai nepriimtina dėl jo aplaidaus požiūrio į specialiąsias bei visuotinai žinomas saugaus elgesio taisykles, kas lemia asmens nesupratimą, jog sukeliamas pavojus baudžiamojo įstatymo saugomoms vertybėms, tačiau labiau įtempus psichines pastangas asmuo galėtų tai suvokti.

2. Nusikalstamo nerūpestingumo valinį momentą sudaro objektyvusis ir subjektyvusis kriterijai. Objektyvusis kriterijus nustato pareigą kaltininkui elgtis atsargiai užsiimant atitinkama veikla, kuri kyla iš jo turimos profesinės bei gyvenimiškos patirties, užimamos tarnybinės padėties, teisės aktų, ar visuotinai žinomų gyvenimo taisyklių. Subjektyvusis kriterijus apibūdina kaltininko realią galimybę numatyti pavojingų padarinių kilimą dėl savo veiksmų, remiantis pačio kaltininko individualiomis savybėmis ir susidariusios faktinės situacijos aplinkybėmis.

3. Nusikalstamo pasitikėjimo intelektinio kaltės momento turinys baudžiamajame kodekse nedetalizuojamas, tačiau sistemiškai išanalizavus psichinį kaltininko santykį su savo daroma veika ir padarinių numatymu, daroma išvada, kad asmuo suvokia rizikingą savo veiksmų pobūdį, kurį lemia įsitikinimas, jog esamoje situacijoje nusikalstamų padarinių atsiradimo tikimybė yra žema, nes jie kaltininkui yra visiškai nepageidaujami.

4. Valinis nusikalstamo pasitikėjimo momentas atspindi asmens pastangas nesukelti žalos įstatymo saugomoms vertybėms. Kaltininko pastangos nesukelti žalos, veikiant rizikingomis sąlygomis, yra grindžiamos asmens savybėmis, žmogaus sukurtų objektų ar gamtos jėgų veikimu bei kitomis realiai egzistuojančiomis aplinkybėmis, kurios pagal savo paskirtį realiai gali užkirsti kelią nusikalstamiems padariniams.

5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika laikosi pozicijos, kad kliudžius pėsčiąjį pėsčiųjų perėjos zonoje ar už jos, vairuotojo kaltės paprastai nepašalina teiginiai apie prastą matomumą, sunkias vairavimo sąlygas dėl nepalankių oro sąlygų ir panašios aplinkybės, leidžiančios spręsti apie asmens realią galimybę numatyti sunkius padarinius, o toks aiškinimas prieštarauja nusikalstamo nerūpestingumo valinio kaltės momento subjektyviojo kriterijaus paskirčiai.

6. Lietuvos teismai, nustatydami neatsargios kaltės formą, nėra linkę įsigilinti į kaltininko psichinį santykį su jo daroma veika, nustatant nusikalstamo pasitikėjimo kaltės formą, o tai pasireiškia per menką visų faktinių bylos aplinkybių analizę, dėl ko bylą nagrinėjantis teismas, neišsamiai įvertinęs intelektualinio momento turinį, nepagrįstai išvelgia nusikalstamą nerūpestingumą kaltinamojo veikoje.

7. Baudžiamųjų bylų teismo sprendimuose pastebima ydinga tendencija, kai valinis kaltės momentas nusikalstamo pasitikėjimo atveju, yra preziumuojamas remiantis abstrakčiomis aplinkybėmis arba paslėptas po teiginiu „lengvabūdiškai tikėjosi išvengti“, nepateikiant konkrečių teisinių argumentų, paremtų byloje nustatytomis faktinėmis aplinkybėmis.

8. Baudžiamosiose bylose, kuriose asmenys kaltinami atėmę gyvybę vienu smūgiu, kaltės formos klausimai sprendžiami nesuteikiant pakankamos svarbos intelektualinio momento turiniui, ypač numatant veikos padarinius.

9. Smurtinių veiksmų intensyvumas, pasirinkti įrankiai, nukentėjusiojo ir įtariamojo tarpusavio santykiai bei panašios aplinkybės leidžia pagrįstai atsakyti į klausimą kokią gyvybės atėmimo tikimybę numatė kaltininkas suduodamas smūgį.

10. LR baudžiamajame kodekse reglamentuotos formalios sudėties nusikalstamos veikos, kurios įstatymų leidėjo numatytais atvejais padaromos dėl neatsargumo, gali pasireikšti nusikalstamo nerūpestingumo ir nusikalstamo pasitikėjimo kaltės forma.

11. Remiantis išanalizuota mokslinių šaltinių medžiaga ir teismų praktika darytina išvada, kad vien valinis kaltės turinio elementas nėra pakankamas kriterijus atriboti netiesioginę tyčią ir nusikalstamą pasitikėjimą. Pagrįstas šių dviejų kaltės formų atirbojimas gali būti pasiektas vadovaujantis „padarinių nevengimo“ ir intelektualinės teorijų kombinacija.

PASIŪLYMAI

Papildyti LR baudžiamojo kodekso 16 straipsnį 5 dalimi, numatančią neatsargios kaltės versiją formalių nusikalstamų veikų sudėtimis, ją išdėstant taip:

16 straipsnis. Neatsargus nusikaltimas ir baudžiamasis nusižengimas

1. Nusikaltimas ar baudžiamasis nusižengimas yra neatsargus, jeigu jis padarytas dėl nusikalstamo pasitikėjimo arba nusikalstamo nerūpestingumo.
2. Nusikaltimas ar baudžiamasis nusižengimas yra padarytas dėl nusikalstamo pasitikėjimo, jeigu jį padaręs asmuo numatė, kad dėl jo veikimo ar neveikimo gali atsirasti šiame kodekse numatyti padariniai, tačiau lengvabūdiškai tikėjosi jų išvengti.
3. Nusikaltimas ar baudžiamasis nusižengimas yra padarytas dėl nusikalstamo nerūpestingumo, jeigu jį padaręs asmuo nenumatė, kad dėl jo veikimo ar neveikimo gali atsirasti šiame kodekse numatyti padariniai, nors pagal veikos aplinkybes ir savo asmenines savybes galėjo ir turėjo tai numatyti.
4. Asmuo baudžiamas už nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo padarymą dėl neatsargumo tik šio kodekso specialiojoje dalyje atskirai numatytais atvejais.
5. *Kai šio kodekso specialiojoje dalyje numatytais atvejais nusikaltimas ar baudžiamasis nusižengimas gali būti padarytas dėl neatsargumo, o šios nusikalstamos veikos sudėtis nenumato baudžiamojo įstatymo uždraustų padarinių požymio, asmuo baudžiamas, jeigu darydamas veiką nesuvokė, kad ji yra pavojinga, nors pagal veikos aplinkybes ir asmenines savybes galėjo ir turėjo tai numatyti arba numatė, kad savo veikimu ar neveikimu gali padaryti šio įstatymo uždraustą veiką, tačiau lengvabūdiškai tikėjosi to išvengti.*

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Norminiai teisės aktai

1. „VIII-1443 Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymas“. Žiūrėta 2026 m. kovo 31 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.F4CA26A706AF/asr?csrt=777154925371102385>.
2. „XIIIP-2515(2) PAGRINDINIO KOMITETO IŠVADA dėl Baudžiamojo kodekso 68 ir 281 straipsnių pakeitimo ir Kodekso pap...“ Žiūrėta 2026 m. balandžio 1 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/e5515bf0ef1b11e89d4ad92e8434e309>.
3. Criminal Code of the Republic of Kazakhstan (1997). <https://adilet.zan.kz/eng/docs/K970000167>.
4. Criminal Law of the People's of The Republic China (1979). http://www.npc.gov.cn/zgrdw/englishnpc/Law/2007-12/13/content_1384075.htm.Net
5. Lietuvos Respublikos Baudžiamasis kodeksas. Žiūrėta 2025 m. gruodžio 2 d. <https://www.infolex.lt/ta/66150>.
6. Netherlands Criminal Code Overview - Non-Official Translation. Žiūrėta 2026 m. vasario 27 d. <https://www.studeersnel.nl/nl/document/united-world-college-maastricht/contemporary-world-history/netherlands-criminal-code/117614114>.

Specialioji literatūra

7. Abramavičius, Armanas, ir Andželika Vosyliūtė. „Neatsargaus gyvybės atėmimo kvalifikavimas Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje“. *Teisės apžvalga*, 2018, nr. 2(18), p. 176-190, nr. 2(18) (2018 m.): 176–90.
8. Ahmed, R. „The Standard of the Reasonable Person in Determining Negligence - Comparative Conclusions“. *Potchefstroom Electronic Law Journal (PELJ)* 24, nr. 1 (2021 m.): 1–55. doi:[10.17159/1727-3781/2021/v24i0a8631](https://doi.org/10.17159/1727-3781/2021/v24i0a8631).
9. Bikelis, Skirmantas. „Kaltininko abejonė dėl nusikalstamos veikos aplinkybių ir jos baudžiamasis teisinis vertinimas“. *Jurisprudencija* 98, nr. 8 (2007 m.): 41–47.
10. Bikelis, Skirmantas. „Nusikalstamos veikos neteisėtumo suvokimo samprata ir jo baudžiamoji teisinė reikšmė“. *Jurisprudencija* 85, nr. 7 (2006 m.): 57–63.
11. Bikelis, Skirmantas. „Nusikalstamos veikos pavojingo pobūdžio suvokimas tyčioje“. *Jurisprudencija* 60, nr. (52) (2004 m.): 63–73.

12. Bikelis, Skirmantas. „Sąmoningas leidimas padariniams atsirasti - turiningas netiesioginės tyčios požymis ar jo intelektualinio momento parafrazė?“ *Teisės problemos*, nr. 61 (3) (2008 m.): 30–50.
13. Bikelis, Skirmantas. „Sąmoningas leidimas padariniams atsirasti“ - turiningas netiesioginės tyčios požymis ar jo intelektualinio momento parafrazė?“ *Teisės problemos*, 61-asis leid., 3:30–50, 2008. <https://www.lituanistika.lt/content/24522>.
14. Bikelis, Skirmantas. „Tyčinė kaltė baudžiamosios teisės teorijoje ir teismų praktikoje“. Kaunas: Lithuanian Academic Libraries Network (LABT), 2007. <https://cris.mruni.eu/cris/handle/007/15929>.
15. Colvin, Eric. „Recklessness and Criminal Negligence“. *University of Toronto Law Journal* 32, nr. 3 (1982 m.): 345–73.
16. Drakšas, Romualdas. „Kai kurie baudimo už turto pasisavinimą probleminiai aspektai“. *JURISPUNDECIJA* 20(1) (2013 m.): 283–99.
17. Girdenis, Tomas. „Nužudymo vienu ar keliais smūgiais kvalifikavimo problemos Lietuvos Aukščiausiojo teismo praktikoje“. *Globalizacijos iššūkiai baudžiamajai justicijai*, 187–202. Vilnius: Registrų centras, 2014.
18. Gornostay, Alesia, Alona Ivantsova, ir Tetiana Mykhailichenko. „MEDICAL ERROR AND LIABILITY FOR IT IN SOME POST-SOVIET COUNTRIES (BELARUS, KAZAKHSTAN, MOLDOVA, UKRAINE)“. *Wiadomości Lekarskie* 72, nr. 5 (2019 m.): 877–882. doi:[10.36740/WLek201905127](https://doi.org/10.36740/WLek201905127).
19. Greenberg, Alexander. „Awareness and the Recklessness/Negligence Distinction“. *Criminal Law and Philosophy* 18, nr. 2 (2024 m. liepos 1 d.): 351–367. doi:[10.1007/s11572-023-09687-3](https://doi.org/10.1007/s11572-023-09687-3).
20. Jr, J Wirt Turner. „Criminal Law--The Standard of Care in Criminal Negligence--Manslaughter“. *Kentucky Law Journal* 27, nr. 3 (1939 m.): 331–334.
21. Kamilė Ališauskaitė, ir Žukauskas Arūnas. „NETIESIOGINĖ TYČIA IR NUSIKALSTAMOS PASITIKĖJIMAS“. „Studentų taikomieji tyrimai“ Respublikinės mokslinės-praktinės studentų konferencijos, skirtos Marijampolės kolegijos veiklos 20-mečiui, 2021 m., 6–10.
22. Kirfel, Lara, ir Ivar R Hannikainen. „Why Blame the Ostrich? Understanding Culpability for Willful Ignorance“. *Advances in Experimental Philosophy of Law*, Bloomsbury Press: London, 2022 m., 77–99.
23. Lilienthal, Gary, ir Nehaluddin Ahmad. „Criminal Intent and the Ruthless Risk-Taker“. *European Journal of Law Reform* 24, nr. 2 (2022 m.): 218–41.

24. Markauskaitė, Aistė. „Baudžiamoji atsakomybė už vairavimą apsvaigus nuo alkoholio: veikos kvalifikavimas ir baudžiamosios teisinės pasekmės“. Vilniaus universitetas., 2025. <https://epublications.vu.lt/object/elaba:238864118/>.
25. Oberlian, Emil. „NETIESIOGINĖS TYČIOS IR NUSIKALSTAMO PASITIKĖJIMO ATRIBOJIMO PROBLEMOS“. *MOKSLINĖS MINTIES ŠVENTĖ 2023. Studentų mokslinių straipsnių rinkinys*, 2023 m., 708–29.
26. Piesliakas, Vytautas. „Kaltės turinio nustatymo problemos bylose dėl nusikaltimų žmogaus gyvybei ir sveikatai“. *SOCIALINIŲ MOKSLŲ STUDIJOS*, nr. 4(4) (2009 m.): 7–24.
27. Prapiestis, Darius, ir Jonas Prapiestis. „Kaltės institutas baudžiamojoje kasacijoje“. *Teisės apžvalga*, 2016, nr. 2(14), p. 48-61, nr. 2(14) (2016 m.): 48–61.
28. Raheel Ahmed, Raheel Ahmed. „The Standard of the Reasonable Person in Determining Negligence – Comparative Conclusions“. *Criminal Law and Philosophy* 14, nr. 1 (2020 m. balandžio 1 d.): 9–29. doi:[10.1007/s11572-019-09501-z](https://doi.org/10.1007/s11572-019-09501-z).
29. Rapp, Geoffrey Christopher. „The Wreckage of Recklessness“. *Washington University Law Review* 86, nr. 1 (2008 m. sausio 1 d.): 111–180.
30. Riaubaitė, Eglė. „TYČINĖS IR NEATSARGIOS KALTĖS ATRIBOJIMAS NUSIKALTIMUOSE ŽMOGAUS GYVYBEI IR SVEIKATAI“. *JURISPUNDECIJA* 11, nr. 113 (2008 m.): 91–99.
31. Stulgaitis, Liutauras. „KALTĖS FORMOS BAUDŽIAMOJOJE TEISĖJE“. *Verslo aktualijos būsimųjų specialistų požiūriu 2022*, 2022 m., 418–23. Šukytė, Jolita. „Neatsargios kaltės numatymo nusikaltamų veikų sudėtyse problemos“. *Socialinių mokslų studijos*, 2-asis leid., 5:655–669, 2013. <https://www.lituanistika.lt/content/48742>.
32. Švedas, Gintaras, ir Aurelijus Gutauskas. „Probleminiai Gydytojo Ar Kito Sveikatos Priežiūros Specialisto Baudžiamosios Atsakomybės Už Neatsargiai Padarytą Žalą Paciento Gyvybei Arba Sveikatai Pagal Lietuvos Respublikos Baudžiamuosius Įstatymus Aspektai“. *Vilnius University Open Series*, 2022 m. lapkričio 18 d., 371–93. doi:[10.15388/KSK.2022.18](https://doi.org/10.15388/KSK.2022.18).
33. Truncienė, Ieva. „KALTĖ IR JOS NUSTATYMAS BYLOSE, SUSIJUSIOSE SU KELIŲ TRANSPORTO EISMO SAUGUMO IR TRANSPORTO PRIEMONIŲ EKSPLOATAVIMO TAISYKLIŲ PAŽEIDIMAIS“. *Jurisprudencija* 53, nr. 45 (2004 m.): 33–42.
34. Urbšytė, Ugnė. „Vieno smūgio doktrina teismų praktikoje“. *Teisės apžvalga (Vytauto Didžiojo universitetas)*, nr. 2(20) (2019 m.): 176–183. doi:[10.7220/2029-4239.20.8](https://doi.org/10.7220/2029-4239.20.8).

35. Veresha, Roman V. „Problem of Determining the Chance (Casus) in Criminal Law“. *INTERNATIONAL JOURNAL OF ENVIRONMENTAL & SCIENCE EDUCATION* 11, nr. 17 (2016 m.): 10241–52.

Kiti šaltiniai

36. Gutauskas, Aurelijus. „nusikalstamas nerūpestingumas“. *Visuotinė lietuvių enciklopedija*. Žiūrėta 2025 m. birželio 14 d. <https://www.vle.lt/straipsnis/nusikalstamas-nerupestingumas/>.
37. LIETUVIUZODYNAS.LT. „Kas yra Abstraktus? Žodžio Abstraktus reikšmė“. Žiūrėta 2026 m. sausio 19 d. <https://www.lietuviuzodynas.lt/terminai/Abstraktus>.
38. Visuotinė lietuvių enciklopedija. „kazusas“. Žiūrėta 2026 m. vasario 22 d. <https://www.vle.lt/straipsnis/kazusas-1/>.
39. „lengvabūdiškas apibrėžimas ir reikšmė“. Žiūrėta 2026 m. vasario 7 d. <https://zodis.eu/reiksme/lengvabudiskas>. Valstybinė lietuvių enciklopedija. „patirtis“. Žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 21 d. <https://www.vle.lt/straipsnis/patirtis/>.
40. LSD.Law. „What Is Casus? Simple Definition & Meaning“. Žiūrėta 2026 m. vasario 22 d. <https://lsd.law/define/casus>.

Teismų praktika

41. „Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2024 m. balandžio 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-135-383/2024“. Žiūrėta 2026 m. kovo 2 d. <https://www.infolex.lt/tp/2242107?id=20&item=doc&aktoid=2242107>.
42. „Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2025 m. lapkričio 5 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-506-993/2025“. Žiūrėta 2026 m. kovo 20 d. <https://www.infolex.lt/tp/2346623?id=20&item=doc&aktoid=2346623>.
43. „Kauno apylinkės teismo Kėdainių rūmų 2015 m. sausio 20 d. nuosprendis Nr. 1-22-336/2015“. Žiūrėta 2026 m. vasario 28 d. <https://www.infolex.lt/tp/1073414?id=20&item=doc&aktoid=1073414>.
44. „Klaipėdos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2025 m. birželio 5 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-74-795/2025“. Žiūrėta 2025 m. birželio 17 d. https://www.infolex.lt/tp/2319044#B_0.

45. „Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. sausio 30 d. nutartis, priimta baudžiamojoje byloje Nr. 1A-201-177/2015“. Žiūrėta 2025 m. gruodžio 2 d. <https://www.infolex.lt/tp/993349?id=20&item=doc&aktoid=993349>.
46. „Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. spalio 10 d. nuosprendis, priimta baudžiamojoje byloje Nr. 1A-305-487/2019“. Žiūrėta 2026 m. kovo 4 d. <https://www.infolex.lt/tp/1767914?id=20&item=doc&aktoid=1767914>.
47. „Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. spalio 6 d. nutartis, priimta baudžiamojoje byloje Nr. 1A-310-851/2022“. Žiūrėta 2026 m. kovo 22 d. <https://www.infolex.lt/tp/2110927?id=20&item=doc&aktoid=2110927>.
48. „Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. kovo 2 d. nuosprendis, priimta baudžiamojoje byloje Nr. 1A-109-626/2023“. Žiūrėta 2026 m. vasario 22 d. <https://www.infolex.lt/tp/2147070?id=20&item=doc&aktoid=2147070>.
49. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2001 m. lapkričio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-809. Teismų praktika. 2001, 16“. Žiūrėta 2026 m. kovo 11 d. https://www.infolex.lt/tp/20426#B_0.
50. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2005 m. gruodžio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-544“. Žiūrėta 2026 m. kovo 29 d. <https://www.infolex.lt/tp/56365?id=20&item=doc&aktoid=56365>.
51. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2006 m. rugsėjo 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-563/2006“. Žiūrėta 2025 m. rugsėjo 29 d. <https://www.infolex.lt/tp/63563>.
52. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2007 m. sausio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-3/2007“. Žiūrėta 2026 m. sausio 27 d. <https://www.infolex.lt/tp/75077>.
53. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2009 m. spalio 20 d. atskiroji nuomonė baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-247/2009. Teismų praktika. 2009, 32“. Žiūrėta 2025 m. liepos 19 d. <https://www.infolex.lt/tp/158922>.
54. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. balandžio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-127/2010. Teismų praktika. 2010, 33“. Žiūrėta 2026 m. vasario 1 d. https://www.infolex.lt/tp/173880#B_0.
55. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. lapkričio 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-394/2010“. Žiūrėta 2025 m. balandžio 18 d. <https://www.infolex.lt/tp/183035>.

56. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. gegužės 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-262/2011“. Žiūrėta 2026 m. kovo 29 d. <https://www.infolex.lt/tp/205838?id=20&item=doc&aktoid=205838>.
57. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. sausio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-62/2011“. Žiūrėta 2025 m. spalio 29 d. <https://www.infolex.lt/tp/185863>.
58. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2013 m. spalio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-402/2013“. Žiūrėta 2026 m. balandžio 14 d. <https://www.infolex.lt/tp/731045?id=20&item=doc&aktoid=731045>.
59. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2014 m. gruodžio 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-512/2014“. Žiūrėta 2026 m. kovo 7 d. <https://www.infolex.lt/tp/940566?id=20&item=doc&aktoid=940566>.
60. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2014 m. vasario 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-74/2014“. Žiūrėta 2026 m. sausio 26 d. <https://www.infolex.lt/tp/803976>.
61. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. lapkričio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-434-788/2015“. Žiūrėta 2026 m. balandžio 14 d. <https://www.infolex.lt/tp/1152507?id=20&item=doc&aktoid=1152507>.
62. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. gruodžio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-498-746/2015. Teismų praktika. 2015, 44, p. 239-250“. Žiūrėta 2025 m. balandžio 18 d. <https://www.infolex.lt/tp/1163688>.
63. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. sausio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-5-942/2015. Teismų praktika. 2015, 43, p. 293-30“. Žiūrėta 2025 m. rugsėjo 8 d. <https://www.infolex.lt/tp/981989>.
64. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. sausio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-5-942/2015. Teismų praktika. 2015, 43, p. 293-30“. Žiūrėta 2025 m. gruodžio 3 d. <https://www.infolex.lt/tp/981989?id=20&item=doc&aktoid=981989>.
65. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. spalio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-412-697/2015“. Žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 31 d. https://www.infolex.lt/tp/1143927?id=20&item=doc&aktoid=1143927#B_0.
66. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. vasario 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-58-697/2015“. Žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 21 d. https://www.infolex.lt/tp/999413#B_0.

67. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2016 m. balandžio 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-150-696/2016“. Žiūrėta 2025 m. liepos 1 d. <https://www.infolex.lt/tp/1253529>.
68. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2016 m. spalio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-312-697/2016“. Žiūrėta 2026 m. vasario 16 d. <https://www.infolex.lt/teise/Default.aspx?id=20&item=doc&AktoId=1352611&cid=50196%3b>.
69. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2016 m. vasario 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-23-895/2016“. Žiūrėta 2025 m. liepos 2 d. <https://www.infolex.lt/tp/1218893>.
70. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2017 m. balandžio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-99-511/2017. Teismų praktika. 2017, 47, p. 532-540“. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 15 d. <https://www.infolex.lt/tp/1462615>.
71. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2017 m. gegužės 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-110-699/2017“. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 15 d. <https://www.infolex.lt/tp/1473002>.
72. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2017 m. lapkričio 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-327-788/2017“. Žiūrėta 2025 m. rugsėjo 2 d. <https://www.infolex.lt/tp/1548238>.
73. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2017 m. spalio 31 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-287-697/2017“. Žiūrėta 2025 m. sausio 29 d. <https://www.infolex.lt/tp/1535649>.
74. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2017 m. vasario 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-25-489/2017“. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 15 d. <https://www.infolex.lt/teise/Default.aspx?id=20&item=doc&AktoId=1424053&cid=53674>;
75. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2018 m. kovo 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-100-696/2018“. Žiūrėta 2026 m. vasario 14 d. <https://www.infolex.lt/teise/Default.aspx?id=20&item=doc&aktoid=1573316&cid=65048#quote>.
76. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2018 m. kovo 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-1-693/2018. Teismų praktika. 2018, 49, p. 446-462“. Žiūrėta 2026 m. kovo 8 d. <https://www.infolex.lt/tp/1583832>.

77. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2018 m. lapkričio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-333-693/2018“. Žiūrėta 2026 m. balandžio 14 d. <https://www.infolex.lt/tp/1669185?id=20&item=doc&aktoid=1669185>.
78. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2019 m. balandžio 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-78-511/2019“. Žiūrėta 2025 m. spalio 29 d. <https://www.infolex.lt/tp/1722340>.
79. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2020 m. liepos 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-172-648/2020“. Žiūrėta 2026 m. kovo 9 d. <https://www.infolex.lt/tp/1908125>.
80. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2020 m. sausio 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-53-628/2020“. Žiūrėta 2025 m. gruodžio 2 d. <https://www.infolex.lt/tp/1795467?id=20&item=doc&aktoid=1795467>.
81. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2021 m. liepos 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-132-942/2021. Teismų praktika. 2021, 56, p. 532-582“. Žiūrėta 2026 m. sausio 23 d. https://www.infolex.lt/tp/2008760#B_0.
82. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2021 m. vasario 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-1-942/2021. Teismų praktika. 2021, 55, p. 399-408“. Žiūrėta 2025 m. liepos 4 d. <https://www.infolex.lt/tp/1966857>.
83. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2022 m. balandžio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-67-942/2022“. Žiūrėta 2025 m. spalio 29 d. <https://www.infolex.lt/tp/Default.aspx?id=20&item=doc&AktoId=2077726&cid=80643>;
84. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2022 m. gruodžio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-247-303/2022“. Žiūrėta 2026 m. kovo 7 d. <https://www.infolex.lt/tp/2125905?id=20&item=doc&aktoid=2125905>.
85. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2023 m. birželio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-185-648/2023“. Žiūrėta 2025 m. spalio 29 d. <https://www.infolex.lt/tp/Default.aspx?id=20&item=doc&AktoId=2173644&cid=84600>;
86. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2023 m. sausio 31 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-8-648/2023“. Žiūrėta 2025 m. spalio 31 d. https://www.infolex.lt/tp/2140740#B_0.
87. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2023 m. spalio 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-206-648/2023“. Žiūrėta 2025 m. birželio 17 d. <https://www.infolex.lt/tp/2199748>.

88. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2024 m. gegužės 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-95-1073/2024“. Žiūrėta 2025 m. spalio 29 d. <https://www.infolex.lt/tp/Default.aspx?id=20&item=doc&AktoId=2243218&cid=88308>;
89. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2024 m. gruodžio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-270-511/2024“. Žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. https://www.infolex.lt/tp/2285883#B_0.
90. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2025 m. birželio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-95-654/2025“. Žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d. https://www.infolex.lt/tp/2318974#B_0.
91. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2025 m. vasario 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-23-719/2025“. Žiūrėta 2025 m. spalio 31 d. https://www.infolex.lt/tp/2298750#B_0.
92. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2004 m. birželio 18 d. nutarimas Nr. 46" Dėl teismų praktikos nusikaltimų žmogaus gyvybei bylose". Teismų praktika. 2004, 21“. Žiūrėta 2025 m. sausio 20 d. https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/tp/40954#B_0.
93. „Šiaulių apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2016 m. sausio 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-8-309/2016“. Žiūrėta 2026 m. kovo 1 d. <https://www.infolex.lt/tp/1174792>.
94. „Šiaulių apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2022 m. gegužės 5 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-38-744/2022“. Žiūrėta 2025 m. sausio 29 d. https://www.infolex.lt/tp/2112794#B_0.
95. „Šiaulių apylinkės teismo Šiaulių rūmų 2024 m. vasario 28 d. nuosprendis Nr. 1-32-874/2024“. Žiūrėta 2025 m. sausio 29 d. <https://www.infolex.lt/tp/2235142>.
96. „Telšių apylinkės teismo Mažeikių rūmų 2015 m. balandžio 1 d. nuosprendis Nr. 1-39-853/2015“. Žiūrėta 2026 m. kovo 1 d. <https://www.infolex.lt/tp/1188261>.
97. „Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2022 m. gruodžio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-492-1035/2022“. Žiūrėta 2026 m. vasario 1 d. https://www.infolex.lt/tp/2130386#B_0.
98. „Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2025 m. sausio 14 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-77-1072/2025“. Žiūrėta 2026 m. balandžio 4 d. <https://www.infolex.lt/tp/2291512>.
99. „Vilniaus miesto apylinkės teismo 2020 m. rugpjūčio 28 d. nuosprendis Nr. 1-1424-1122/2020“. Žiūrėta 2025 m. rugsėjo 4 d. <https://www.infolex.lt/tp/1948966>.

ANOTACIJA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBA

Šių dienų teisės mokslininkų akiratyje dominuoja tyčinės kaltės formos problematikos klausimai, todėl neatsargi kaltė nesulaukia pakankamai tyrėjų dėmesio. Šiuo magistro baigiamuoju darbu siekta, remiantis teisės mokslo doktrina ir Lietuvos teismų praktika, atskleisti nusikalstamo pasitikėjimo ir nusikalstamo nerūpestingumo intelektualinį bei valinį kaltės momentą, išryškinant jų esminius požymius ir identifikuoti praktikoje kylančias problemas susijusias su šios kaltės formos nustatymu. Atlikta Lietuvos teismų praktikos analizė parodė, kad teismai klaidingai nustato vieną arba kitą neatsargios kaltės rūšį dėl klaidingo intelektualinio momento interpretavimo, be to, tyrimas parodė, kad visapusiškai pagrįstam netiesioginės tyčios ir nusikalstamo pasitikėjimo atibrėžimui valinis kaltės momentas yra nepakankamas kriterijus. Baudžiamojo kodekso specialiojoje dalyje numatytais atvejais asmuo atsako už formalios sudėties nusikalstamos veikos padarymą veikiant neatsargia kaltės forma, tačiau teisinės literatūros ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo jurisprudencijos apžvalga atskleidė, kad atsakomybė už formalias veikas galima veikiant nusikalstamai nerūpestingai, tiek nusikalstamo pasitikėjimo forma.

Svarbiausi žodžiai: nusikalstamas nerūpestingumas, nusikalstamas pasitikėjimas, atibrėžimo kriterijai

ANOTATION

The focus of today's legal scholars is dominated by issues of the problematic form of intentional fault, therefore negligent fault does not receive sufficient attention from researchers. This master's thesis aimed, based on the doctrine of legal science and Lithuanian judicial practice, to reveal the intellectual and volitional moment of fault of criminal trust and criminal negligence, highlighting their essential features and identifying problems arising in practice related to the determination of this form of fault. The analysis of Lithuanian judicial practice showed that courts incorrectly determine one or another type of negligent fault due to the erroneous interpretation of the intellectual moment, in addition, the study showed that the volitional moment of fault is an insufficient criterion for a fully justified delimitation of indirect intent and recklessness. In the cases provided for in the Special Part of the Criminal Code, a person is liable for committing a formal criminal act by acting in a negligent form of fault, however, a review of legal literature and the jurisprudence of the Supreme Court of Lithuania on

this topic revealed that liability for formal acts is possible by acting in a criminally negligent and reckless manner.

SANTRAUKA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBA

Kumža T. Neatsargi kaltė Lietuvos baudžiamojoje teisėje / Baudžiamosios teisės magistro baigiamasis darbas. Vadovas doc. dr. Tomas Girdenis – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Teisės mokykla, Baudžiamosios teisės ir proceso institutas, 2026 m.

Nusikalstamo nerūpestingumo kaltės forma nesulaukia didelio teisės mokslininkų susidomėjimo todėl doktrinoje stinga darbų šia tema, o teorinio pagrindimo trūkumas gali apsunkinti tinkamą neatsargios kaltės interpretavimą nagrinėjant baudžiamąsias bylas. Ši problema ypač paaštrėja sprendžiant tyčinės ir neatsargios kaltės atirbojimo klausimus, todėl siekiant užpildyti mokslinio pagrindinio trūkumą, šio magistro baigiamojo darbo tikslas išanalizavus mokslinę doktriną ir teismų praktiką, atskleisti neatsargios kaltės turinį bei identifikuoti pagrindines su šios kaltės rūšimi susijusias praktines problemas, o šiam tikslui pasiekti buvo analizuotas nusikalstamo nerūpestingumo ir nusikalstamo nepasitikėjimo turinys per jų intelektualinį ir valinį momentą. Na, o išryškinus teismų praktikoje aktualias problemas nustatant skirtingas neatsargios kaltės rūšis ir remiantis išstudijuota mokslinių šaltinių medžiaga, siekta suformuoti neatsargios kaltės ir netiesioginės tyčios atirbojimo kriterijus.

Atliktas tyrimas atskleidė keletą problemų, susijusių neatsargia kaltės forma. Visų pirma, Lietuvos teismų praktikoje nusikalstamo pasitikėjimo valinis momentas yra preziumuojamas, teismų sprendimuose pasigendama teisinių argumentų, pagrindžiančių šį kaltės turinio elementą asmens veikoje, vietoj to neretai pateikiama lakoniška formuluotė „lengvabūdiškai tikėjosi išvengti padarinių“. Antra, negana to, įvairių instancijų teismo sprendimų analizė leidžia teigti, kad teismai neskiria pakankamai dėmesio ir intelektualinio momento turinio atskleidimui, kas lemia netinkamos neatsargios kaltės rūšies nustatymą. Trečia, atirbojant netiesioginę tyčią ir nusikalstamą pasitikėjimą valinis kaltės elementas nėra tam pakankamas kriterijus. Na ir ketvirta, neatsargi kaltė formalios sudėties nusikalstamose veikose gali pasireikšti abejomis neatsargios kaltės formomis. Pastarosios problemos sprendimui darbo autorius siūlo papildyti dabartinės LR baudžiamojo kodekso redakcijos 16 straipsnį 5 dalimi, joje numatant formalioms nusikalstamoms veikoms tinkančią nusikalstamo nerūpestingumo ir nusikalstamo pasitikėjimo kaltės formuluotę.

Baigiamąjį darbą sudaro įvadas, trys skyriai, iš kurių pirmas ir antras turi po du poskyrius, o trečiasis susideda iš trijų poskyrių, darbo išvados bei pasiūlymai. Pirmasis skyrius

skirtas nusikalstamo nerūpestingumo intelektualinio ir valinio kaltės momento nagrinėjimui, antrame skyriuje tyrinėjami minėti kaltės turinio elementai nusikalstamo pasitikėjimo atveju. Trečiajame skyriuje aptariama neatsargios kaltės nustatymo problematika per kazuso ir nusikalstamo nerūpestingumo dualizijos aspektus, ieškoma tinkamiausių kriterijų netiesioginės tyčios bei nusikalstamo pasitikėjimo atribojimui, o paskutinis poskyris skirtas neatsargios kaltės nustatymo klausimams formaliose nusikalstamų veikų sudėtyse.

SUMMARY

Kumža T. Negligent fault in Lithuanian Criminal / Master's thesis in Criminal Law. Supervisor Assoc. Prof. Dr. Tomas Girdenis – Vilnius: Mykolas Romeris University, School of Law, Institute of Criminal Law and Criminal Procedure, 2026.

The form of criminal negligence fault does not attract much interest from legal scholars, therefore there is a lack of works on this topic in the doctrine, and the lack of a theoretical basis can aggravate the appropriate interpretation of negligent fault in criminal cases. This problem is especially relevant when solving the issues of intentional and negligent fault, therefore, due to the lack of a completely scientific basis, the aim of this master's thesis is to reveal the accessibility of negligent fault and the practical accuracy of its identification, after analyzing the scientific doctrine and case law. content through their intellectual and volitional moment.

Well, having highlighted the current problems in judicial practice in determining the types of actual negligence, and based on the studied scientific source material, the aim was to search for the appropriate criteria for distinguishing between negligence and indirect intent. The conducted research revealed several problems, the form of negligence. First of all, in Lithuanian judicial practice, the volitional moment of criminal trust is presumed, court decisions lack legal arguments substantiating this element of the content of guilt in a person's actions, instead of which the laconic formulation "frivolously hoped to avoid the consequences" is often presented. Secondly, and not only that, the analysis of court decisions of various instances allows to state that the courts do not pay attention to the disclosure of the content of the intellectual moment, which determines the determination of the inappropriate type of negligence. Thirdly, when distinguishing between indirect intent and recklessly, the volitional element of guilt is not a sufficient criterion for this. And fourth, negligent guilt in formal criminal acts can be criminally negligent and reckless. To solve the latter problem, the author proposes to supplement the current version of the Criminal Code of the Republic of Lithuania, article 16 by adding part 5, which

provides a formulation of criminal negligence and criminal recklessness suitable for formal criminal acts.

The final work consists of an introduction, three chapters, of which the first and second have two subsections each, and the third consists of three subsections, conclusions and proposals. The first chapter is devoted to the examination of the intellectual and volitional guilt moment of criminal negligence, the second chapter explores the aforementioned content of guilt in the case of recklessness. The third chapter discusses the issues of determining negligent guilt through the aspects of the duality of casus and criminal negligence, seeks correct criteria for the delimitation of indirect intent and recklessness, and the last subsection is devoted to the issues of determining negligent guilt in formal criminal acts.